

KOMISIJA EVROPSKIH ZAJEDNICA

Brisel, 14.10.2009.
COM(2009.) 533

SAOPŠTENJE KOMISIJE ZA EVROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE

Strategija proširenja i ključni izazovi 2009.-2010.

{SEC(2009.) 1333}
{SEC(2009.) 1334}
{SEC(2009.) 1335}
{SEC(2009.) 1336}
{SEC(2009.) 1337}
{SEC(2009.) 1338}
{SEC(2009.) 1339}
{SEC(2009.) 1340}

SADRŽAJ

1. Uvod.....	3
2. Ključni izazovi.....	4
3. Pretpristupni instrumenti: ispunjavanje ključnih prioriteta.....	9
4. Napredak u zemljama u procesu proširenja i agenda za 2009.-2010.....	12
4.1. <i>Usmjeravanje zemalja kandidata i potencijalnih kandidata prema EU.....</i>	<i>12</i>
4.2. <i>Island .....</i>	<i>18</i>
5. Zaključci i preporuke.....	18
ANEKS.....	22
<i>Albanija.....</i>	<i>22</i>
<i>Bosna i Hercegovina .....</i>	<i>27</i>
<i>Hrvatska.....</i>	<i>34</i>
<i>Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija .....</i>	<i>42</i>
<i>Crna Gora.....</i>	<i>47</i>
<i>Srbija.....</i>	<i>54</i>
<i>Kosovo .....</i>	<i>61</i>
<i>Turska .....</i>	<i>66</i>

SAOPŠTENJE KOMISIJE ZA EVROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE

Strategija proširenja i ključni izazovi 2009.-2010.

1. UVOD

Peto po redu proširenje EU je doprinijelo učvršćenju demokratije i vladavine prava u Evropi. Njime su unaprijeđene ekonomske mogućnosti i dat veći značaj EU u rješavanju globalnih izazova kao što su klimatske promjene, konkurentnost, te regulisanje i nadzor nad finansijskim tržištima. U proteklih pet godina, proširena EU je pokazala da je sposobna da zajednički radi na rješavanju značajnih izazova sa kojima se suočava. Proširenje je jedan od najdjelotvornijih instrumenata spoljne politike EU.

Sadašnji proces proširenja EU se odvija u uslovima duboke i široko prisutne recesije. Kriza utiče kako na EU, tako i na zemlje obuhvaćene procesom proširenja. Tokom istog perioda, zahtjeve za prijem u članstvo EU podnijele su tri zemlje: Crna Gora (decembar 2008.), Albanija (april 2009.) i Island (juli 2009.). Ovi zahtjevi ukazuju na dalji interes za članstvo u EU i značaj njene uloge u promovisanju stabilnosti, sigurnosti i prosperiteta.

Napredak koji ostvaruju države obuhvaćene procesom proširenja omogućava im napredovanje iz jedne faze procesa pridruživanja u drugu. Pristupni pregovori sa Hrvatskom se bliže završnoj fazi. U slučaju Turske pristupni pregovori su došli do jedne zahtjevnije faze koja traži novi podsticaj u sprovođenju reformi. Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija je napravila značajan napredak u rješavanju ključnih izazova. Komisija priprema mišljenje na zahtjev za prijem u članstvo koji je podnijela Crna Gora. Takođe je u pripremi i mišljenje o zahtjevu Islanda. Na zahtjev Vijeća, Komisija je spremna da da i mišljenje o zahtjevu Albanije. Za zemlje Zapadnog Balkana uključene u proces proširenja, dalji napredak može rezultirati dobijanjem statusa kandidata kada ove zemlje pokažu spremnost za to.

Zemlje Zapadnog Balkana i Tursku i dalje, u različitom obimu, čeka posao na ispunjavanju utvrđenih kriterija i uslova. Tempo reformi je često spor. Međunarodna ekonomska kriza dodatno otežava situaciju. U nekoliko slučajeva, bilateralna pitanja neopravdano utiču na proces pristupanja.

U svjetlu ovih izazova, obnovljeni konsenzus o proširenju, koji je Evropsko vijeće postiglo u decembru 2006., omogućava dalji napredak. Ova politika je bazirana na principima čvrste privrženosti, pravedne i rigorozne uslovljenosti i dobre komunikacije sa javnošću, sa jedne, te sposobnošću EU da integriše nove članice, sa druge strane. EU je unaprijedila kvalitet procesa proširenja. Veći naglasak je sada, već u ranoj fazi, posebno stavljen na vladavinu prava i dobru upravu.

Proces pristupanja pruža snažan podsticaj političkim i ekonomskim reformama. Za EU je od strateškog značaja da održi zamah ovog procesa na osnovu dogovorenih principa i uslova.

Politika proširenja koju vodi EU omogućava pažljivo upravljanje procesom u kojem zemlje kandidati i potencijalni kandidati pristupaju EU u skladu sa tempom svojih političkih i ekonomskih reformi, te u skladu sa svojim mogućnostima da preuzmu obaveze koje proističu iz članstva prema Kopenhagenskim kriterijima. Kada je u pitanju Zapadni Balkan, regionalna saradnja ostaje pitanje od ključnog značaja i predstavlja centralni element procesa

stabilizacije i pridruživanja.

Ugovorom iz Lisabona se predviđa reformisanje institucija proširene Unije kako bi se njene politike prilagodile svijetu u kome se dešavaju brze promjene. Posebno kada se radi o proširenju, Ugovor će osigurati jedan institucionalni okvir koji treba da omogući neometano prilagođavanje institucija Unije prijemu novih članica, te izmjene procesa pristupanja na način da će Evropski parlament i nacionalni parlamenti biti obaviještavani o zahtjevima za članstvo.

Uvođenje bezviznog režima za Bivšu Jugoslovensku Republiku Makedoniju, Crnu Goru i Srbiju početkom 2010. godine, na osnovu prijedloga Komisije, pokazaće da reforme donose očigledne pogodnosti za građane. Komisija će do sredine 2010. godine slične prijedloge dati i za Albaniju i Bosnu i Hercegovinu pod uslovom da ove zemlje ispune postavljene uslove.

Kada se radi o pitanju Kipra, lideri kiparskih Grka i kiparskih Turaka su ušli u odlučujuću fazu pregovora o sveobuhvatnom rješavanju ovog pitanja pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija. Komisija podržava njihove napore i pruža im savjetodavnu pomoć tehničke prirode u okviru nadležnosti EU.

U ovom dokumentu se navodi napredak koji se ostvaren i ključni izazovi koji stoje pred zemljama uključenim u proces proširenja. Ističe se i pristup koji Komisija ima u usmjeravanju i pružanju pomoći ovim zemljama u narednoj godini. Pored toga, u pratećem dokumentu, Komisija utvrđuje put za Kosovo¹, u smislu njegovog daljeg napretka ka integraciji u EU, u skladu sa evropskom perspektivom regiona.

2. KLJUČNI IZAZOVI

U dijelu koji slijedi obrađeni su ključni izazovi koji trenutno utiču na proces proširenja. Kroz svoju politiku proširenja, EU može pomoći u rješavanju ovih izazova, ali odgovornost prvenstveno leži na samim zemljama.

Ekonomska kriza

Globalna recesija je u različitoj mjeri pogodila privrede Zapadnog Balkana i Turske. EU u koordinaciji sa međunarodnim finansijskim institucijama (IFI) pomaže zemljama u procesu proširenja da ublaže uticaj krize i otvore put oporavka.

Ekonomske aktivnosti Zapadnog Balkana i Turske su naglo opale od druge polovine 2008. godine, nakon što je došlo do smanjenja potražnje za izvozom, direktnih stranih ulaganja i prekograničnog pozajmljivanja. Fiskalne pozicije u svim ekonomijama su pogoršane. Nezaposlenost koja je u nekim zemljama već bila visoka, počela je dodatno rasti. Ekonomski pad koji je 2009. zadesio Zapadni Balkan i Tursku je jednak prosjeku u EU, ali je manje ozbiljan nego u državama članicama EU koje su najviše pogođene krizom. Ipak, makroekonomska situacija u svim zemljama i dalje je nestabilna.

Zemlje Zapadnog Balkana imaju ograničen obim djelovanja kada su u pitanju mjere za adekvatan odgovor domaće makroekonomske politike na krizu. Postoje značajna ograničenja kada su u pitanju mjere monetarne i fiskalne politike zbog prethodnih procikličnih fiskalnih pozicija, kredita denominovanih u strane valute i hipoteke, te velikih spoljnjih debalansa. U

---

¹ Prema Rezoluciji Vijeća sigurnosti UN-a 1244/99

ovim okolnostima, odgovor na krizu u većini zemalja u regiji bio je odgovarajući, uprkos tome što na samom početku u nekim slučajevima nije shvaćena ozbiljnost situacije. Perspektiva pristupanja EU pomogla je da se sačuva povjerenje u privredu regije Zapadnog Balkana i pružila oslonac za ekonomske politike u prethodnom turbulentnom periodu. Istovremeno, neke zemlje u procesu proširenja su imale koristi od strukturalnih reformi koje su uvedene prethodnih godina i koje su im pomogle da ublaže posljedice krize. Bolja finansijska regulacija, na primjer u Hrvatskoj i Turskoj, doprinijela je stabilnosti i otpornosti bankarskog sektora. Srbija i Bosna i Hercegovina su dobile podršku Međunarodnog monetarnog fonda (MMF), budući da su u obje zemlje povećani spoljni debalansi, a javne finansije posebno pogođene kao rezultat ekspanzionističkih politika iz prethodnog perioda.

Širenje krize u zemljama u procesu proširenja, a posebno njen uticaj na realnu ekonomiju, uključujući stanje u pogledu zapošljavanja i socijalnu situaciju, i dalje traje. Biće potrebno dosta vremena za oporavak, budući da se prognozira da će pokretanje ekonomskih aktivnosti glavnih trgovinskih partnera teći sporo. Priliv kapitala za stimulisanje domaće potražnje vjerovatno će ostati slab. Preduzete su kratkoročne mjere kako bi se smanjio uticaj krize na najugroženije dijelove društva. U srednjoročnim okvirima od velikog je značaja da se osigura dobra fiskalna politika, sa naglaskom na efikasnijoj i djelotvornijoj javnoj potrošnji i ulaganjima. Politike zapošljavanja i socijalne zaštite trebaju se usmjeriti na strukturalnu nezaposlenost i zaštitu ugroženih grupa.

Mjere odgovora na krizu moraju uzeti u obzir potrebu za održivim razvojem i izazove koje donose klimatske promjene, te dati prednost koracima koji vode sigurnoj i održivoj privredi sa niskim udjelom karbona. Reforme koje su vezane za EU doprinose većoj konkurentnosti i otvorenosti, te stvaranju zakonodavnog okvira koji pogoduje trgovini i ulaganjima. Mjere za učvršćivanje vladavine prava, uključujući borbu protiv korupcije, od ključnog su značaja za poboljšanje poslovne klime.

U pogledu podrške EU, pretpristupna pomoć je programirana za pružanje podrške bankarskom sektoru, infrastrukturnim projektima, malim i srednjim preduzećima i otvaranju radnih mjesta, uključujući i ona u ruralnim područjima. U ovu svrhu iz Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA) dodijeljen je grant u iznosu od 200 miliona €, što će pokrenuti ulaganja u vrijednosti od najmanje 1 milijardu €, koja će se sufinansirati putem zajmova međunarodnih finansijskih institucija. Komisija je predložila smanjenje zahtjeva za sufinansiranjem za zemlje korisnice pomoći u okviru IPA-e. Komisija je kroz IPA-u obezbijedila direktnu budžetsku podršku Srbiji u cilju ublažavanja posljedica finansijske i ekonomske krize. Pored toga, Komisija je predložila Vijeću da odobri Srbiji makrofinansijsku pomoć u vidu zajma od 200 miliona €. Ove mogućnosti su otvorene i za druge zemlje ukoliko je potrebno. U oba slučaja finansijska pomoć je uslovljena, između ostalog i sporazumom za Međunarodnim monetarnim fondom o dobrim makroekonomskim politikama. Komisija usko saraduje sa međunarodnim finansijskim institucijama, koje su se obavezale da će povećati pozajmice Zapadnom Balkanu i Turskoj na više od 5 milijardi € u 2009. godini.

Vladavina prava

Zapadni Balkan i Turska i dalje se suočavaju sa krupnim izazovima kada je u pitanju vladavina prava, a posebno kada je riječ o borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala. Ova pitanja su ključna za funkcionisanje demokratije i ekonomije, te u velikoj mjeri uslovljavaju proces pristupanja EU. Ona takođe utiču, ponekad na nesrazmjeran način, na mišljenje javnosti o pristupanju EU. U zemljama obuhvaćenim procesom proširenja ulažu se

značajni napori na rješavanju ovih problema. Komisija će i dalje koristiti puni potencijal procesa proširenja kako bi podržala ove napore i izbliza nadzirala rezultate.

Korupcija preovladava u mnogim područjima i utiče na svakodnevni život građana i na poslovno okruženje. Oblasti koje zahtijevaju posebnu pažnju su javne nabavke i privatizacija, pravosuđe, finansiranje političkih partija i transparentnost rada javne uprave i vlade. Od ključnog je značaja postojanje nezavisnog i nepristrasnog pravosuđa koji su specijalizovani za borbu protiv korupcije i sa njom povezanih krivičnih djela, kao i postojanje depolitizovane i profesionalne policije i administracije. U oblastima kao što su javne nabavke, prava intelektualnog vlasništva, finansijska kontrola, revizija i borba protiv prevare je potrebno kvalitetno zakonodavstvo i njegova djelotvorna primjena.

Potrebni su dodatni napori za borbu protiv organizovanog kriminala, što predstavlja problem u cijeloj regiji. Tijela za provedbu zakona moraju postati djelotvornija i sarađivati u borbi protiv međunarodnih kriminalnih organizacija.

U skladu sa obnovljenim konsenzusom o proširenju, te uzimajući u obzir iskustva iz petog proširenja, vladavina prava je ključni prioritet kojeg moraju ispuniti zemlje u ranoj fazi procesa pristupanja. Uz pomoć EU, ostvaren je određeni napredak u pogledu usvajanja djelotvornog zakonodavstva i uspostavljanja struktura za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, ali za postizanje vidljivih rezultata potrebna je puna provedba i primjena zakona. Oko 80 miliona € pomoći iz IPA-e u 2009. godini dodijeljeno je za jačanje pravosuđa i provedbu zakona. Komisija je uz pomoć stručnjaka iz država članica iz oblasti pravosuđa, borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala izvršila strukovni pregled u zemljama kandidatima i u budućnosti će intenzivirati ove aktivnosti. Primjena mjerila (*benchmarks*) u pregovorima o pristupanju i dijalogu o liberalizaciji viznog režima podstakla je reforme.

Komisija je nastavila da pruža podršku regionalnoj saradnji u oblasti pravosudne i policijske saradnje u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije. Zemlje Zapadnog Balkana moraju unaprijediti pravosudnu saradnju između u regiji kako bi osigurale djelotvorno funkcionisanje svojih pravosudnih sistema. U tom pogledu je od ključne važnosti rješavanje problema nekažnjavanja počinitelaca ratnih zločina i drugih teških krivičnih djela. U tu svrhu bi zemlje trebale revidirati postojeća ograničenja koja postoje u njihovim zakonodavnim okvirima, a koja se tiču izručivanja svojih državljana i ustupanja predmeta.

Komisija će nastaviti da podržava partnerske zemlje u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala. Međutim, djelotvorni i održivi rezultati mogu se postići samo uz neophodnu političku volju i stvarnu opredijeljenost vlasti u datim zemljama. Komisija će pažljivo nadzirati napredak na terenu, a posebno će se usmjeriti na postignute rezultate.

U većini zemalja obuhvaćenih procesom proširenja, sloboda izražavanja i dalje predstavlja razlog za zabrinutost. Uopšteno gledano, dok sa jedne strane postoje glavni elementi zakonodavnog okvira za zaštitu slobode izražavanja i medija, politički pritisak na medije i rastući broj prijetnji i fizičkih napada na novinare, te neke preostale zakonodavne prepreke sa druge strane daju prostora za ozbiljnu zabrinutost. Ova pitanja je potrebno riješiti što je prije moguće.

Bilateralna pitanja

Bilateralna pitanja, uključujući prekogranična pitanja, u većoj mjeri utiču na proces proširenja. Strane bi trebale riješiti međusobna bilateralna pitanja i ona ne bi smjela usporavati proces pristupanja.

U toku perioda izvještavanja, pitanje vezano za granicu između Slovenije i Hrvatske usporilo je pregovore o pristupanju sa Hrvatskom.

U pregovaračkim okvirima sa Hrvatskom i Turskom, koje su dogovorile sve države članice, stoji da EU očekuje da zemlje kandidati riješe sve granične sporove u skladu sa principom mirnog rješavanja sporova prema Povelji Ujedinjenih nacija, uključujući ukoliko je neophodno, Međunarodni sud pravde. Iznalaženje uzajamno prihvatljivih rješenja i sklapanje sporazuma o otvorenim pitanjima sa susjednim zemljama takođe je dio procesa stabilizacije i pridruživanja.

Komisija očekuje da relevantne strane ulože sve napore za rješavanje otvorenih bilateralnih pitanja sa svojim susjedima u skladu sa navedenim. Po potrebi, Komisija je spremna da olakša proces pronalaženja rješenja, na zahtjev strana. Principijelni dogovor između Hrvatske i Crne Gore o tome da pitanje utvrđivanja granice na Prevlaci prepuste Međunarodnom sudu pravde je ohrabrujući.

Sve strane koje se nalaze u ovakvim bilateralnim sporovima imaju odgovornost da pronađu rješenja u duhu dobrosusjedskih odnosa i imajući na umu opšte interese EU. To će ojačati efikasnost obnovljenog konsenzusa o proširenju koji potvrđuje da brzina kojom zemlja ostvaruje napredak prema EU zavisi od brzine kojom provodi reforme.

Regionalna saradnja

Proteklih godina regionalna saradnja u Jugoistočnoj Evropi značajno je napredovala, a regija je u većoj mjeri preuzela vlasništvo nad tim procesom. Ipak, regionalna saradnja se ne odvija tako dobro kao što bi trebala. Bilateralni sporovi i neslaganja oko pitanja Kosova nepovoljno utiču na regionalnu saradnju. Takođe je potrebno unaprijediti efikasnost regionalnih struktura i inicijativa.

Neslaganja u pogledu učešća Kosova na regionalnim sastancima, inicijativama i sporazumima postaju prepreka regionalnoj saradnji. Neometano funkcionisanje važnih struktura poput Sporazuma o slobodnoj trgovini u centralnoj Evropi (CEFTA), Vijeća za regionalnu saradnju (RCC) ili Regionalne škole za javnu upravu (ReSPA) moglo bi biti ugroženo ukoliko se postojeće prakse ne promijene. Komisija snažno podržava sve strane u pronalaženju praktičnih i pragmatičnih rješenja kako bi se osigurala sveobuhvatnost regionalne saradnje, ne dovodeći u pitanje različita stavove o pitanju statusa Kosova. Rezultati u pogledu nastavka regionalne saradnje ocjenjuju se u svim fazama procesa proširenja, kao dio uslova koje nameće proces stabilizacije i pridruživanja.

Vijeće za regionalnu saradnju djeluje više od godinu dana kao nasljednik Pakta stabilnosti u vlasništvu regije i to pod političkim pokroviteljstvom Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECF). Potrebno je da Vijeće za regionalnu saradnju poveća svoje napore na postizanju konkretnih rezultata. Vijeće za regionalnu saradnju ima stratešku ulogu u razvijanju regionalne saradnje i identifikovanju i rješavanju potreba za regionalnim inicijativama i strukturama. Ono takođe ima ulogu u programiranju pomoći Zajednice koja se odnosi na

regionalnu saradnju. Komisija podržava rad Vijeća za regionalnu saradnju i finansira trećinu budžeta Sekretarijata u periodu 2008-2010. Komisija učestvuje u dijalogu sa Sekretarijatom Vijeća za regionalnu saradnju o prioritetima vezanim za organizaciju, unapređenju rada Vijeća i njegovom budućem razvoju. Ona takođe ispituje mogućnosti za buduću pomoć i o tome na koji način bi se ona mogla najbolje upotrijebiti kako bi se unaprijedila efikasnost Vijeća za regionalnu saradnju.

Regionalna trgovina je posebno važna za ekonomski razvoj i proces pomirenja na Zapadnom Balkanu. Ona takođe može doprinijeti ublažavanju uticaja ekonomske krize. Uloga prostora slobodne trgovine u regiji koji je uspostavljen kroz CEFTA-u od ključnog je značaja. Naredni koraci u oblasti liberalizacije trgovine, posebno trgovine poljoprivrednim proizvodima, uspješno su dogovoreni u okviru CEFTA-e, ali još uvijek nisu provedeni, dok se i dalje radi na uklanjanju tehničkih prepreka trgovini. Odredbe o dijagonalnoj kumulaciji između EU i nekih zemalja Zapadnog Balkana su dali rezultate, unapređujući trgovinsku integraciju u regiji. Ipak, postoji rizik od stopiranja CEFTA-e zbog neslaganja po pitanju statusa Kosova, što već onemogućava usvajanje protokola o liberalizaciji trgovine poljoprivrednim proizvodima. Kao rezultat međunarodne krize jačaju pritisci za zaštitom domaće proizvodnje što vodi usvajanju određenih mjera kojima se krše ugovorne obaveze. Potrebno je suprotstaviti se ovom trendu i zaustaviti ova kršenja ugovora.

Regionalna saradnja je napredovala u oblasti energije i transporta. Energetska zajednica promoviše reformu energetske sektora i poboljšava sigurnost snabdijevanja u regiji, dok u isto vrijeme integriše regiju u energetske tržište Zajednice. Nastavljaju se pregovori između EU i Zapadnog Balkana o uspostavi Transportne zajednice, a trebali bi biti zaključeni do kraja ove godine. Sporazum o zajedničkom evropskom vazдушnom prostoru (ECAA) doprinosi porastu vazdušnog saobraćaja između EU i Zapadnog Balkana i postepeno ga integriše u unutrašnje tržište vazdušnog transporta EU. Regionalna saadnja u oblasti životne sredine i pravosuđa i unutrašnjih poslova je intenzivirana.

Regionalna škola za javnu upravu (ReSPA) povećala je svoje aktivnosti vezane za obuku. Potrebno je što prije nastaviti proces ratifikacije međunarodnog sporazuma kojim se utvrđuje njen pravni status, kako bi škola postala u potpunosti operativna.

U kontekstu Ljubljanskog procesa Komisija podržava obnovu kulturnog naslijeđa kao važnog sredstva za pomirenje, što takođe doprinosi razvoju lokalne privrede. Na predstojećoj ministarskoj konferenciji u Ljubljani u novembru 2009. godine, Komisija će promovisati aktivnosti na nastavku obnove.

Komisija će pripremiti strategiju EU za regiju Dunava do kraja 2010. godine, u skladu sa zaključcima Evropskog vijeća iz juna 2009. Zemlje u procesu proširenja kao i relevantne organizacije će biti u potpunosti uključene u ove aktivnosti. U pogledu regije Crnog mora, Turska je opredijeljena za saradnju u regiji i čini dio okvira Sinergije crnog mora. Komisija podržava učešće Turske u Programu saradnje crnomorskog bazena, u okviru Evropskog instrumenta za susjedstvo i partnerstvo (ENPI).

Komisija će nastaviti da pruža podršku aktivnostima i strukturama za regionalnu saradnju, između ostalog i kroz veće uključivanje regije u planiranje i programiranje višekorisničkog programa IPA.

3. PRETPRISTUPNI INSTRUMENTI: ISPUNJAVANJE KLJUČNIH PRIORITETA

Bezvizni režim putovanja

Proces liberalizacije viznog režima za zemlje Zapadnog Balkana u skladu sa obavezama iz Solunske agende, ušao je u odlučujuću fazu. Sporazumi o viznim olakšicama sa svim relevantnim zemljama provode se od januara 2008. godine, zajedno sa sporazumima o readmisiji. Mape puta koje su usvojene 2008. godine za svaku zemlju u kontekstu dijaloga o liberalizaciji viznog režima pokazale su se kao uspješne za ubrzavanje reformi u odgovarajućim područjima, posebno na području sigurnosti dokumenata, upravljanja granicama i migracijom i borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala.

Uzimajući u obzir napredak koji je svaka zemlja postigla u ispunjavanju odgovarajućih kriterija za liberalizaciju viznog režima, Komisija je u julu 2009. predložila uspostavu bezviznog režima za Bivšu Jugosovensku Republiku Makedoniju, Crnu Goru i Srbiju. Uspostava bezviznog režima do početka 2010. godine će predstavljati važan doprinos kontaktima među ljudima, pokazujući na taj način građanima zemalja da reforme vezane za evropsku perspektivu donose konkretne rezultate. Komisija će dati prijedloge za Albaniju i Bosnu i Hercegovinu do sredine 2010. godine, pod uslovom da ove zemlje ispune postavljene uslove. Studija o Kosovu koja će se usvojiti zajedno sa ovim saopštenjem predlaže nastavak promovisanja procesa liberalizacije viznog režima, te njegovo pokretanje i za Kosovo, s ciljem moguće liberalizacije viznog režima kada se izvrše potrebne reforme i ispune uslovi.

Osiguranje kvalitetnih pretpristupnih priprema

Kao dio obnovljenog konsenzusa o proširenju ulagani su trajni naponi na unapređenju kvaliteta procesa. Visoki kriteriji koji su utvrđeni kao uslovi za otvaranje i zatvaranje pregovaračkih poglavlja pokazali su se kao djelotvoren instrument u osiguranju ispunjavanja postojećih ugovornih obaveza i upravljanju zahtjevnim ekonomskim, zakonodavnim i administrativnim reformama u zemljama sa kojima se pregovara, čime se doprinosi njihovoj ranoj pripremi za pristupanje. U pripremi je studija o finansijskom uticaju pristupanja Hrvatske EU. Buduća mišljenja o prijavama za članstvo će uključivati procjenu uticaja pristupanja zemlje koja podnosi prijavu na ključne oblasti politika djelovanja EU. Vodi se intenzivan politički dijalog sa zemljama kako bi se nadzirao napredak, pri čemu su partnerstva glavni referentni dokumenti. Dodatno je intenziviran ekonomski dijalog u kontekstu krize.

Sa druge strane, zemlje u procesu proširenja moraju osigurati temeljitu pripremu novog zakonodavstva nakon neophodnih konsultacija sa akterima, kao i njegovu pravilnu provedbu. Potrebno je da postoji nezavisna, profesionalna, transparentna, odgovorna državna služba koja će olakšati djelotvornu provedbu *acquis-a*.

Približavanje građana i uprave EU

Veće učešće organizacija civilnog društva jača kvalitet demokratije i doprinosi pomirenju. Njihovo uključivanje u reforme koje se provode u zemljama u procesu proširenja doprinosi boljem kvalitetu procesa pristupanja, kao i održanju podrške javnosti procesu pristupanja. Kroz provedbu komponenti civilnog društva u okviru IPA-e, Komisija je finansirala uspostavljanje kancelarija za tehničku pomoć u svakoj zemlji korisnici, veći broj kratkoročnih posjeta institucijama EU, kao i učešće oko 800 ljudi sa područja Zapadnog

Balkana i Turske na radionicama. Komisija će nastaviti da podržava partnerstva civilnog društva, dajući prioritet oblastima kao što je kultura, manjine i poslovna udruženja.

Učešće u programima i radu agencija Zajednice pokazalo se korisnim za približavanje institucija i građana partnerskih zemalja Evropskoj uniji. Komisija je povećala svoju pomoć agencijama Zajednice kako bi se zemlje u procesu proširenja pripremile za učešće u njihovom radu. Nakon uvođenja boljih mogućnosti za sufinansiranje od strane Zajednice, zemlje potencijalni kandidati priključile su se novim programima. Komisija će nastaviti da podržava partnerske zemlje u izgradnji neophodnih kapaciteta i resursa kako bi osigurala uspješno učešće u programima i agencijama Zajednice.

U skladu sa usmjerenošću na osnovna pitanja vezana za upravu, Komisija će nastaviti da posvećuje posebnu pažnju postojanju profesionalne i djelotvorne javne uprave. Ona će dodatno podsticati razmjenu najboljih praksi i ekspertize između zemalja u oblasti reforme javne uprave. U tom cilju, Komisija će iskoristiti raspoložive instrumente, uključujući Twinning, TAIEX i SIGMA-u² i unaprijediti kontakte sa drugim međunarodnim organizacijama i državnim, regionalnim i evropskim institutima za obuku u oblasti javne uprave.

Podrška zemljama u procesu proširenja kroz pružanje finansijske pomoći

U 2009. godini je nastavljeno pružanje pomoći Zapadnom Balkanu i Turskoj kroz Instrument za pretprijetnu pomoć. U 2009. godini će biti izdvojena 1,5 milijarda €. Poseban naglasak je stavljen na izgradnju države, dobru upravu, vladavinu prava i razvoj civilnog društva. Kroz IPA-u se i dalje podržava prekogranična saradnja i održivi razvoj u graničnih područja, čime se doprinosi pomirenju, dobrosusjedskim odnosima i pripremanju za članstvo u EU. Komisija će i dalje usmjeravati svoju pomoć na pružanje podrške pretprijetnim pripremanjima na osnovu prioriteta iz partnerstva.

Zemlje kandidati su ostvarile napredak u decentralizovanom upravljanju fondovima. Proces decentralizacije uveliko teče u Hrvatskoj i Turskoj, a potrebno je da obje zemlje usmjere svoje aktivnosti na ispunjavanje svih predviđenih uslova. U Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji postignuta je decentralizacija komponenata regionalnog razvoja i ljudskih potencijala IPA-e, ali je potrebno učiniti više kako bi se izvršila dalja decentralizacija. Komisija nastavlja sa pružanjem neophodne podrške zemljama kandidatima kako bi im pomogla da postignu usklađenost sa zahtjevima za decentralizovano upravljanje fondovima EU, usmjeravajući se takođe na regionalni razvoj, razvoj ljudskih potencijala i ruralni razvoj.

Delegacije Evropske komisije u drugim zemljama u procesu proširenja, koje su sada u punoj kapacitetu nakon zatvaranja Evropske agencije za obnovu, odgovorne su za provedbu pomoći EU i rad sa korisnicima kako bi se osiguralo da se pomoć EZ koristi djelotvorno i efikasno. Decentralizovana pomoć i dalje ostaje srednjoročni cilj, posebno u svrhu pripreme za buduće upravljanje instrumentima kohezione politike.

---

² Srednjoročna pomoć koja pokriva oblasti vezane za *acquis* pruža se kroz projekte *Twinning*, koji uspostavljaju okvir za saradnju između uprava u zemlji korisnici i njihovih partnera u državama članicama. TAIEX (Ured Evropske komisije za tehničku pomoć i razmjenu informacija) pruža pomoć na zahtjev, a njegove aktivnosti provode službenici država članica. Kratkoročna pomoć u oblasti pitanja horizontalnog upravljanja i reforme javne uprave pruža se kroz SIGMA-u (podrška unapređenju uprave i menadžmenta), program OECD-a kojeg u kontekstu proširenja podržava Komisija.

Komisija podržava zemlje korisnice u razvijanju sektorskih strategija, kako bi se prilikom pružanja pomoći osigurao strateški pristup zasnovan na programima i kako bi se unaprijedila djelotvornost pomoći.

Kao što je predviđeno Uredbom o IPA-i, Komisija je ojačala proces koordinacije donatora uključivši države članice EU, međunarodne finansijske institucije i druge donatore. Ovo za sobom povlači utvrđivanje i koordinaciju prioriteta i redovan nadzor provedbe na licu mjesta.

Komisija, partnerske međunarodne finansijske institucije i države članice privode kraju utvrđivanje uslova za uspostavu Okvira za ulaganja na Zapadnom Balkanu (WBIF). Ovo je veliki korak koji će olakšati pružanje podrške ulaganjima u infrastrukturu, mala i srednja preduzeća i energetska efikasnost. Njegov je cilj da ujedini sredstva Komisije, partnerskih međunarodnih finansijskih institucija, država članica i drugih donatora i da ova sredstva iz grantova poveže sa zajmovima međunarodnih finansijskih institucija za finansiranje prioritetnih projekata u datim sektorima. U tom cilju Komisija je odvojila više od 100 miliona € u grantovima, što je čini najvećim donatorom. Sveukupno gledano, WBIF bi u narednim godinama trebao omogućiti zajmove u ukupnom iznosu većem od 1 milijardu €.

Zajednički rad na klimatskim promjenama

EU će jačati svoj redovni dijalog o klimatskim promjenama sa zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima, posebno kroz buduću Regionalnu okolišnu mrežu za pristupanje (RENA). Komisija očekuje od svih zemalja u procesu proširenja da podrže cilj EU za postizanje ambicioznog i sveobuhvatnog sporazuma na Kopenhagenskoj konferenciji o klimatskim promjenama koja će se održati krajem 2009. godine. Tokom prethodnih godina Komisija je obezbijedila 120 miliona € granta uredima međunarodnih finansijskih organizacija koje će obezbijediti ulaganja od oko 600 milion € u projekte za energetska efikasnost, čime će pomoći Zapadnom Balkanu i Turskoj da smanje emisije stakleničkih gasova. Komisija će nastaviti da pruža podršku inicijativama koje su vezane za klimatske promjene u zemljama u procesu proširenja.

Informisanje o procesu proširenja

Bolja komunikacija sa javnošću je ključni princip obnovljenog konsenzusa o proširenju. Kako bi proces proširenja EU imao uspjeha, od suštinskog je značaja da se sluša glas javnosti te da se odgovori na njihova pitanja i dvojbe. Na mišljenje javnosti EU o budućem proširenju utiču stavovi o proteklom procesima proširenjima. Komisija je prezentovala studiju o ekonomskim postignućima i izazovima koje nosi peto proširenje u povodu njegove pete godišnjice, u kojoj je ocijenjeno da je proširenje doprinijelo rastu i učinilo da EU ima značajniju ulogu u svjetskoj ekonomiji. Komisija promovira sadržajnu javnu raspravu o uticajima petog proširenja i organizovala je seriju događaja kako bi obilježila godišnjicu petog proširenja koje se poklapa sa 20. godišnjicom pada čelične zavjese. Komisija je ovim povodom pokrenula tematsku veb stranicu i koproducirala audio-vizuelni materijal.

Osiguranje podrške javnosti ostaje ključni cilj politike proširenja EU, a Komisija će u tom pogledu nastaviti da provodi aktivnu komunikacijsku politiku djelovanja. Ona će posebno podržati i dati doprinos naporima koje ulažu države članice, koje u ovom smislu imaju ključnu odgovornost, kao i naporima partnerskih zemalja i usmjeriće komunikacijske aktivnosti prema onima koji formiraju mišljenje, posebno prema organizacijama civilnog društva, novinarima i mladima. Biće preduzeti posebni naponi na podizanje svijesti u EU o kulturi i načinu života u partnerskim zemljama obuhvaćenim procesom proširenja.

4. NAPREDAK U ZEMLJAMA U PROCESU PROŠIRENJA I AGENDA ZA 2009.-2010.

4.1. Usmjeravanje zemalja kandidata i potencijalnih kandidata prema EU

Zapadni Balkan se tokom protekle godine približio članstvu u EU, kako je u regiji ostvaren napredak, iako neravnomjeran, u reformama i u ispunjavanju utvrđenih kriterija i uslova. Značajan napredak je postignut u pogledu liberalizacije viznog režima, što je rezultiralo Prijedlogom Komisije iz jula 2009. godine da se ukinu vizne obaveze za Bivšu Jugoslavensku Republiku Makedoniju, Crnu Goru i Srbiju. Mreža sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju je dodatno proširena. Zaprimitljene su dvije prijave za članstvo iz regije.

Za sve date zemlje Zapadnog Balkana, dalji napredak bi mogao rezultirati time da se zemljama odobri kandidatski status nakon što one pokažu svoju spremnost. Zadovoljavajući rezultati u provođenju obaveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, uključujući odredbe vezane za trgovinu, ključni su element za napredak svake zemlje ka članstvu u EU.

Dio koji slijedi rezimira napredak i utvrđuje agendu za period 2009.-2010. za **zemlje u procesu proširenja**.

Hrvatska

Hrvatska je nastavila da ostvaruje napredak u ključnim političkim reformama. Hrvatska je nastavila sa ispunjavanjem političkih kriterija i napredovala je u većini oblasti, uključujući intenzivirane napore koji su uloženi na području vladavine prava. Prioriteti iz Pristupnog partnerstva su u velikoj mjeri ispunjeni.

U svojoj Komunikacijskoj strategiji o proširenju i glavnim izazovima za period 2008.-2009³, Komisija je predstavila indikativnu mapu puta za dostizanje završne faze pregovora o pristupanju. U Mapi puta podržani su naponi Hrvatske na ispunjavanju kriterija za otvaranje i zatvaranje poglavlja prema indikativnom vremenskom rasporedu Mape puta. Odgađanja u određenim oblastima u Hrvatskoj značila su da pregovori o nekim poglavljima nisu napredovali u skladu sa Mapom puta. Ipak, pripreme su sveukupno značajno napredovale tako da se tehnički pregovori sada približavaju svojoj finalnoj fazi.

Hrvatsku je snažno pogodila ekonomska kriza, ali njen uticaj je ublažen kroz čvrst bankarski sektor i krupne inostrane rezerve. Unapređenje strukturalnih reformi i usvajanje pouzdane srednjoročne fiskalne strategije bilo bi od ključnog značaja za poboljšanje njene konkurentnosti.

Pitanje granice između Slovenije i Hrvatske usporilo je pregovore o pristupanju, tako da se značajan broj poglavlja nije mogao otvoriti niti zatvoriti do oktobra 2009. godine, iako su u tehničkom smislu ranije bili finalizirani. Komisija je pružila svoje usluge za rješavanje ovog spora, koji bi trebao ostati bilateralno pitanje. U toku šest mjeseci ulagani su intenzivni naponi Komisije koje je podržavao Predsjedavajući trio, koji su otvorili put za politički dogovor između dvije strane koji je postignut u septembru 2009. godine. Komisija pozdravlja skori napredak koji je doveo do otvaranja ili privremenog zatvaranja značajnog broja poglavlja na konferenciji o pristupanju u oktobru. Bilateralna pitanja ne bi trebala usporavati pregovore o pristupanju.

---

³ COM(2008.) 674

Biće potrebno da Hrvatska ubrza reforme u oblasti pravosuđa i osnovnih prava, posebno kada je riječ o nezavisnosti i efikasnosti pravosuđa, borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala, pravima manjina, uključujući povratak izbjeglica i suđenja za ratne zločine. Reforma javne uprave zahtijeva posebnu pažnju. Takođe je potrebno da Hrvatska osigura da njena Vlada preduzme sve neophodne korake da riješi pitanje pristupa Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) važnim dokumentima. Komisija priprema finansijski paket za pristupanje Hrvatske. Potrebno je da Hrvatska poveća napore na uspostavljanju potrebnih instrumenata za upravljanje i kontrolu finansijskih instrumenata Zajednice. Komisija predlaže da Vijeće uspostavi *ad hoc* tehničku radnu grupu za izradu nacrtu Ugovora o pristupanju na osnovu teksta kojeg pripremi Komisija. Ukoliko Hrvatska na vrijeme zadovolji sve preostale kriterije, pregovori o pristupanju, uključujući pregovore o prelaznim aranžmanima, mogli bi biti zaključeni sljedeće godine.

Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija

Od usvajanja mišljenja Komisije⁴ i dobijanja kandidatskog statusa 2005. godine, Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija ojačala je funkcionisanje svoje demokratije i osigurala stabilnost institucija koje obezbjeđuju vladavinu prava i poštivanje osnovnih prava. Potrebno je nastaviti ovaj rad.

Zemlja je u značajnoj mjeri ispunila ključne prioritete pristupnog partnerstva⁵. Predsjednički i lokalni izbori u martu i aprilu 2009. godine održani su u skladu sa većinom međunarodnih standarda. Rad Parlamenta je unaprijeđen, posebno kroz uvođenje poslovnika o radu

---

⁴ U svom mišljenju - COM(2005.) 562 o zahtjevu zemlje za članstvo, koje je usvojeno u novembru 2005. godine, Komisija je zaključila sljedeće: 'Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija je zemlja sa funkcionalnom demokratijom, stabilnim institucijama koje generalno osiguravaju vladavinu prava i poštivanje osnovnih prava. Zemlja je potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) 2001. godine i od tada je generalno ispunjavala odgovarajuće obaveze na zadovoljavajući način. Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija je uspješno provela zakonodavnu agendu Ohridskog okvirnog sporazuma što je doprinijelo krupnim političkim i sigurnosnim poboljšanjima u zemlji. Sada je potrebno u potpunosti provesti ovo zakonodavstvo. Zemlja je i dalje opredijeljena za regionalnu saradnju. Potrebno je da Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija uloži dodatne napore, posebno u oblasti izbornih procesa, reforme policije, reforme pravosuđa i borbe protiv korupcije. Na osnovu sveukupno postignutog napretka, Komisija smatra da je zemlja na dobrom putu da ispunji političke kriterije koje je utvrdilo Evropsko vijeće u Kopenhagenu 1993. godine i kriterije utvrđene procesom stabilizacije i pridruživanja.'

⁵ Ključni prioriteti pristupnog partnerstva sa Bivšom Jugoslovenskom Republikom Makedonijom (*benchmarks*) su sljedeći:

- Osigurati pravilno provođenje svih obaveza preduzetih u okviru Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.
- Promovisati konstruktivan i sveobuhvatan dijalog, posebno u oblastima koje zahtijevaju konsenzus između svih političkih stranaka, u okviru demokratskih institucija.
- Osigurati djelotvorno provođenje Zakona o o policiji.
- Pokazati održive rezultate u provođenju reforme pravosuđa i ojačati nezavisnost i sveukupni kapacitet pravosudnog sistema. Provesti reformu tužilaštva i finalizirati proces imenovanja Sudskog vijeća.
- Pokazati održive rezultate u provođenju zakonodavstva o borbi protiv korupcije.
- Osigurati da zapošljavanje i napredovanje državnih službenika u karijeri ne zavisi od političkih uplitanja, nastaviti sa razvijanjem karijernog sistema koje se temelji na profesionalizmu i u potpunosti provesti Zakon o državnim službenicima.
- Smanjiti prepreke stvaranju radnih mjesta, a posebno riješiti pitanje nezaposlenosti mladih i dugoročne nezaposlenosti.
- Unaprijediti opšte poslovno okruženje kroz dalje unapređenje vladavine prava, jačanje nezavisnosti regulatornih i nadzornih agencija, ubrzati zakonske procedure i nastaviti sa registracijom vlasničkih prava.

Parlamenta i novog Zakona o parlamentu. Provodi se Zakon policiji, posebno kroz imenovanje regionalnih i lokalnih komandira, a reforma policije je nastavljena kroz usvajanje Zakona o unutrašnjim poslovima. Završen je zakonodavni dio strategije za reformu pravosuđa, novi sudovi i sudska tijela su počela sa radom, a sveukupna efikasnost je poboljšana. Ostvaren je dobar napredak u borbi protiv korupcije kroz procesuiranje osoba na visokim položajima, jačanje zakonskog okvira, posebno putem usvajanja izmijenjenog i dopunjenog Zakona o finansiranju političkih partija i unapređenja kapaciteta institucija za borbu protiv korupcije. Izmijenjen je i dopunjen Zakon o državnoj službi kako bi se pojačale ovlasti Agencije za državnu službu, a što predstavlja korak naprijed ka uspostavi karijernog sistema zasnovanog na profesionalizmu. U oblasti zapošljavanja ubrzane su aktivne mjere vezane za tržište radne snage, a unaprijeđeno je poslovno okruženje, između ostalog i kroz jačanje regulatornih agencija.

Zemlja ispunjava svoje obaveze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Na toj osnovi, Komisija je u oktobru dala prijedlog za prelazak na drugu fazu pristupanja, u skladu sa članom 5. SSP-a.

Zemlju je snažno pogodila ekonomska kriza, ali je usporenje rasta ublaženo kroz stabilan bankarski sektor i kontinuiranu privatnu potrošnju. Dobra fiskalna politika i rješavanje pitanja strukturalne nezaposlenosti bi poboljšali konkurentnost ekonomije.

Problem sa Grčkom oko imena zemlje i dalje je neriješen. Zemlja je angažovana u pregovorima pod pokroviteljstvom UN-a za rješavanje ovog pitanja. Postupke i izjave koji se mogu negativno odraziti na dobrosusjedske odnose treba izbjegavati. Od ključnog je značaja očuvanje dobrosusjedskih odnosa, uključujući pregovaranje i pronalaženje zajedničkog rješenja o pitanju imena pod pokroviteljstvom UN-a.

Crna Gora

Nastavljene su političke reforme u Crnoj Gori, a parlamentarni izbori iz marta 2009. godine zadovoljili su gotovo sve međunarodne standarde, ali je potrebno otkloniti preostale nedostatke.

Određeni napredak je postignut u pogledu reforme pravosuđa. Provedba Privremenog sporazuma u cjelini dobro napreduje.

Crnu Goru je pogodila ekonomska kriza, ali njen uticaj je bio ublažen zbog dobre turističke sezone i mjera za ublažavanje krize. Nastavak strukturalnih reformi je ključan za dalje unapređenje konkurentnosti.

Crna Gora je podnijela prijavu za članstvo u decembru 2008. godine, a u aprilu 2009. godine Vijeće je pozvalo Komisiju da o tome da svoje mišljenje. U toku je rad na pripremi mišljenja. Biće potrebno da Crna Gora pokaže konkretne rezultate u pogledu jačanja vladavine prava, posebno kada je riječ o reformi pravosuđa i borbi protiv korupcije. Potrebno je dalje jačanje administrativnih i provedbenih kapaciteta.

Albanija

Albanija je ostvarila napredak u ključnim političkim reformama. Parlamentarni izbori iz juna 2009. godine zadovoljili su većinu međunarodnih standarda, ali je potrebno uložiti napore na otklanjanju uočenih nedostataka. Provođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju koji je

stupio na snagu ove godine, u cjelosti napreduje bez problema.

Albanija je do sada u ograničenoj mjeri bila pogođena ekonomskom krizom. Nastavak strukturalnih reformi i nadgradnja infrastrukture su od ključnog značaja za konkurentnost zemlje.

Albanija je podnijela prijavu za članstvo u EU u aprilu 2009. godine. U julu 2009. godine Vijeće se izjasnilo da će razmatrati kandidaturu Albanije za članstvo kada se u zemlji završi izborna procedura. Komisija je spremna da započne pripreme na izradi svog mišljenja kada to Vijeće od nje zatraži. Potrebno je da Albanija ostvari napredak, posebno u pogledu vladavine prava, a naročito u borbi protiv korupcije, te u pravilnom funkcionisanju državnih institucija, posebno kada je riječ o nezavisnosti pravosuđa. Potrebno je dalje jačanje administrativnih i provedbenih kapaciteta.

Bosna i Hercegovina

Provedba Privremenog sporazuma u Bosni i Hercegovini je u cjelini bila zadovoljavajuća. Ipak, napredak zemlje u ključnim reformama ostao je vrlo ograničen. Unutrašnja politička klima se pogoršala, a izazovi u pogledu pravilnog funkcionisanja institucija i zapaljiva retorika su nastavljeni. Zahtjevi vezani za prelazak sa Kancelarije visokog predstavnika (OHR) na pojačani oblik prisustva EU u zemlji nisu u potpunosti ispunjeni. U tom kontekstu, EU se složila sa aranžmanima za jačanje Kancelarije i mandata Specijalnog predstavnika EU (EUSR) i razmatra uvođenje ujedinjenja dvije funkcije koje će obavljati jedna osoba, gdje će biti uključen EUSR i šef Delegacije Evropske komisije, u skladu sa ugovorima i poštujući institucionalni balans.

Potrebno je Bosna i Hercegovina hitno ubrza ključne reforme. Da bi se ostvario napredak, neophodna je zajednička vizija rukovodstva zemlje o opštem smjeru njenog kretanja, te politička volja za ispunjavanje zahtjeva koje nalaže proces integracije u EU. Takođe je potrebno da Bosna i Hercegovina ispuni uslove koji su postavljeni za zatvaranje OHR-a. Evropska unija neće biti u mogućnosti da uzme u razmatranje zahtjev za članstvo u EU Bosne i Hercegovine sve dok se ne zatvori OHR.

Potrebno je da Bosna i Hercegovina reformiše svoj ustavni okvir kako bi omogućila efikasno funkcionisanje svojih institucija prije nego što Komisija može preporučiti odobravanje kandidatskog statusa. Posebno je da zemlja bude u mogućnosti da usvoji, provede i primjeni zakone i pravila EU. Komisija poziva Bosnu i Hercegovinu da nastavi sa neophodnim izmjenama i dopunama Ustava bez daljeg odlaganja. Komisija je spremna da podrži napore Bosne i Hercegovine na unapređenju njenog ustava i provođenju drugih ključnih reformi, što bi omogućilo zemlji da napreduje u procesu pristupanja.

Bosna i Hercegovina je u velikoj mjeri pogođena ekonomskom krizom i zatražila je finansijsku pomoć Međunarodnog monetarnog fonda (MMF). Potrebno je da zemlja obnovi strukturalne reforme u oblasti ekonomije i osigura čvrste javne finansije.

Srbija

Srbija je pokazala svoju opredijeljenost za približavanje zemlje EU kroz dosadašnje zadovoljavajuće rezultate postignute u provedbi odredaba Privremenog sporazuma sa EU i preduzimanjem ključnih političkih reformi u skladu sa evropskim standardima. Srbija je takođe uložila napore na provođenju ambicioznog programa za integraciju u EU. Srbija ima

administrativne kapacitete da postigne značajan napredak u približavanju EU. To treba iskoristiti kako bi se ubrzala reformska agenda, što vodi do konkretnih rezultata u prioritetnim područjima kao što je jačanje vladavine prava.

Srbiju je u velikoj mjeri pogodila ekonomska kriza i zatražila je finansijsku pomoć Međunarodnog monetarnog fonda i EU. Potrebno je da zemlja ubrza ekonomske reforme i osigura održivost javnih finansija.

Saradnja sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju je dodatno napredovala, ali optuženi Ratko Mladić i Goran Hadžić su još uvijek na slobodi. U svjetlu trajne saradnje sa MKSJ-om i obnovljenog opredjeljenja Srbije za proces evropskih integracija, Komisija smatra da bi EU trebala početi provoditi Privremeni sporazum. Potrebno je da Srbija pokaže konstruktivniji stav kada je riječ o učešću Kosova u regionalnoj trgovini i saradnji. Otpočela je saradnja sa misijom EULEX-a za vladavinu prava, ali je potrebno dodatno ojačati ove napore, posebno u pogledu operacija EULEX-a na sjeveru Kosova.

Kosovo

Stabilnost Kosova je očuvana, ali je još uvijek krhka. Nakon preobličavanja međunarodnog prisustva, Misija EU za vladavinu prava EULEX raspoređena je na cijeloj teritoriji Kosova i potpuno je operativna. Vlasti su olakšale raspoređivanje misije EULEX-a na Kosovu. Nedavni incidenti koji su rezultirali oštećenjem imovine EULEX-a, izazivaju zabrinutost. Potrebno je da Kosovo osigura stalnu podršku radu EULEX-a. Kosovo se pridružilo MMF-u i Svjetskoj banci. Kosovo je usvojilo određeni broj ključnih zakona. Ipak, i dalje su prisutni ključni izazovi, uključujući vladavinu prava, borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, jačanje administrativnih kapaciteta, zaštitu Srba i drugih manjina i unapređenje dijaloga i pomirenja među zajednicama. EU podstiče kosovske Srbe da učestvuju u radu kosovskih institucija i u opštinskim izborima u novembru. Potrebno je da Kosovo zauzme konstruktivan pristup regionalnoj saradnji, uključujući učešće u regionalnoj trgovini.

Nakon donatorske konferencije iz 2008, Kosovo dobija značajno veću finansijsku pomoć. Gotovo 500 miliona € je dodijeljeno Kosovu za period 2007.-2011. kroz IPA-u. Ekonomska kriza je umjereno uticala na Kosovo. Od ključne je važnosti da vlasti Kosova ispune svoje obaveze u pogledu fiskalne discipline, upravljanja javnom potrošnjom i reforme ekonomske i socijalne politike.

EU podržava politički i ekonomski razvoj Kosova kroz jasnu evropsku perspektivu i u skladu sa evropskom perspektivom regije. Poboljšanje životnih uslova je ključno za dobrobit kosovskog naroda i stabilnost šireg regiona. Na temelju ovoga, u skladu sa Strategijom proširenja iz 2008. i zaključcima Vijeća iz decembra 2008, Komisija je u skladu sa postojećim strateškim dokumentom odobrila Saopštenje pod nazivom „Kosovo⁶ – ostvarenje evropske perspektive”. Ova studija identifikuje instrumente Zajednice koje EU može upotrijebiti kako bi promovisala politički i društveno-ekonomski razvoj Kosova. Ona posebno predlaže strukturalni pristup za približavanje državljana Kosova Evropskoj uniji, između ostalog i kroz dijalog o viznom režimu sa perspektivom njegove moguće liberalizacije. Komisija dalje predlaže proširivanje autonomnih trgovinskih mjera, a kada Kosovo ispuni odgovarajuće zahtjeve, blagovremeno će predložiti i uputstva za pregovaranje o trgovinskom sporazumu.

---

⁶ Prema Rezoluciji Vijeća sigurnosti UN-a 1244/99

Turska

Turska je nastavila da izražava svoju opredijeljenost za proces pristupanja EU. Održani su slobodni i pravedni lokalni izbori. Preduzeti su pozitivni koraci u oblastima pravosuđa, uz usvajanje strategije i akcionog plana za reformu pravosuđa, civilno-vojnih odnosa i kulturnih prava. Osim toga, Parlament je izmjenama i dopunama zakonodavstva omogućio civilnim sudovima da sude vojnim licima u mirnodopskim uslovima. Vlada je otvorila sveobuhvatnu javnu raspravu sa ciljem rješavanja kurdsog pitanja, a javna televizija je uvela kanal koji se u cjelini emituje na kurdsom jeziku.

Kada su u pitanju pregovori o pristupanju, otvorena su dodatna poglavlja. Turska je usvojila državni program za usvajanje *acquis*-a. Imenovanje stalnog glavnog pregovarača trebalo bi doprinijeti usmjeravanju napora Vlade u kontekstu reformi koje su u vezi sa EU. Ovo je posebno važno kako pregovori o pristupanju dostižu zahtjevniju fazu koja će zahtijevati da Turska ubrza svoje napore na ispunjavanju kriterija kako bi se omogućio dalji napredak u otvaranju poglavlja.

Tursku je u velikoj mjeri pogodila ekonomska kriza, ali su njene posljedice ublažene kroz čvrst bankarski sektor i mjere za ublažavanje krize. Nastavak strukturalnih reformi u kombinaciji sa dobrom fiskalnom politikom od ključnog je značaja za unapređenje konkurentnosti zemlje.

Istraga o navodnoj kriminalnoj mreži Ergenekon dovela je do podizanja ozbiljnih optužnica za krivična djela kojima su bili obuhvaćeni vojni oficiri i nacionalistički krugovi. Ovaj slučaj je prilika da Turska ojača povjerenje u pravilno funkcionisanje svojih demokratskih institucija i vladavinu prava. Važno je da se u ovim postupcima u potpunosti poštvaju procesni zakoni, posebno prava optuženih.

Sada je potrebno značajno ubrzati tempo reformi. U određenom broju oblasti i dalje postoji razlog za zabrinutost, uključujući slobodu izražavanja, slobodu štampe, slobodu vjeroispovjesti, prava sindikata, civilni nadzor nad vojskom i prava žena, te ravnopravnost polova. Potrebno je učiniti mnogo više u pogledu nekažnjavanja osoba koje su bile uključene u mučenje i zlostavljanje. Inicijativa Vlade o kurdsom pitanju trebala bi proizvesti konkretne mjere kojima bi se građanima Turske, bez obzira na njihovo porijeklo, garantovala sva prava i slobode, te značajno unaprijedilo stanje na jugoistoku. Bolji dijalog između političkih stranaka koristio bi reformskom procesu, kao i rad na reformi Ustava.

Turska je izrazila podršku tekućim pregovorima pod pokroviteljstvom UN-a između lidera grčke i turske zajednice na Kipru u postizanju sveobuhvatnog rješenja kiparskog problema. Međutim, nije bilo napretka u pravcu normalizacije bilateralnih odnosa sa Republikom Kipar. Turska nije u potpunosti provela Dodatni protokol Sporazuma o pridruživanju i nije uklonila sve prepreke slobodnom kretanju roba, uključujući ograničenja direktnih transportnih veza sa Kiprom. Potrebno je da Turska što prije ispuni svoje obaveze vezane za punu nediskriminatornu provedbu Dodatnog protokola i ostvari napredak u smjeru normalizacije bilateralnih odnosa sa Republikom Kipar. EU će nastaviti da prati i revidira napredak koji je postignut u pitanjima koje obuhvata Deklaracija od 21. septembra 2005. godine, u skladu sa Zaključcima Vijeća od 11. decembra 2006. godine.

Grčka je uložila značajan broj formalnih žalbi zbog kontinuiranog nedozvoljenog ulaska Turske u njen vazdušni prostor, uključujući letove preko grčkih ostrva. Dobrosudsjski odnosi su i dalje od ključnog značaja.

Turska ima ključnu ulogu u regionalnoj sigurnosti i promovisanju dijaloga između civilizacija. Turska je preduzela inicijative za doprinos stabilizaciji u južnom Kavkazu, Bliskom istoku i drugim regijama. Ona učestvuje u određenom broju misija EU za očuvanje mira. Uloženi su značajni diplomatski koraci u pravcu normalizacije odnosa sa Armenijom, što je rezultiralo potpisivanjem protokola o normalizaciji odnosa u oktobru 2009. godine. Važno je da obje zemlje brzo ratifikuju ove protokole.

U julu 2009. godine Turska je potpisala Međuvladin sporazum o gasovodu Nabucco. Ovaj projekat predstavlja značajan strateški korak ka bližoj saradnji u oblasti energije između EU, Turske i drugih zemalja u regiji, kao i prema diversifikaciji energetske izvora. Blagovremeni završetak južnog gasnog koridora, posebno kroz brzu provedbu Međuvladinog sporazuma o gasovodu Nabucco, ostaje jedan od najvećih prioriteta EU kada je u pitanju energetska sigurnost.

Proces pristupanja EU pruža snažan podsticaj Turskoj u nastavku reformi, jačanju demokratije i ljudskih prava, te daljoj modernizaciji zemlje. Tempo reformi u Turskoj i dalje je ključni element napretka ovog procesa.

4.2. Island

Island je podnio zahtjev za članstvo u EU 16. jula 2009. godine, a 27. jula Vijeće je pozvalo Komisiju da pripremi svoje mišljenje. Zahtjev Islanda će se ocijeniti u skladu sa principima utvrđenim u Ugovoru, kriterijima koje je definisalo Evropsko vijeće u Kopenhagenu 1993. godine, kao i zaključcima o obnovljenom konsenzusu o proširenju, sa zasjedanja Evropskog vijeća u decembru 2006. godine, koja predviđaju strožije i pravedne kriterije zasnovane na principu vlastitih zasluga.

Island je zemlja sa čvrstom demokratijom. Island je u velikoj mjeri pogodila globalna ekonomska kriza. Zemlja je u velikoj mjeri uključena u unutrašnje tržište kroz učešće u Evropskom ekonomskom prostoru. Takođe je član Šengena. Island je važan partner Evropskoj uniji u okviru sjeverne dimenzije, kao i u pogledu izrade politike djelovanja o Arktiku. Komisija će uzeti u obzir ove elemente pri izradi svog mišljenja. Rezultati Islanda u provedbi njegovih obaveza iz Sporazuma EEA biće ključni element za ocjenu Komisije. Komisija priprema izmjene i dopune Uredbe o IPA-i kako bi uključila Island kao zemlju korisnika.

5. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Na osnovu predočene analize Komisija predlaže sljedeće **zaključke i preporuke**:

1. Proces pridruživanja snažno podržava političke i ekonomske reforme u zemljama u procesu proširenja i jača mir i stabilnost u Evropi. U interesu EU je da očuva zamah procesa proširenja na osnovu dogovorenih principa i uslova i obnovljenog konsenzusa o proširenju.
2. Posljedice globalne ekonomske recesije nisu zaobišle zemlje u procesu proširenja. EU im pomaže da ublaže uticaj krize i pripreme se za kvalitetan oporavak. Provedba reformi vezanih za EU to podržava.
3. Vladavina prava, posebno borba protiv korupcije i organizovanog kriminala, ali i

jačanje administrativnih kapaciteta i dalje predstavlja veliki izazov sa kojim se zemlje u procesu proširenja moraju suočiti. Komisija će nastaviti da koristi sve instrumente procesa proširenja kako bi podržala zemlje u tome. Potrebno je što prije riješiti pitanja koja utiču na slobodu izražavanja i medija.

4. Bilateralna pitanja ne bi trebala usporavati proces pristupanja. Bilateralne sporove trebaju riješiti strane koje u njima učestvuju, koje su odgovorne za pronalaženje rješenja u duhu dobrosusjedskih odnosa i imajući u vidu opšte interese EU.
5. Regionalna saradnja u Jugoistočnoj Evropi je napredovala, a zemlje u regiji su preuzele veće vlasništvo nad tim procesom. Ipak, potrebno je poboljšati efikasnost regionalnih struktura i inicijativa. Neslaganja u vezi sa pitanjem Kosova⁷ ne bi smjela ugrožavati regionalnu saradnju.
6. Uspostava bezviznog režima za Bivšu Jugoslovensku Republiku Makedoniju, Crnu Goru i Srbiju početkom 2010. godine, na osnovu prijedloga Komisije, će pokazati da reforme donose konkretne koristi za građane. Komisija će dati prijedloge za Albaniju i Bosnu i Hercegovinu do sredine 2010. godine, pod uslovom da ove zemlje ispune uslove utvrđene u mapama puta. Slobodno kretanje ljudi i razmjena, posebno kada je riječ o mladim ljudima i studentima, od ključnog je značaja kako bi Kosovo izgradilo održive ekonomske strukture. Na osnovu ovoga, trebalo bi nastaviti promovisanje liberalizacije viznog režima, a taj proces bi se trebao pokrenuti i za Kosovo, s ciljem moguće liberalizacije kada se preduzmu potrebne reforme i ispune uslovi.
7. Hrvatska je napravila dobar napredak u ispunjavanju kriterija utvrđenih u pregovorima o pristupanju. O ovom napretku je bilo riječi na Konferenciji o pristupanju iz oktobra 2009. godine, nakon političkog dogovora iz septembra 2009. godine između Slovenije i Hrvatske o rješavanju pitanja granice. To je bio značajan korak naprijed, čime je dat novi podsticaj pregovorima o pristupanju. Potrebno je da Hrvatska nastavi sa reformama, posebno u oblasti pravosuđa i javne uprave, borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, prava manjina, kao i povratka izbjeglica i suđenja za ratne zločine. Potrebno je da Hrvatska riješi pitanje pristupa MKSJ-a dokumentaciji. Ukoliko Hrvatska ispuni sve preostale kriterije, pregovori o pristupanju bi mogli biti zaključeni sljedeće godine.
8. Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija je u značajnoj mjeri ispunila ključne prioritete pristupnog partnerstva. Na toj osnovi i u smislu sveukupnog napretka reformi, Komisija smatra da zemlja u dovoljnoj mjeri ispunjava političke kriterije koje je utvrdilo Evropsko vijeće u Kopenhagenu 1993. godine i proces stabilizacije i pridruživanja. Zemlja se približila tome da postigne funkcionalnu tržišnu ekonomiju i ostvarila je napredak u određenom broju područja koja se odnose na njenu sposobnost preuzimanja obaveza iz članstva.

U svjetlu prethodnih razmatranja i uzimajući u obzir zaključke Evropskog vijeća iz decembra 2005. godine i decembra 2006. godine, Komisija daje preporuku da se sa Bivšom Jugoslovenskom Republikom Makedonijom otvore pregovori o pristupanju Evropskoj uniji.

---

⁷ Prema Rezoluciji Vijeća sigurnosti UN-a 1244/99

Od ključnog je značaja očuvanje dobrosusjedskih odnosa, uključujući pregovaranje i pronalaženje zajedničkog rješenja o pitanju imena pod pokroviteljstvom UN-a.

9. Crna Gora je podnijela prijavu za članstvo u decembru 2008. godine, a u aprilu 2009. godine Vijeće je pozvalo Komisiju da o tome da svoje mišljenje. Parlamentarni izbori zadovoljili su gotovo sve međunarodne standarde, ali je potrebno otkloniti neke preostale nedostatke. Glavni izazovi za Crnu Goru ostaju jačanje administrativnih kapaciteta i jačanje vladavine prava.
10. Albanija je podnijela prijavu za članstvo u EU u aprilu 2009. godine, a Komisija je spremna da na zahtjev Vijeća o tome pripremi svoje mišljenje. Parlamentarni izbori zadovoljili su većinu međunarodnih standarda, ali je na narednim izborima potrebno otkloniti preostale nedostatke. Jačanje vladavine prava i osiguranje pravilnog funkcionisanja državnih institucija i dalje ostaje ključni izazov.
11. Potrebno je Bosna i Hercegovina hitno ubrza ključne reforme. Da bi se ostvario napredak, neophodna je zajednička vizija rukovodstva zemlje o opštem smjeru njenog kretanja, te politička volja za ispunjavanje zahtjeva koje nalaže proces integracije u EU. Takođe je potrebno da Bosna i Hercegovina ispuni uslove koji su postavljeni za zatvaranje OHR-a. Evropska unija neće biti u mogućnosti da uzme u razmatranje zahtjev za članstvo Bosne i Hercegovine sve dok se ne zatvori OHR. Potrebno je da Bosna i Hercegovina reformiše svoj ustavni okvir kako bi omogućila efikasno funkcionisanje svojih institucija prije nego što Komisija može preporučiti odobravanje kandidatskog statusa. Posebno je potrebno da zemlja bude u mogućnosti da usvoji, provede i primijeni zakone i pravila EU.
12. Srbija je pokazala svoju opredijeljenost za integraciju zemlje EU kroz dosadašnje zadovoljavajuće rezultate postignute u provedbi odredaba Privremenog sporazuma sa EU i preduzimanjem ključnih političkih reformi u skladu sa evropskim standardima. U svjetlu trajne saradnje Srbije sa MKSJ-om i obnovljenog opredjeljenja Srbije za proces evropskih integracija, Komisija smatra da bi EU sada trebala početi provoditi Privremeni sporazum. Jačanje vladavine prava i ubrzanje ekonomskih reformi i dalje je važno. Potrebno je da Srbija pokaže konstruktivniji stav kada je riječ o učešću Kosova u regionalnoj trgovini i saradnji. Otpočela je saradnja sa misijom EULEX-a za vladavinu prava, ali su potrebni dodatni naponi, posebno u pogledu operacija EULEX-a na sjeveru Kosova.
13. Stabilnost na Kosovu je očuvana, ali je još uvijek krhka. Misija EULEX-a za vladavinu prava je raspoređena na cijeloj teritoriji Kosova i potpuno je operativna. Kosovo se suočava sa velikim izazovima, uključujući vladavinu prava, borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, jačanje administrativnih kapaciteta, zaštitu Srba i drugih manjina i unapređenje dijaloga i pomirenja među zajednicama. Potrebno je da Kosovo zauzme konstruktivan pristup međunarodnoj saradnji i da osigura kontinuiranu podršku radu EULEX-a. Komisija predlaže načine da pokrene instrumente Zajednice za budući politički i društveno-ekonomski razvoj Kosova, posebno u oblastima viza i trgovine, te da omogući napredak Kosova, u skladu sa evropskom perspektivom regije, ka integraciji u EU u kontekstu procesa stabilizacije i pridruživanja. Kada je riječ o trgovini, Komisija predlaže širenje autonomnih trgovinskih mjera, a kada Kosovo ispuni odgovarajuće zahtjeve, blagovremeno će predložiti i uputstva za pregovaranje o trgovinskom sporazumu.

14. Potrebno je da Turska nastavi sa naporima na obnovljenim političkim reformama koje su započele. Pregovori o pristupanju dostigli su zahtjevniju fazu u kojoj se od Turske zahtijeva da ubrza napore na ispunjavanju odgovarajućih standarda. Proces pridruživanja EU pruža snažan podsticaj Turskoj da ojača demokratiju i ljudska prava, te da radi na modernizaciji zemlje i njenom približavanju EU. Turska ima ključnu ulogu u regionalnoj sigurnosti, snabdijevanju energije i promovisanju dijaloga između civilizacija. Uloženi su značajni diplomatski naponi za normalizaciju odnosa sa Armenijom, što je rezultiralo potpisivanjem historijskih protokola o normalizaciji odnosa u oktobru 2009. godine. Potrebno je da Turska osigura punu i nediskriminatornu provedbu Dodatnog protokola Sporazuma o pridruživanju i da postigne napredak u normalizaciji odnosa sa Republikom Kipar. EU će nastaviti da prati i revidira napredak postignut po pitanjima koja pokriva Deklaracija od 21. septembra 2005. godine, u skladu sa Zaključcima Vijeća od 11. decembra 2006. godine. Dobrosusjedski odnosi i dalje su od ključnog značaja.
15. Što se tiče kiparskog pitanja, čelni ljudi zajednica kiparskih Grka i Turaka ušli su u odlučujuću fazu pregovora o postizanju sveobuhvatnog rješenja pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija. Komisija podržava njihove napore i pruža tehničke savjete o pitanjima koja su u nadležnosti EU. Komisija poziva čelne ljude obje strane da pojačaju svoje napore kako bi se razgovori o ovom pitanju što prije uspješno završili, te da Turska konkretno doprinese ovom sveobuhvatnom rješenju pitanja Kipra.
16. Island je podnio prijavu za članstvo u EU, a Komisija na zahtjev Vijeća priprema svoje mišljenje. Prijava Islanda će se ocijeniti u skladu sa principima utvrđenim Ugovorom i kriterijima Evropskog vijeća iz Kopenhaga 1993. godine, kao i Zaključcima Evropskog vijeća iz decembra 2006. godine o obnovljenom konsenzusu o proširenju. Island je u nekoliko oblasti u velikoj mjeri integrisan u EU, kroz svoje članstvo u Evropskom ekonomskom prostoru i Šengenu.
17. Podrška javnosti je od ključnog značaja za proces proširenja. Važno je da vlasti u zemljama članicama, partnerskim zemljama i institucijama EU unaprijede svijest javnosti o politici proširenja EU.

ANEKS

Zaključci o Albaniji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji, Crnoj Gori, Srbiji, Kosovu⁸ i Turskoj

Albanija

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) je stupio na snagu u aprilu i provođenje uglavnom dobro napreduje. Kada su u pitanju **politički kriteriji**, Albanija je nastavila ostvarivati napredak u skladu sa Evropskim partnerstvom. Prema ocjeni OSCE-a/ODIHR-a parlamentarni izbori u junu su zadovoljili većinu međunarodnih standarda, ali su ipak potrebni dalji naponi kako bi se provele preporuke za buduće izbore. Izvjestan napredak je postignut u registraciji glasača i zakonodavnom okviru, premda su zabilježeni nedostaci u postupcima brojanja glasova. Okončana je izborna reforma, a novi Izborni zakon je usvojen na vrijeme za izbore. Poboljšani birački spiskovi sastavljeni su na osnovu novog registra građana, ispunjavajući tako u velikoj mjeri ovaj ključni prioritet Evropskog partnerstva. Većim dijelom je završeno izdavanje ličnih karata, čime je građanima koji nemaju pasoš omogućeno da glasaju. Međutim, kultura dijaloga između glavnih političkih stranaka je pogoršana u toku izbornog perioda. Potrebno je stabilizirati politički dijalog kao ključni prioritet Evropskog partnerstva.

Određeni napredak je ostvaren u jačanju *demokratije i vladavine prava*. Glavne preporuke OSCE-a/ODIHR-a sa prethodnih izbora većinom su provedene kao dio ukupne izborne reforme. *Parlament* je usvojio niz važnih zakona usmjerenih na približavanje *acquis*-u EU. Međutim, kultura dijaloga je ustuknula pred stranačko-političkim programima, a ključne reforme su usporene. Albanija je ostvarila određeni napredak u jačanju svojih državnih struktura za koordinaciju procesa evropskih integracija. Uprkos tome, potrebno je dalje jačanje kapaciteta i strateškog planiranja. U oblasti *javne uprave* nastavljeno je sa imenovanjima kojima se krši zakon o državnoj službi, pri čemu su se uglavnom koristili ugovori na određeno vrijeme. Nedostatak transparentnosti i odgovornosti prilikom imenovanja ostaju ključni prioritet Evropskog partnerstva koji treba ispuniti. Znatni naponi su potrebni za uspostavljanje nezavisne i efikasne državne službe zasnovane na profesionalnosti, bez političkog uplitanja. Puno provođenje zakona o državnoj službi, jačanje institucionalnih kapaciteta u Odsjeku za javnu upravu i provođenje strategije za reformu javne uprave su ključni za ostvarivanje napretka.

Malo napretka je postignuto u reformi *pravosudnog sistema*. Uspostavljen je privatni sistem sudskih izvršitelja. Međutim, potrebno je usvojiti sveobuhvatnu strategiju za reformu pravosuđa. Zakon o lustraciji je usvojen bez opsežnih konsultacija i konsenzusa prostom većinom glasova u Parlamentu. Provođenje Zakona o lustraciji potom je suspendovao Ustavni sud. Pravni okvir za pravosudnu reformu nije dovršen. Nisu usvojeni najvažniji zakonodavni akti o radu Visokog suda pravde i upravnih sudova. I dalje postoji problem velikog broja neriješenih predmeta, a infrastruktura u sudovima i dalje je neadekvatna. Nastojanja izvršne vlasti da ograniči nezavisnost pravosuđa i dalje su razlog ozbiljne zabrinutosti. Odbađanje značajnih predmeta zbog proceduralnih razloga, poput sudskog postupka Gërdec, podstaklo je pitanja o nepristrasnosti pravosuđa. Uopšteno, pravosuđe i dalje loše funkcioniše i dosta toga ostaje da se uradi kako bi se ispunio ovaj ključni prioritet Evropskog partnerstva u pogledu

---

⁸ Prema Rezoluciji Vijeća sigurnosti UN-a 1244

osiguravanja njegove nezavisnosti, transparentnosti i efikasnosti.

Vlada je nastavila ulagati napore u sprečavanju i borbi protiv *korupcije*. Započeto je provođenje strategije i akcionog plana za borbu protiv korupcije, što je ključni prioritet Evropskog partnerstva. Uvedeno je zakonodavstvo kojim se zahtijeva korištenje *on-line* elektronskih postupaka za javne nabavke. Uloženi su naponi kako bi se povećala transparentnost u nekim sektorima poput obrazovanja. Ovo su pozitivni primjeri. Ipak, korupcija i dalje prevladava u mnogim oblastima i predstavlja ozbiljan problem. Potrebno je više političke volje i kada se radi o visokoprofilisanim predmetima, kako bi se iskorijenila kultura nekažnjavanja koja i dalje prevladava. Uopšteno gledano, institucionalni dogovori i koordinacija između agencija u borbi protiv korupcije zahtijevaju dalje jačanje. Još uvijek se puno toga mora uraditi po svim aspektima ovog pitanja, uključujući odgovornost pravosuđa i transparentnost finansiranja političkih stranaka.

Određen napredak je nastavljen u pogledu *ljudskih prava i zaštite manjina*, gdje je pravni okvir uglavnom utvrđen. Ipak, potrebni su dalji naponi kako bi se poboljšalo provođenje postojećeg zakonodavstva u brojnim područjima.

U pogledu *građanskih i političkih prava* preduzeti su koraci u pogledu predmeta *zlostavljanja* u pritvoru. Izgrađeni su novi *zatvori* i pritvorski centri za maloljetnike i mentalno oboljele. U funkciji je sistem uslovnih kazni. Ipak, loši standardi u zatvorima, koje dodatno pogoršava pretrpanost, i dalje su razlog ozbiljne zabrinutosti, naročito u starijim zatvorima. Značajni naponi se moraju ulagati na zaštiti ljudskih prava i provođenju preporuka javnog pravobranioca. U pogledu *pristupa pravdi*, pristup pravnoj pomoći za ugrožene grupe i neke manjine i dalje je razlog za zabrinutost.

Utvrđen je pravni okvir za zaštitu *slobode izražavanja*. Ipak, bilo je pritisaka na neke medijske operatere uključujući njihovu deložaciju iz prostorija koje su u vlasništvu vlade. Pravni okvir za medijsku politiku treba biti dovršen, a postojeće zakonodavstvo je potrebno provesti. Potrebni su značajni naponi kako bi se dovršio zakonski okvir, poboljšala transparentnost vlasništva nad medijima i ojačala nezavisnost regulatora za javno emitovanje. Poštivanje slobode okupljanja i vjeroispovijesti i dalje je zadovoljavajuće. Vlada je pojačala napore na pružanju podrške *civilnom društvu*. Uloženi su naponi na uključivanju civilnog društva u pripremu prijedloga ključnog zakonodavstva. Ipak, potrebno je dalje jačanje učešća organizacija civilnog društva u donošenju politika.

Ograničen je napredak u oblasti *ekonomskih i socijalnih prava*. Određeni napredak je postignut u jačanju *prava žena*. Izborni zakon uključuje rodnu kvotu od 30%, što je većina političkih stranaka provela na junskim izborima. Uspostavljeno je Nacionalno vijeće za ravnopravnost polova. Ipak, postojeće zakonodavstvo za zaštitu žena od svih oblika nasilja ne provodi se u potpunosti. Nasilje u porodici i dalje je pitanje koje izaziva ozbiljnu zabrinutost. Nastavljen je napredak na području *prava djece*. Povećana je primjena alternativnih kazni za maloljetnike. Ipak, potrebno je uložiti dalje napore u rješavanju pitanja rada djece i stope prekidanja školovanja, naročito među romskom djecom. Mehanizmi podrške *socijalno ugroženima i osobama sa invaliditetom* i dalje su ograničeni. Potrebna je bolja koordinacija državnih institucija. Dalji naponi su potrebni na jačanju *sindikálnih prava*. Odsustvo napretka u pogledu izmjena i dopuna zakona o radu i dalje onemogućava razvoj socijalnog dijaloga. Pored toga, potrebno je usvojiti zakon o zabrani diskriminacije.

Mali napredak je ostvaren na konsolidaciji *vlasničkih prava*, što je ključni prioritet Evropskog partnerstva. Knjige za procjenu zemljišta, koje su potrebne za rješavanje pitanja naknade

bivšim vlasnicima, završene su za cijelu zemlju. Ipak, potrebno je mnogo više napora po svim aspektima ovog pitanja. Neriješena vlasnička pitanja i dalje ugrožavaju razvoj funkcionalnog tržišta zemljišta, umanjuju strana ulaganja i pružaju priliku za korupciju. Usvajanje sveobuhvatne strategije, koja će obuhvatiti pravna i institucionalna pitanja, je ključno u ovoj oblasti.

Nastavljen je napredak u pogledu *zaštite manjina*. Uloženi su naponi na zapošljavanju lica koja pripadaju manjinama u policiji. Međutim, potrebno je ubrzati provođenje Okvirne konvencije Vijeća Evrope. I dalje nema pouzdanih podataka o manjinama. Idući popis stanovništva, koji će biti u skladu sa međunarodnim standardima o zaštiti podataka, biće ključan za rješavanje ovog pitanja. Potrebno je dalje razviti i razjasniti pravni okvir o zaštiti manjina, kako bi se svim manjinama omogućilo da u potpunosti uživaju svoja kulturološka prava. Preduzeti su određeni koraci na poboljšanju stanja *Roma*, ali se Strategija za Rome sporo provodi. Romska manjina se i dalje suočava sa veoma teškim uslovima za život i diskriminacijom.

Kada su u pitanju *regionalna pitanja i međunarodne obaveze*, Albanija je nastavila da igra konstruktivnu ulogu u održanju regionalne stabilnosti i unapređenju dobrih odnosa sa ostalim zemljama Zapadnog Balkana i susjednim zemljama EU. Zemlja je aktivno učestvovala u regionalnoj saradnji, uključujući Proces saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECP), Vijeće za regionalnu saradnju (RCC) i Sporazum o slobodnoj trgovini u centralnoj Evropi (CEFTA). Bilateralni odnosi sa drugim zemljama u procesu proširenja i susjednim državama članicama EU i dalje su pozitivni. Što se tiče Međunarodnog krivičnog suda, bilateralni sporazum o imunitetu sa Sjedinjenim Državama nije u skladu sa relevantnim zajedničkim stavom EU i glavnim principima. Potrebno je da se Albanija uskladi sa stavom EU.

Ekonomija Albanije je zadržala makroekonomsku stabilnost nasuprot međunarodnoj finansijskoj i ekonomskoj krizi. U toku 2008. godine ekonomski rast se i dalje povećavao, ali je u toku 2009. godine usporen kao posljedica smanjenog izvoza, doznaka iz inostranstva i kreditnog rasta. Monetarna politika je ostala čvrsta, a stabilnost cijena je zadržana. Ipak, ekspanzionistička fiskalna politika, uključujući toliko potrebne javne radove na cestovnoj mreži, rezultirala je visokim budžetskim deficitom. Nedostaci u oblasti vladavine prava, nizak nivo infrastrukture i neformalna ekonomija ostaju izazovi za ekonomski razvoj i poslovno okruženje.

U pogledu **ekonomskih kriterija**, Albanija je postigla solidan napredak u uspostavljanju funkcionalne tržišne ekonomije. Kako bi se ekonomija u srednjoročnom periodu mogla nositi sa pritiscima konkurencije i tržišnim snagama unutar Unije, Albanija treba da reformiše i ojača svoj pravni sistem i počne da rješava slabosti u infrastrukturi i ljudskim resursima.

Vlada je na međunarodnu krizu reagovala koristeći širok dijapazon monetarnih i fiskalnih instrumenata, kao i regulatornih mjera. Jak priliv kapitala, dijelom potaknut ubrzanim privatizacijskim procesom, bio je više nego dovoljan za finansiranje deficita tekućeg računa. Nastavkom provođenja reforme poreske uprave proširena je poreska osnova, povećana ukupna poreska disciplina i potpomognuto smanjenje neformalnog sektora. Efikasnije prikupljanje poreza doprinijelo je višku u ravnoteži osnovnog budžeta i unaprijedilo kombinovanje politika djelovanja u toku 2008. godine. Nivo državnog vlasništva u ekonomiji dalje je smanjen, naročito u energetskom i telekomunikacionom sektoru. Dalje je olakšan pristup tržištu, a učesnici na tržištu su profitirali od poboljšanih vlasničkih i kreditnih registara. Bankovni sektor je u otežanom međunarodnom okruženju ostao dobro kapitaliziran i likvidan. Opsežni javni radovi poboljšali su cestovnu mrežu.

Ipak, ekspanzionistička fiskalna politika tokom izbornog perioda rezultirala je visokim budžetskim deficitom u toku 2008., a visok deficit se predviđa i za 2009. godinu. Potrebni su dodatni naponi na konsolidaciji javnih finansija. Još uvijek se ne provode stečajni postupci. Slabi administrativni kapaciteti podrivaju autoritet i prihvaćanje pravnog sistema. Neformalne metode provođenja ugovora i zaobilaženje pravnog sistema i dalje su široko rasprostranjeni. Neriješena vlasnička pitanja i dalje ugrožavaju razvoj funkcionalnog tržišta zemljišta i umanjuju strana ulaganja. Neformalni sektor ostaje značajan izazov. Nezaposlenost je i dalje visoka. Potrebna je značajna reforma obrazovnog sistema. Saobraćajna infrastruktura i dalje je slaba, a još uvijek nema sigurnosti u snabdijevanju energijom uslijed nedostatka diversifikacije proizvodnje i slabih kapaciteta za međusobno povezivanje.

Albanija je postigla napredak u usklađivanju svog zakonodavstva, politika i kapaciteta sa **evropskim standardima**. Napredak je postignut u većini oblasti, premda neujednačen. Nastavljen je napredak u oblastima kao što su slobodno kretanje roba, energija i politika malih i srednjih preduzeća. U drugim oblastima, poput prava intelektualnog vlasništva, audiovizuelne politike, poljoprivrede i veterinarske/fitosanitarne kontrole, napredak je bio ograničen. Općenito, potrebni su dalji naponi kako bi se unaprijedili administrativni kapaciteti i ubrzalo djelotvorno provođenje zakonodavstva.

Postignuti je napredak u nekim oblastima **unutrašnjeg tržišta**. Kada je u pitanju *slobodno kretanje roba*, nastavljen je solidan napredak u usvajanju evropskih standarda i u oblastima akreditacije i mjeriteljstva. Ipak, potrebno je ojačati kapacitete za provođenje. Revizijom propisa o deviznom poslovanju poboljšan je zakonodavni okvir o kretanju kapitala. Uspostavljanjem konsultativnih tijela i tijela za donošenje odluka poboljšan je regulatorni okvir za *zaštitu potrošača*.

Nastavljen je napredak *carinske informatizacije* i infrastrukture, ali je potrebno dalje približavanje evropskim standardima i jačanje administrativnih kapaciteta. Carinski službenici nemaju status državnih službenika. Nastavljen je napredak u oblasti *oporezivanja*. Poboljšan je učinak poreske administracije, a informatizacija poreskih uprava je gotovo završena. Ipak, nivo ubiranja poreza u cjelini je još uvijek nizak. Porezi na uvoz polovnih automobila i štampanih materijala nisu u skladu sa obavezama iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

Nastavljen je napredak u oblasti *konkurencije*, kako u oblasti monopola tako i državne pomoći. Zakonodavni okvir je u velikoj mjeri usklađen sa *acquis-em*, ali su potrebni dalji naponi na njegovom provođenju.

Određen napredak je zabilježen u pogledu *javnih nabavki*. Elektronski postupci su prošireni na većinu javnih ugovora. Međutim, potrebno je dalje usklađivanje zakonodavstva o koncesijama, komunalnim preduzećima i postupcima nadzora. Povećani su kapaciteti Agencije za javne nabavke, ali je potrebno dalje jačanje. Zabilježen je određen napredak u pogledu *prava intelektualnog i industrijskog vlasništva*. Povećan je broj prijavljenih slučajeva kršenja prava. Ipak, potrebni su značajni dalji naponi. Provođenje je i dalje neznatno, a kapaciteti kancelarija za patente i autorska prava, kao i iskustvo i kvalifikacije u pravosuđu, i dalje su slabi.

Mali napredak je postignut u pogledu *socijalnih politika i zapošljavanja*. Povećan je budžet za socijalnu zaštitu, odobrena strategija za zaštitu i sigurnost na radu. Ipak, standardi zaštite i sigurnosti na radu i dalje su loši, a kapaciteti inspekcije rada još uvijek su slabi. Nastavljeno je približavanje zakonodavstva standardima EU u nekim *oblastima javnog zdravlja*. Ipak,

administrativni kapaciteti i dalje su slabi. Postignut je određen napredak u pogledu evropskih standarda u oblastima *obrazovanja i istraživačke politike*.

Napredak je primjetan u nekim *sektorskim politikama*. U pogledu *industrije i malih i srednjih preduzeća*, ostvaren je solidan napredak u provođenju Evropske povelje za mala preduzeća. Određen napredak postignut je u *poljoprivredi*, i to u pogledu zakonodavnog i institucionalnog okvira, ali ostaju strukturne slabosti. Poboljšani su laboratorijski kapaciteti u oblasti *sigurnosti hrane i veterinarske i fitosanitarne politike*, ali je usklađenost sa standardima EU i dalje nedovoljna i koči kapacitete Albanije za izvoz. Nastavljen je napredak u oblasti *ribarstva* u pogledu horizontalnog zakonodavstva, inspekcije i međunarodne saradnje. Međutim, i dalje su slabe kontrole ulova i iskrcavanja.

U pogledu *zaštite životne sredine* postignuta su određena poboljšanja u upravljanju otpadom i zaštiti prirode. Ipak, potrebno je dalje jačanje kapaciteta za donošenje odluka i provođenje. Kada je u pitanju *transport*, poboljšani su zakonodavni okvir u vazdušnom i pomorskom sektoru. Međutim, generalno su potrebna znatna poboljšanja.

Zabilježen je napredak u *energetskom* sektoru. Izvršena je privatizacija ogranka za distribuciju kompanije za električnu energiju. Napreduju mjere za poboljšanje proizvodnje električne energije i kapaciteta za međusobno povezivanje. Ipak, energetski sektor je i dalje slab. Sigurnost u snabdijevanju električnom energijom još uvijek je nedovoljna. Potrebno je nastaviti napore na smanjenju gubitaka i povećanju naplate računa.

Ograničen napredak je postignut u oblasti *informacionog društva i medija*. Nastavljena je liberalizacija tržišta u oblasti elektronskih komunikacija, ali je i dalje ometa nedostatak instrumenata za osiguranje konkurencije. Administrativni kapaciteti su i dalje slabi, naročito u Vijeću regulatorne agencije. Ograničen je napredak u pogledu *audiovizuelne politike*. Potrebni su dalji napor na provođenju akcionog plana za reformu medija. Postignut je umjeren napredak u pogledu *finansijske kontrole*, ali je potrebno dalje jačanje zakonodavnog okvira i kapaciteta za provođenje. Nastavljen je napredak u oblasti *statistike*.

U području *pravde, slobode i sigurnosti*, postignut je napredak u većini oblasti, premda neujednačen. U okviru dijaloga o liberalizaciji viznog režima učinjeni su koraci na ispunjavanju mjerila utvrđenih mapom puta za liberalizaciju viznog režima, a u oblast pravde, slobode i sigurnosti su uvedene ključne reforme. Nastavljen je napredak u oblasti vizne politike. Preduzete su mjere na ispunjavanju mjerila utvrđenih mapom puta za liberalizaciju viznog režima. Zakon o strancima je stupio na snagu, a usvojeno je zakonodavstvo za provođenje. Sistem pouzdanog registra građana i adresa je postao operativan, a lične karte su distribuirane. Ubrzan je tempo uručjenja biometrijskih pasoša. Ipak, potrebni su dalji napor za usklađivanje sa evropskim standardima. Nastavljeno je provođenje sporazuma o readmisiji između Evropske zajednice i Albanije.

Određen napredak je postignut u oblasti *upravljanja granicom*. Nastavljeno je provođenje strategije za integrisano upravljanje granicom. Ipak, potrebni su dalji napor kako bi se djelotvorno provela koordinacija između agencija i kako bi se obezbijedile odgovarajuće obuke, ljudski resursi i opremanje granične službe. Potrebno je djelotvorno provesti Zakon o kontroli državne granice. Potrebno je pojačati prekograničnu saradnju. Solidan napredak je postignut u pogledu *azila*. Revidiran je Zakon o azilu. Međutim, potrebno je usvojiti niz mjera za provođenje kako bi se dovršio zakonski okvir. Nastavljen je napredak u oblasti *migracija*. Provođa se Nacionalna strategija o migracijama. Potrebni su dalji napor na suzbijanju ilegalnih migracija.

Umjeren napredak je postignut u sprečavanju *pranja novca*. Poboljšan je zakonski okvir i administrativni kapaciteti. Ipak, potrebno je pojačati resurse za provođenje istraga i provedbene kapacitete za zapljenu sredstava. Saradnja između policije i pravosuđa i dalje je slaba. Ograničen napredak zabilježen je u borbi protiv *droga*. Rezultati u ovoj oblasti i dalje su nedovoljni, a naročito je potrebno pojačati saradnju između agencija. Trgovina drogom i dalje izaziva ozbiljnu zabrinutost.

Nastavljen je određen napredak u oblasti *policije*, uz provođenje novog zakona o policiji. Određena poboljšanja su postignuta u pogledu kadrovskog popunjavanja. Ipak, potrebni su dalji naponi kako bi se pojačali kapaciteti za provođenje istraga, unaprijedila saradnja sa tužilaštvom i poboljšalo upravljanje ljudskim resursima. Potrebno je dalje jačanje u pogledu upravljanja sektorom policije, kadrovskog popunjavanja, obuke, te struktura za unutrašnju kontrolu. Potrebni su dodatni naponi kako bi se izradila pouzdana statistika o kriminalu.

Ograničen napredak i dalje se ostvaruje u borbi protiv *organizovanog kriminala*, koji i dalje izaziva ozbiljnu zabrinutost. Preduzete su mjere na poboljšanju zaštite svjedoka, ali je zaštita i dalje nedovoljna. Poboljšana je saradnja sa Interpol-om, čime je omogućeno postupanje po jednom broju međunarodnih potjernica. Međutim, napore u borbi protiv organizovanog kriminala ugrožavaju korupcija, slaba zaštita svjedoka i nedovoljno korištenje kriminalističkih analitičkih podataka. Poteškoće u saradnji između policije i tužilaštva i dalje smanjuju efikasnost istražnih radnji.

Određen napredak je postignut u oblasti suzbijanja *trgovine ljudima*. *On-line* baza podataka o žrtvama je postala operativna. Poboljšan je administrativni kapacitet koordinatora za suzbijanje trgovine ljudima i Nacionalnog mehanizma za upućivanje. Ipak, za provođenje strategije za borbu protiv trgovine ljudima neophodni su dodatni resursi i bolja koordinacija između agencija, naročito u pogledu zaštite žrtava. Albanija i dalje zauzima značajno mjesto kao zemlja porijekla za trgovinu ljudima. Trgovina ženama i djecom u zemlji je u porastu.

Nastavljen je napredak u pogledu *zaštite ličnih podataka*. Utvrđen je pravni okvir i imenovano nezavisno tijelo za nadzor nad zaštitom podataka. Ipak, potrebno je osigurati adekvatne resurse, uključujući obuku, kako bi kancelarija komesara za zaštitu podataka djelotvorno funkcionisala. Dalji naponi su potrebni kako bi se osiguralo pravilno provođenje postojećeg zakonodavstva i ojačali administrativni kapaciteti.

Bosna i Hercegovina

Bosna i Hercegovina je postigla veoma ograničen napredak u ispunjenju političkih kriterija. Unutrašnja politička klima se pogoršala, a i dalje postoje otežavajući faktori za propisno funkcionisanje institucija i zapaljiva retorika. Provedba reformi je usporena usljed nedostatka konsenzusa i političke volje, kao i zbog složenog institucionalnog okvira. Zajednička vizija političkih lidera o pravcu kretanja zemlje i o ključnim reformama koje se odnose na EU i dalje je neophodna za napredak prema Evropskoj uniji. Od presudnog je značaja ispunjavanje ciljeva i uslova koji su postavljeni za zatvaranje Ureda Visokog predstavnika (OHR)⁹.

⁹ Ovo obuhvata pet ciljeva (1) Prihvatljivo i održivo rješenje pitanja raspodjele imovine između države i drugih nivoa vlasti; (2) Prihvatljivo i održivo rješenje pitanja vojne imovine; (3) Utvrđivanje konačnog statusa Distrikta Brčko; (4) Fiskalna održivost (utvrđena sporazumom o trajnoj metodologiji UIO-a za raspodjelu prihoda od indirektnih poreza i uspostavljanje Nacionalnog fiskalnog vijeća; i (5) Uspostavljanje vladavine prava (koje se ogleda kroz usvajanje Državne strategije za procesuiranje ratnih zločina, Zakona o stancima i azilu i Državne strategije za reformu sektora pravde), kao i dva posebna uslova (1) potpisivanje SSP-a i (2) stabilna politička situacija.

Evropska unija neće biti u mogućnosti da uzme u razmatranje zahtjev za članstvo u EU sve dok se ne zatvori OHR. Neophodna je reforma ustavnog okvira Bosne i Hercegovine kako bi se omogućilo efikasno funkcionisanje institucija prije nego što Komisija može da preporuči dobijanje kandidatskog statusa. U tom smislu politički lideri zemlje su se uključili u zajedničku inicijativu koji vode EU i SAD, a koja je počela 8./9. oktobra u Sarajevu. Ovo je sada potrebno pretvoriti u konkretne rezultate koji će deblokirati napredak Bosne i Hercegovine prema EU putem ustavnih promjena i obnovljenog unutrašnjeg konsenzusa.

U pogledu *demokratije i vladavine prava*, postignut je mali napredak ka stvaranju funkcionalnijih i efikasnijih struktura u državi i ka *ustavnoj* reformi, što je ključni prioritet Evropskog partnerstva. Ustav Bosne i Hercegovine je po prvi put izmijenjen i dopunjen kako bi se regulisao status Distrikta Brčko, što predstavlja bitan napredak i korak naprijed. Međutim, Visoki predstavnik je nedavno morao upotrijebiti svoje izvršne ovlasti kako bi se osigurao napredak u smislu okončanja međunarodne supervizije Distrikta.

U sistem upravljanja u Bosni i Hercegovini i dalje je uključena međunarodna zajednica. Zemlja je napravila određeni napredak ka ispunjavanju kriterija za zatvaranje OHR-a i prelazak na pojačano prisustvo EU-a. Međutim, ovaj proces ugrožava nedovoljna politička opredijeljenost. Neophodno je hitno djelovati kako bi se riješili preostali ciljevi, odnosno raspodjela imovine između državnog i drugih nivoa vlasti, pitanje vojne imovine, te osiguranje stabilne i konstruktivne političke klime u zemlji.

Funkcionisanje izvršnih i zakonodavnih tijela na državnom nivou nije dovoljno dobro. Rad Parlamenta Bosne i Hercegovine i dalje ometaju neadekvatni tehnički i ljudski resursi, a saradnja sa Savjetom ministara i parlamentima entiteta je i dalje loša. Parlament je usvojio mali broj zakona koji se tiču evropskih integracija. Na institucije *vlasti* na svim nivoima i dalje utiču unutrašnje političke tenzije i rascjepkano i nekoordinirano definisanje politike. Vlasti su pokazale da vrlo često nisu u stanju da imenuju visoko-pozicionirane državne službenike. Rad Direkcije za evropske integracije ugrožava opšta politička klima i nedostatak direktora u najvećem dijelu izvještajnog perioda. Izvršene su pripreme aktivnosti za provođenje popisa u 2011. godini, ali još uvijek nije usvojen zakon o popisu stanovništva na državnom nivou koji je presudan za ovaj proces.

Postignut je izvjestan napredak u području *javne uprave*, s tim što je potrebno i dalje ulagati napore. Iako sporo, u toku je sprovođenje Strategije za reformu javne uprave, što je ključni prioritet iz Evropskog partnerstva. Fond koji je uspostavljen za podršku reformi javne uprave je operativan, a provodi se i veliki broj projekata. Međutim, neophodno je dodatno poboljšati koordinaciju između različitih nivoa uprave u zemlji. Neophodno je preduzimati održive napore kako bi se spiječilo političko uplitanje i ograničila uloga koju ima etnički identitet i politička podobnost kod imenovanja, te uspostavila profesionalna, nezavisna, odgovorna, transparentna i efikasna državna služba zasnovana na uspješnosti i stručnosti. Imenovani su ombudsmeni na državnom nivou, ali ovi uredi još uvijek nisu u potpunosti operativni usljed opiranja entiteta da ukinu postojeće urede na entitetskom nivou.

Bosna i Hercegovina je postigla ograničen napredak u poboljšavanju *pravosudnog sistema*. Usvojeni su novi zakoni i preduzete su određene aktivnosti kako bi se smanjio broj neriješenih slučajeva. Napredak je postignut u opremanju sudova odgovarajućom informacionom tehnologijom. Međutim, sprovođenje Nacionalne strategije za razvoj pravosudnog sistema i Strategije za ratne zločine je loše i treba ga ubrzati. Složenost zakonskog okvira, rascjepkanost pravosudnog sistema i odsustvo jedinstvenog budžeta i dalje predstavljaju glavne prepreke reformama u ovoj oblasti. I dalje je česta umiješanost politike.

Nepostojanje Vrhovnog suda koji bi imao nadležnost na teritoriji cijele zemlje predstavlja ozbiljan nedostatak. Nastavljeni su problemi u pogledu sudskog gonjenja za djela organizovanog kriminala. Političke vlasti Bosne i Hercegovine nisu uspjele da riješe zahtjeve sudskih vlasti za produženje mandata međunarodnim sudijama i tužiocima. Sudsko gonjenje za ratne zločine pred državnim sudom i dalje je uglavnom zadovoljavajuće, ali se mora popraviti na entiteskom i kantonalnom nivou. Treba dodatno poboljšati nezavisnost, odgovornost i efikasnost pravosudnog sistema. Vlasti Republike Srpske su još češće dovodile u pitanje zakonitost i nadležnost policije i sudskih agencija na državnom nivou da slobodno djeluju na njihovoj teritoriji. Ovo je ozbiljan razlog za zabrinutost.

Bosna i Hercegovina je ostvarila mali napredak u *borbi protiv korupcije* koja predstavlja preovladavajući i ozbiljan problem u mnogim područjima. Usvojena je nova strategija i akcioni plan za period 2009-2014., ali provođenje strategije za period 2006-2009. nije bilo zadovoljavajuće. Postignuto je malo napretka u ispunjavanju preporuka koje je izložila Grupa država protiv korupcije (GRECO). Gonjenje sudskim putem je i dalje nedovoljno, sa vrlo malim brojem osuda. Bosni i Hercegovini je potrebna pojačana predanost i odlučno djelovanje protiv korupcije.

U pogledu *ljudskih prava i zaštite manjina* postignut je ograničen napredak. Bosna i Hercegovina je ratifikovala glavne međunarodne konvencije o ljudskim pravima, ali potrebni su održivi naponi kako bi se osiguralo bolje provođenje. Mora se poboljšati izvršenje presuda domaćih sudova, uključujući i one Ustavnog Suda Bosne i Hercegovine. Hitno se mora riješiti problem neusklađenosti između ustavnog okvira Bosne i Hercegovine i Evropske konvencije o ljudskim pravima, prije izbora 2010. i stupanja na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP).

Ljudska i politička prava se jako dobro poštuju. Postignut je izvjestan napredak u vezi sa jedinstvenom praksom krivičnih sankcija između države i entiteta. Usvojen je zakon na državnom nivou o pravnoj pomoći u krivičnim postupcima. Ipak, mora se poboljšati *pristup pravdi* u građanskim i krivičnim suđenjima i mora se osigurati jednakost pred zakonom. *Zlostavljanje* pritvorenika i dalje je zabrinjavajuće pitanje. Planirana izgradnja *zatvora* na državnom nivou se ozbiljno odgađa.

Ustavi države i entiteta omogućavaju *slobodu izražavanja* i medija, te *slobodu okupljanja* i udruživanja, kao i *slobodu religije*. Ipak, potrebno je bolje provođenje postojećeg zakonodavstva. Zabilježeno je još slučajeva napada na novinare. Etnička orijentacija medija je u porastu. Provođenje reformi u sistemu javnog emitovanja, što je ključni prioritet Evropskog partnerstva, odlaže se zbog nedovoljne usklađenosti i sporog provođenja zakonskih okvira, posebno u Federaciji. Izvršna vlast treba napraviti dalje napore da pojača dijalog sa sektorom *civilnog društva* i da podrži njegov razvoj. Vlasti treba da osiguraju da se dodjela novčanih sredstava nevladinim organizacijama odvija na objektivan i transparentan način.

U području *ekonomskih i socijalnih prava* postignut je ograničeni napredak. Zakonski okvir Bosne i Hercegovine uključuje odredbe koje štite ekonomska i socijalna prava, ali sveukupno gledajući provođenje je i dalje nedovoljno. Usvojen je krovni zakon o antidiskriminaciji na državnom nivou, ali je njegov opseg prilično ograničen. Potrebni su održivi naponi u pogledu zaštite *žena* od svih oblika nasilja. U pogledu prava *djece*, i dalje ima problema u području zdravlja, socijalne zaštite, obrazovanja i izloženosti djece nasilju u porodici. Neadekvatnost sistema socijalne zaštite negativno utiče na položaj *socijalno ugroženih*, uključujući i mentalno oboljele. Ratifikacija revidirane Evropske socijalne povelje je pozitivan događaj,

ali treba poboljšati provođenje. Složeni sistem uprave i rascjepkanost zakonodavstva i dalje otežavaju socijalni dijalog u cijeloj zemlji.

Ostvaren je ograničeni napredak u oblasti *kulturnih prava* i *prava manjina*. Mreža Vijeća nacionalnih manjina upotpunjena je uspostavom Vijeća Federacije, iako ono još uvijek nije u potpunosti operativno. Strategija i akcioni planovi za pružanje podrške romskoj manjini se polako provode. Ipak, potrebno je preduzeti dalje korake kako bi se poboljšala provedba Zakona o nacionalnim manjinama, a potrebno je promijeniti i državni Ustav kako bi se omogućio pristup manjina svim političkim funkcijama. Odvajanje djece u školama po etničkim linijama i dalje ostaje problem. Uprkos povećanju finansijskih sredstava za provedbu Strategije za *Rome*, ta manjina se i dalje suočava sa vrlo teškim životnim uslovima i diskriminacijom. Nedostatak registrovanja stanovništva i dalje otežava njihov pristup osnovnim socijalnim i ekonomskim pravima.

Po pitanju *izbjeglica i interno raseljenih osoba*, situacija u pogledu sigurnosti je i dalje stabilna, ali je u poboljšanju socio-ekonomske integracije povratnika postignuto malo dodatnog napretka. Potrebno je usvojiti državnu strategiju za podršku procesu povratka i osiguranje pravilne provedbe Aneksa VII Dejtonsko-pariškog mirovnog sporazuma.

Kada je riječ o *regionalnim pitanjima i međunarodnim obavezama*, provedba Dejtonsko-pariškog mirovnog sporazuma je nastavljena. Saradnja sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju je i dalje zadovoljavajuća. Međutim, posebno zabrinjavaju izjave političkog rukovodstva Republike Srpske, kojima se osporava vjerodostojnost masakra nad civilnim stanovništvom za vrijeme rata.

Bosna i Hercegovina bi, zajedno sa svojim susjedima, trebala riješiti pitanje nekažnjavanja u regiji, između ostalog i preduzimanjem koraka za sklapanje sporazuma o izručenju kojima će biti obuhvaćeni slučajevi ratnih zločina.

Što se tiče Međunarodnog krivičnog suda, bilateralni sporazum o imunitetu sa Sjedinjenim Državama nije u skladu sa zajedničkim stavovima i glavnim principima EU. Zemlja treba da postigne usklađenost sa stavom EU.

Bosna i Hercegovina i dalje aktivno učestvuje u inicijativama za regionalnu saradnju, uključujući Proces saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECP), Vijeće za regionalnu saradnju (RCC) i Sporazum o slobodnoj trgovini u centralnoj Evropi (CEFTA).

Odnosi Bosne i Hercegovine sa njenim susjedima i dalje su stabilni, ali nije bilo dovoljno aktivnosti na promovisanju pomirenja i rješavanju otvorenih pitanja, što je ključni prioritet Evropskog partnerstva. I dalje su otvorena pitanja vezana za trgovinu i granice sa susjednim zemljama.

Privreda Bosne i Hercegovine značajno je oslabljena u četvrtom kvartalu 2008. godine kada je počeo uticaj globalne krize na realnu ekonomiju. Ovaj trend se nastavio u 2009. čime je zemlja gurnuta u recesiju. Nezaposlenost je ostala veoma visoka. Kvalitet javnih finansija je dodatno pogoršan i odlikuje ga dramatičan rast tekućih izdataka. Zemlja je zatražila program MMF-a i dogovoren je stand-by aranžman od tri godine. Uprkos određenom napretku u koordinaciji ekonomske politike na državnom nivou, opredijeljenost za strukturne refrome u zemlji je i dalje nejednaka.

Kada su u pitanju **ekonomski kriteriji**, Bosna i Hercegovina je postigla malo dodatnog napretka u uspostavljanju funkcionalne tržišne ekonomije. Biće potrebno preduzeti značajne daljnje reformske aktivnosti kako bi država postala sposobna da se dugoročno nosi sa pritiskom konkurencije i tržišnim silama unutar Unije.

Očuvana je finansijska i monetarna stabilnost, budući da je Centralna banka na odgovarajući način reagovala na reperkusije međunarodne finansijske krize. Aranžman Valutnog odbora i dalje uživa vrlo veliki kredibilitet. U skladu sa kretanjima u pogledu međunarodnih cijena, stope inflacije su značajno opale. Spoljni debalansi su smanjeni, uglavnom kao rezultat povoljnijeg trgovinskog bilansa. Dok je rast finansijskog posredovanja usporen, sektor bankarstva se do sada uspješno nosio sa uticajem globalne krize. Zabilježena su ograničena poboljšanja u poslovnom okruženju, posebno u oblasti građevinskih dozvola, prenosa vlasništva, registracije preduzeća i izlaska sa tržišta.

Ipak, kvalitet i održivost javnih finansija su dodatno pogoršani. Tekući izdaci, posebno izdaci za plate i socijalne beneficije dramatično su porasli u 2008. godini, a opšti udio vlade u BDP-u i dalje je visok. Nije bilo daljeg napretka u oblasti restrukturiranja javnih preduzeća, liberalizacije mrežnih industrija i privatizacije. Slab proizvodni kapacitet i nedovoljna strukturna fleksibilnost – visoke stope socijalnih doprinosa, poremećeni mehanizmi za utvrđivanje plata, visoki i loše usmjereni socijalni transferi i slaba pokretljivost radne snage – i dalje ugrožavaju otvaranje novih radnih mjesta i funkcionisanje tržišta rada. Nezaposlenost je i dalje vrlo visoka, a neformalni sektor još uvijek predstavlja značajan problem. Na poslovno okruženje i dalje utiče administrativna neefikasnost. Smanjenje direktnih stranih investicija i javnih investicija usporilo je poboljšanja u infrastrukturi.

Bosna i Hercegovina je ostvarila ograničen napredak u usklađivanju svog zakonodavstva i politika sa **evropskim standardima**. Određeni napredak je postignut u oblastima kao što su transport, carine, porezi, obrazovanje i kultura, kao i u određenom broju pitanja iz oblasti pravde, slobode i sigurnosti. I dalje je potrebno uložiti posebne napore u oblast kretanja roba, osoba i usluga, socijalne politike i politike zapošljavanja, državne pomoći, energije i životne sredine.

Provedba Privremenog sporazuma je u cjelini bila zadovoljavajuća. Ipak, potrebno je ubrzati pripreme za ispunjavanje zahtjeva iz Privremenog sporazuma i Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), što je ključni prioritet Evropskog partnerstva. Administrativni kapaciteti Bosne i Hercegovine moraju se dodatno ojačati kako bi se postigli dobri rezultati u provedbi SSP-a. Zemlja takođe treba uložiti dodatne napore na postizanju potpuno funkcionalnog jedinstvenog ekonomskog prostora na svojoj teritoriji, što je zahtjev Evropskog partnerstva.

Bosna i Hercegovina je postigla određeni napredak kada su u pitanju prioriteti iz Evropskog partnerstva koji se odnose na oblast **unutarnjeg tržišta**. Što se tiče *slobodnog kretanja roba*, ostvaren je ograničen napredak u području standardizacije, akreditacije, mjeriteljstva i nadzora nad tržištem. I dalje su potrebni kontinuirani naponi kako bi se zakonski okvir približio zakonodavstvu EU u ovoj oblasti i kako bi se razvili neophodni upravni kapaciteti.

Ograničen napredak je ostvaren u pogledu *usluga, prava poslovnog nastana i zakona o preduzećima*. Usklađeno je entitetsko zakonodavstvo o lizingu, ali je i dalje potrebno uspostaviti jedinstvenu državnu nadzornu agenciju za bankarstvo. Zakonodavne inicijative entiteta u ovoj oblasti i dalje su nedovoljno koordinisane.

Zabilježene su određene promjene u području *slobodnog kretanja kapitala*. U Republici Srpskoj je usvojeno zakonodavstvo o deviznom poslovanju. Postignut je određeni napredak u oblasti *carina*, premda su potrebna poboljšanja u pogledu usklađivanja zakonodavstva i administrativnih kapaciteta. Još uvijek je potrebno definisati carinske strategije, posebno za upravljanje ljudskim potencijalima, obuku i informacione tehnologije. U oblasti *oporezivanja* je usvojen novi zakon o akcizama kako bi se poboljšala fiskalna održivost.

Što se tiče *konkurencije*, Bosna i Hercegovina je postigla umjereni napredak na području antitrusta. Nije postignut vidljivi napredak na području državne pomoći. Usvajanje odgovarajućeg zakonodavstva o državnoj pomoći i uspostava operativno nezavisnog tijela za državnu pomoć su i dalje zadaci koje je potrebno izvršiti. Neophodni su dalji naponi kako bi se u cijeloj zemlji osigurala pravilna provedba postupaka za *javne nabavke*. Ograničen napredak ostvaren je u pogledu provedbe *prava intelektualnog vlasništva*, uprkos tome što su ratifikovane dodatne međunarodne konvencije. Potrebno je dovršiti zakonodavni okvir u ovoj oblasti, te dodatno ojačati kapacitete za provedbu.

U oblasti *socijalne politike i zapošljavanja*, te politike javnog zdravstva, ostvaren je mali napredak. Zakonodavstvo koje se tiče socijalne politike i zapošljavanja, kao i zakonodavstvo u oblasti javnog zdravstva, i dalje je uveliko rascjepkano. Nedostatak saradnje među vlastima na različitim nivoima i dalje predstavlja ozbiljnu smetnju u razvoju potrebnih koordiniranih pristupa.

Izvjestan napredak je postignut u pogledu evropskih standarda u oblasti *obrazovanja i kulture*. Konkretno, Bosna i Hercegovina je ratifikovala Konvenciju UNESCO-a o zaštiti i promovisanju kulturne raznolikosti. Konferencija ministara obrazovanja je doprinijela osiguravanju osnovne koordinacije između četrnaest nadležnih ministarstava u državi. Međutim, usklađivanje entitetskog i zakonodavstva na kantonalnim nivoima nije završeno, a provedba u različitim dijelovima države je neravnomjerna. Potrebno je ojačati administrativne kapacitete raznih agencija za obrazovanje. Što se tiče *istraživanja*, Bosna i Hercegovina se uključila u Sedmi okvirni program EZ za istraživanje i razvoj, ali su za poboljšanje sposobnosti za istraživanje na nacionalnom nivou još uvijek potrebni značajni naponi.

Nastavljeni su pregovori o priključenju Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO), ali taj proces još nije završen.

Bosna i Hercegovina je postigla određeni napredak u ispunjavanju evropskih standarda u određenom broju *sektorskih politika*.

U oblasti *industrije* postignut je mali napredak. Tek treba da se napravi sveobuhvatna industrijska politika. Što se tiče *malih i srednjih preduzeća (SME)*, usvojen je državni strateški okvir. Sada je potrebno da se on provede.

Izvjestan napredak ostvaren je u oblasti *poljoprivrede i ribarstva*. Usvojen je strateški okvir za usklađivanje poljoprivrede i ruralnog razvoja. Ipak, provedba državnog Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju je spora. Nije ostvaren napredak u uspostavljanju državnog ministarstva poljoprivrede, a nadležnost za poljoprivredu je i dalje na entitetskom nivou. Postignut je ograničen napredak u oblasti sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike. Problemi se ne rješavaju zbog neadekvatnih ljudskih i finansijskih resursa i slabe koordinacije između državnih i entitetskih službi.

Pripreme Bosne i Hercegovine u oblasti *životne sredine* su i dalje u ranoj fazi. U toku perioda koji obuhvata ovaj izvještaj nije ostvaren značajan napredak. Tek treba da se usvoji državni zakon o životnoj sredini, kojim bi se stvorio okvir za usklađenu državnu zaštitu životne sredine, a nije osnovana ni agencija za zaštitu životne sredine na državnom nivou.

Bosna i Hercegovina je postigla izvjestan napredak u *sektoru transporta*. Došlo je do određenih pomaka u pogledu transevropske transportne mreže i tranzitnog saobraćaja, ali je u sektorima cestovnog, željezničkog i saobraćaja unutrašnjim plovnim putevima ostvaren prilično mali napredak. Bosna i Hercegovina je postala punopravni član Zajedničke agencije za avijaciju (JAA). U cilju dosljedne primjene Sporazuma o zajedničkom evropskom vazдушnom prostoru (ECAA), potrebni su kontinuirani naponi. Potrebne su dodatne aktivnosti kako bi se okončale izmjene institucionalne strukture i osigurali prikladni uslovi za otvaranje tržišta za sve vidove transporta.

U oblasti *energije* nije ostvaren nikakav napredak. Kao potpisnica Ugovora o Energetskoj zajednici, Bosna i Hercegovina mora provesti relevantno zakonodavstvo EU iz oblasti energije, ali značajno zaostaje u određenom broju oblasti koje se tiču energije. Reforme u sektoru plina su posebno usporene. Razvoj sektora električne energije i dalje koči razni faktori. Rad državne Kompanije za prenos (TRANSCO) ozbiljno podrivaju politička uplitanja i loše upravljanje. Još nije izrađena sveobuhvatna strategija o energiji. Raspoložive rezerve energije za vanredne situacije su uveliko ograničene.

Napredak u oblastima *informacijskog društva i medija* je nedovoljan. Nije ostvareno puno usklađivanje pravnog okvira za javno emitovanje u Bosni i Hercegovini, a reforme sistema javnog emitovanja su usporene. Nezavisnost Regulatorne agencije za komunikacije (RAK) i dalje slabi nepostojanje generalnog direktora i Vijeća postavljenih na pravi način. I dalje postoje otežavajući faktori za nezavisnost RAK.

U oblasti *finansijske kontrole* je ostvaren ograničen napredak. Pripremljeni su strateški dokumenti na državnom i entitetskom nivou, ali preostaje da se isti usvoje. Potrebni su pojačani naponi kako bi se poboljšala javna interna finansijska kontrola i aktivnosti po revizijskim izvještajima.

Izvjestan tehnički napredak ostvaren je u oblasti *statistike*. Ipak, saradnja između institucija za statistiku na državnom i entitetskom nivou je i dalje nedovoljna. Potrebno je poboljšanje procesa izrade statističkih podataka i njihovog kvaliteta, uz posvećivanje posebne pažnje nacionalnim računima i statistikama za ključne sektore, u koje spadaju trgovina, poslovne aktivnosti i poljoprivreda. Popis stanovništva 2011. godine je i dalje od ključnog značaja.

U oblasti ***pravde, slobode i sigurnosti***, ostvaren je dodatni napredak. U okviru razgovora o liberalizaciji viznog režima su napravljeni koraci ka ispunjavanju svih odrednica datih u mapi puta za liberalizaciju viznog režima, a započete su i ključne reforme u oblasti pravosuđa, slobode i sigurnosti. Nastavljen je napredak u oblasti vizne politike. Usvojeni su podzakonski akti kojima se precizira postupak za izdavanje viza predviđenih schengenskim *acquis*-em. Počela je test faza za izdavanje novih biometrijskih pasoša. Osnovana je nova agencija sa ciljem da osigura bezbjedno i djelotvorno upravljanje sistemom ličnih identifikacijskih dokumenata. Ipak, potrebni su dodatni naponi kako bi se ispoštovali evropski standardi. Provedba sporazuma o readmisiji sa EK se i dalje odvija neometano.

I u oblastima *upravljanja granicama, azila i migracija* su poduzete određene konkretne aktivnosti. Usvojena je nacionalna strategija o azilu i migracijama, a napravljen je i

migracijski profil Bosne i Hercegovine. Nova Strategija o integrisanom upravljanju granicama (IBM) je u fazi provedbe i poduzete su određene inicijative u pogledu saradnje sa susjednim državama. Bez obzira na to, potrebna je jasnija podjela odgovornosti na graničnim prelazima i u upravljanju kadrovima.

Određeni dodatni napredak ostvaren je i u pogledu sprečavanja *pranja novca*. Usvojen je novi zakon o borbi protiv pranja novca, a nastavljena je i saradnja na međunarodnom nivou. Usvojena je nacionalna strategija i plan aktivnosti za borbu protiv pranja novca i za njegovo sprečavanje. Još uvijek je potrebno usklađivanje domaćeg zakonodavstva kako interno tako i sa međunarodnim konvencijama. Zakonodavstvo o konfiskaciji imovine nije u skladu sa međunarodnim standardima i nije usklađeno unutar zemlje.

U borbi protiv *droga* su napravljeni određeni pozitivni koraci. Usvojena je nacionalna strategija o nedozvoljenim drogama i odgovarajući akcioni plan. Komisija za opojne droge je počela sa radom. Trgovina drogom i dalje predstavlja ozbiljan problem i zahtijeva dalje napore.

U pogledu rada *policije* i provedbe reforme policije, koja je ključni dio Evropskog partnerstva, ostvareno je malo napretka. Provedba zakonodavstva usvojenog u 2008. godini je spora i ne funkcionišu svi organi na državnom nivou predviđeni tim zakonima. Rasparčanost policijskih snaga u Bosni i Hercegovini i dalje podriva efikasnost i rezultate.

Uz podršku Policijske misije EU (EUPM), Bosna i Hercegovina je poduzela određene inicijative u pogledu *borbe protiv organizovanog kriminala*, ali to je i dalje zabrinjavajuće pitanje koje utiče na vladavinu zakona i na poslovno okruženje. Usvojen je novi strateški i pravni okvir za borbu protiv organizovanog kriminala, ali se mora poboljšati djelotvorno krivično gonjenje kriminalnih organizacija. Bosna i Hercegovina provodi nacionalni plan protiv *trgovine ljudima* za period od 2008. do 2012. Ipak, potrebni su bolji rezultati u smislu krivičnog gonjenja i kažnjavanja. U tom smislu je od ključne važnosti usvajanje i provedba odgovarajućeg zakona o zaštiti svjedoka. Što se tiče *zaštite podataka*, državna agencija za zaštitu podataka je počela sa radom, ali još uvijek nema odgovarajuće osoblje, a njen rad se mora poboljšati.

Hrvatska

Hrvatska je nastavila sa ispunjavanjem **političkih kriterija**. Postignut je napredak u većini oblasti i došlo je većih napora u području vladavine prava. Međutim, potrebno je uložiti dalje napore, posebno u oblastima kao što su reforma javne uprave i pravosuđa, borba protiv korupcije, zaštita prava manjina i povratak izbjeglica. Prioriteti Pristupnog partnerstva su u velikoj mjeri ispunjeni.

Demokratija i vladavina prava su dalje ojačane. Vlada i Parlament nastavili su generalno djelovali dobro. Međutim, ključno je dalje poboljšanje u pravosuđu, javnoj upravi i borbi protiv korupcije, kako bi se stvorile čvrste osnove za punu provedbu *acquis*-a. Potrebno je dalje unaprijediti reformu policije uključujući depolitizaciju ključnih službi i poboljšanje profesionalizma.

Ostvaren je određeni napredak u reformi *javne uprave*. Usvojen je novi Zakon o opštem upravnom postupku (ZOUP). Osnovano je Ministarstvo uprave. Novoosnovano Ministarstvo uprave (prvobitno Središnji državni ured za upravu) je dalje unapređeno i obuke nastavljene.

Međutim, i dalje su prisutne slabosti u administrativnim procedurama, te još uvijek nije počela primjena novog Zakona o opštem upravnom postupku. Prisutni su i mnogi nedostaci kao što su politizacija, niske plate i slabosti u pogledu upravljanja ljudskim resursima. Takođe, plate državnih službenika su smanjene kako bi se ublažili efekti finansijske krize, te je trenutno obustavljeno dalje zapošljavanje. Potrebno je u javnu upravu ugraditi mjere za borbu protiv korupcije, etičke principe i poboljšati saradnju između različitih interesnih javnih grupa. Potrebno je uspostaviti profesionalnu, kvalitetnu, odgovornu i transparentnu državnu službu.

Nastavljena je provedba Strategije *reforme pravosuđa* i usvojen je veliki broj zakona. Uprava za strateški razvoj u sklopu Ministarstva pravosuđa je ojačana. Uvedene su nove procedure za odabir sudskih pripravnika. Broj zaostalih predmeta je dalje smanjen. Poduzeti su koraci za racionalizaciju sudske mreže. Dodatno su prošireni programi stručnih obuka. Došlo je do smanjenja etničke pristrasnosti u slučajevima ratnih zločina. Djelimično je riješeno pitanje *presuda u odsustvu* iz devedesetih godina.

Međutim, problem ostaju procedure odabira sudija i tužilaca. Generalno, broj neriješenih predmeta je i dalje visok, a sudski postupci traju predugo. Ostaju i problemi sa izvršenjem sudskih presuda. Racionalizacija sudstva je još uvijek u ranoj fazi. Praćenje reformskih mjera još uvijek nije odgovarajuće. Potrebna su dalja poboljšanja u pogledu upravljanja predmetima, osiguranja odgovornosti, profesionalizma i stručnosti pravosudnog sistema. Ostaje problem nekažnjavanja ratnih zločina, posebno onih u kojima su žrtve srpske nacionalnosti. Brojni zločini ostaju neprocesuirani. Još uvijek ne postoji sistem praćenja provedbe revidiranih odredbi za predmete u kojima su *presude izrečene u odsustvu*. Uopšteno gledano, reforme u oblasti pravosuđa napreduju, ali se sporo dolazi do konkretnih rezultata.

Ostvaren je određeni napredak u *borbi protiv korupcije*. Dodatno je unaprijeđen pravni okvir za sprečavanje korupcije uključujući i zapljenu imovine. Ured za sprečavanje korupcije i organizovanog kriminala je postao operativan. Uspostavljeni su posebni odsjeci za borbu protiv korupcije na četiri glavna suda. Ured za sprečavanje korupcije i organizovanog kriminala nastavio je sa aktivnim radom, te je podigao optužnice i osigurao presude u nekoliko važnih slučajeva, a posebno u slučaju Maestro Hrvatskog fonda za privatizaciju. Takođe je došlo do istrage o korupciji na visokom nivou koja uključuje bivšeg ministra vlade. Međutim, korupcija je i dalje prisutna u mnogim oblastima. Nedavno unapređene pravne i administrativne strukture je potrebno provjeriti u praksi. Iako je ukupan broj istraga u slučajevima korupcije povećan, stvarni broj optužnica i presuda i dalje je mali. Ograničen je broj istraga o korupciji na visokom nivou. Nedostaje politička odgovornost. I dalje je potrebno unaprijediti administrativne kapacitete državnog tijela za borbu protiv korupcije. Došlo je do malog napretka u sprečavanju sukoba interesa.

Određeni napredak je postignut u području *ljudskih prava i zaštite manjina*. Zaštita ljudskih prava je uglavnom osigurana, ali preostaje određeni broj bitnih izazova u pogledu provedbe. Potrebno je ulagati kontinuirane napore u oblasti prava manjina i povratka izbjeglica.

Počeo se provoditi Zakon o pravnoj pomoći. Međutim, *pristup pravdi* je opterećen mnogim problemima u provedbi uključujući i složenost samog postupka. Preduzeti su dalji koraci na otklanjanju nedostataka u pogledu *uslova u zatvorima*. Ipak, i dalje je prisutan problem nedostatka zatvorske osoblja i kapaciteta. Što se tiče *zlostavljanja*, ombudsman i dalje dobija pritužbe u vezi sa pretjeranom upotrebom policijske sile.

Hrvatski zakoni osiguravaju *slobodu izražavanja*, koja uključuje i slobodu i pluralizam medija, i to se generalno poštuje. Ipak, došlo je do povećanja broja prijetnji novinarima koji rade na slučajevima korupcije i organizovanog kriminala. Urednici i novinari nastavili su izvještavati uprkos političkom pritisku.

Što se tiče prava *žena i djece*, došlo je do napretka u pogledu rješavanja slučajeva nasilja u porodici. Ombudsman i dalje igra važnu ulogu. Međutim, položaj žena na tržištu rada i dalje je težak. Podaci o polovima još uvijek nisu dostupni, a time je otežano i praćenje zakonodavstva o jednakosti polova. Potrebno je takođe ubrzati provođenje mjera za zaštitu prava djece.

Novi Ured pučkog pravobranitelja za osobe s invaliditetom uspješno promovirao svoj rad. Javna tijela i privatna preduzeća prihvataju preporuke ovog Ureda. Potrebni su kontinuirani naponi u rješavanju pitanja *socijalno ugroženih i osoba sa invaliditetom*. Potrebna je dalji napredak u području deinstitucionalizacije, uključujući slučajeve mentalno oboljelih i djece sa invaliditetom.

Novi *Zakon o sprečavanju diskriminacije* je u ranoj fazi provedbe. Ombudsman je počeo sa vršenjem svojih novih dužnosti. Međutim, pravilna provedba novog zakona je ugrožena nedavnim smanjenjem budžeta. Diskriminacija manjina ostaje poseban problem (vidjeti ispod). Ipak, stepen zaštite od diskriminacije i krivično procesuiranje ovih slučajeva u praksi još uvijek nije u skladu sa evropskim standardima.

Izvjestan napredak je postignut u pogledu *manjina*. Javna podrška zaštiti prava manjina se i dalje nastavlja sa najvišeg nivoa. Romskoj manjini se i dalje poklanja pažnja, a zabilježena su i poboljšanja u oblasti predškolskog obrazovanja. Ipak, ostaje još mnogo problema vezanih za manjine. Pripadnici manjina i dalje se suočavaju sa posebnim poteškoćama kada se radi o zapošljavanju, u smislu da nisu dovoljno zastupljeni u državnoj administraciji, pravosudnim ustanovama i policiji, kao ni u širem javnom sektoru. Zakonske odredbe i programi se moraju odlučnije provoditi, a potrebno je osigurati i njihovo adekvatno praćenje. Hrvatska treba podstaknuti duh tolerancije kada je u pitanju srpska manjina i preduzeti odgovarajuće mjere kako bi zaštitila one koji bi još uvijek mogli biti predmetom prijetnji ili diskriminacije, neprijateljstva ili nasilja. Romska manjina se suočava sa teškim životnim uslovima, a problemi su prisutni i u ostalim oblastima.

Postignut je i određeni napredak u oblasti *povratka izbjeglica*. Postignut je napredak u ispunjavanju ciljeva Vlade u smislu obezbjeđivanja smještaja za bivše nosioce stanarskih prava, gdje je veći broj stanova stavljen na raspolaganje. Iako još uvijek nije potpuno ostvaren cilj iz 2008. godine, koji se sastoji u obezbjeđivanju 1400 stambenih jedinica, postignut je dobar napredak u ovom području. Međutim, rad na ciljevima iz 2009. godine je i dalje u ranoj fazi. Za povratak izbjeglica još uvijek treba osigurati nekoliko hiljada stambenih jedinica. Osim toga, otprilike 8000 zahtjeva za rekonstrukciju stambenih jedinica je još uvijek na čekanju.

Odluka o pravu na penziju se primjenjuje neujednačeno. Potrebno je ubrzati napore kako bi se stvorili ekonomski i socijalni uslovi potrebni za održivi povratak izbjeglica. Hrvatska bi trebala osigurati da smanjenje budžeta, u kontekstu ekonomske krize, nema negativan uticaj na pitanje povratka izbjeglica.

U pogledu *regionalnih pitanja i međunarodnih obaveza*, nastavljena je saradnja sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ). Međutim, postoji problem u

pogledu osiguranja pristupa MKSJ-u određenim dokumentima u Hrvatskoj, koji još uvijek nije riješen. Hrvatska bi trebala poduzeti sve potrebne korake kako bi se ovo pitanje riješilo.

Hrvatska je nastavila aktivno sudjelovati u regionalnim inicijativama uključujući Proces saradnje država Jugoistočne Evrope (SEECP), Vijeće za regionalnu saradnju (RCC) i Sporazum o slobodnoj trgovini u centralnoj Evropi (CEFTA). Napredak je postignut u rješavanju bilateralnih graničnih pitanja između Hrvatske i Crne Gore. Obje zemlje su bile kooperativne u pripremi prijedloga za Međunarodni sud pravde o utvrđivanju granice na Prevlaci. Međutim, potreban je dalji napredak ka konačnom rješavanju različitih bilateralnih pitanja koja su i dalje otvorena, posebno onih koja se tiču obilježavanja granica. Potrebno je preduzeti aktivnosti na daljem razvoju saradnje i dobrosusjedskih odnosa. Hrvatska bi, zajedno sa svojim susjedima, trebala riješiti pitanje nekažnjavanja u regiji, između ostalog i preduzimanjem koraka na sklapanju sporazuma o izručenju kojima će biti obuhvaćeni slučajevi ratnih zločina. Na odnose sa Slovenijom je uticalo neriješeno pitanje granice. Pitanje granice između dvije zemlje je usporilo pristupne pregovore, te iako je tehnički dio bio završen, određeni broj poglavlja se nije mogao otvoriti ili zatvoriti do oktobra 2009. godine. Komisija je pružila svoje posredničke usluge kako bi se ovaj spor riješio. Šestomjesečni intenzivni naponi Komisije, uz podršku predsjedavajuće trojke, otvorili su put za politički sporazum između dvije strane koji je postignut u septembru 2009. godine. Komisija pozdravlja nedavni napredak koji je doveo do otvaranja ili privremenog zaključenja određenog broja poglavlja na pristupnoj konferenciji u oktobru.

Privreda Hrvatske je u velikoj mjeri pogođena globalnom krizom. Zemlja je ušla u recesiju u prvoj polovini 2009. godine, a došlo je i do povećanja nezaposlenosti. Makroekonomska stabilnost je sačuvana dobrom monetarnom politikom. Postignut je određeni napredak u pogledu rebalansa budžeta, međutim došlo je do značajnog povećanja fiskalnog deficita. Sektor bankarstva je ostao očuvan i otporan na krizu. Visok nivo vanjske zaduženosti i velike kratkoročne obaveze otplate učinile su privredu osjetljivom. Proces restrukturiranja privrede i privatizacija teku sporo, a došlo je do ograničenog pomaka po pitanju poslovnog okruženja.

Što se tiče **ekonomskih kriterija**, Hrvatska ima funkcionalnu tržišnu ekonomiju. Ona bi trebala biti u stanju da se suoči sa pritiscima konkurencije i snagama na tržištu unutar Unije, pod uslovom da nastavi provođenje jasnog reformskog programa s ciljem smanjenja strukturalnih slabosti.

Makroekonomska politika je uglavnom dala odgovarajuće rezultate u sprečavanju širenja krize na druga područja. Posebno je monetarna politika pridonijela uspješnom očuvanju finansijske stabilnosti, uglavnom smanjenjem ograničenja likvidnosti deviznih sredstava putem regulatornih promjena. Reagujući na rastući fiskalni pritisak, izvršena su određena prilagođavanja potrošnje, a uvedene su i mjere kako bi se nadoknadio pad prihoda u kontekstu višestrukog rebalansa budžeta. Poboljšana je pravna osnova za strateško i višegodišnje budžetsko planiranje. Reforma zdravstva je u toku kako bi poboljšala finansijska situacija u sektoru zdravstva. Smanjen je vanjski debalans, očuvana je stabilnost valute, a inflatorni pritisci su ublaženi. Bankarski sektor je ostao otporan na udare i opao je rast kredita. Hrvatska privreda je dobro integrisana sa EU.

Ipak, ekonomskoj politici Vlade ponekad nedostaje jasna srednjoročna orijentacija. Politička koordinacija unutar Vlade je ponekad loša, kao i između Vlade i Narodne banke Hrvatske. Strukturalne reforme generalno sporo napreduju, posebno u pogledu restrukturiranja preduzeća koja su na gubiku. Krizom je pogoršano tržište rada, ionako opterećeno niskom

zaposlenošću i velikim brojem prijavljenih. Ograničen napredak je postignut i u pogledu rješavanja nedostatka fleksibilnosti na tržištu rada. U kontekstu krize, došlo je do pojave značajnog rizika rasta potrošnje i daljeg pada prihoda. Fiskalni deficit se znatno povećao. Kašnjenje u preduzimanju mjera kroz politiku djelovanja otkriva slabosti u procesu planiranja budžeta. Nadalje, postignut je mali napredak u povećanju efikasnosti javne potrošnje. Socijalna davanja su ostala visoka i nisu ispravno usmjerena, a postoji i veliki broj javnih i državnih preduzeća koja i dalje primaju državnu pomoć kroz subvencije i garancije. Stoga ključni izazov ostaje izrada dobre fiskalne strategije kako bi došlo do smanjenja nefleksibilnosti budžeta i povećanja učinkovitosti javne potrošnje. Ostvaren je dalji napredak u pojednostavljivanju postupaka za registraciju preduzeća, ali investicijska klima još uvijek nije povoljna zbog visokih troškova i brojnih parafiskalnih poreza.

Hrvatska je poboljšala svoju **sposobnost da preuzme obaveze koje proizilaze iz članstva**. Pripreme za ispunjavanje zahtjeva EU napreduju dobro, a i usklađenost sa pravilima EU je u većini sektora dobra. U većini područja postignut je dobar napredak uglavnom kada je u pitanju usklađivanje zakonodavstva i izgradnja administrativnih kapaciteta. Ipak, potrebni su dalji naponi posebno kada je u pitanju dalje jačanje administrativnih struktura i kapaciteta potrebnih za pravilnu provedbu *acquis*-a. Takođe, u kontekstu ekonomske krize, potrebno je oprezno pristupiti smanjenju budžeta kako ne bi došlo do negativnih uticaja na pripreme za članstvo u EU.

Dobar napredak je postignut u području *slobodnog kretanja roba*. Usklađenost je dobro napredovala, ali neki dijelovi još uvijek nisu potpuno završeni, posebno u vezi s ocjenjivanjem usklađenosti u metrologiji i nadzoru nad tržištem. Potrebni su dalji naponi u usklađivanju sa *acquis*-em i izgradnji potrebnih kapaciteta za njegovu provedbu. Dobar napredak je postignut u *slobodnom kretanju radnika*. Postignut je zadovoljavajući nivo pravne usklađenosti. Ipak, potrebni su održivi naponi na jačanju potrebnih administrativnih kapaciteta, posebno u pogledu koordinacije sistema socijalne sigurnosti.

Postignut je određeni napredak u pogledu *prava poslovnog nastana i slobode pružanja usluga*. Uopšteno gledano, prihvatljiv je nivo usklađenosti s *acquis*-em. Međutim, potrebni su dalji naponi na usklađivanju. Takođe je potrebno jačati administrativne kapacitete.

Postignut je određeni napredak u slobodnom kretanju kapitala, uglavnom u pogledu liberalizacije tržišta nekretnina i izmjena zakonodavstva u oblasti borbe protiv pranja novca. Uopšteno gledano, postignut je prihvatljiv nivo usklađenosti. Potrebni su dalji naponi posebno u primjeni i provedbi zakonodavstva u oblasti borbe protiv pranja novca, ostvarivanju pune liberalizacije kretanja kapitala i usklađenosti sa *acquis*-em u oblasti platnih usluga.

Dobar napredak je postignut u oblasti *javnih nabavki*, posebno u pogledu uspostavljanja neophodnog institucionalnog okvira. Uopšteno gledano, pripreme su na naprednom nivou. Ipak, još uvijek je potrebno završiti usklađivanje zakonodavstva, te je potrebno jačanje administrativnih kapaciteta na svim nivoima sistema javnih nabavki, s ciljem efikasne borbe protiv korupcije, nepravilnosti i potencijalnih političkih uplitanja.

Postignut je određeni napredak u oblasti *prava privrednih društava*. Usklađivanje s *acquis*-em je na dobrom putu. Još toga ostaje da se uradi u oblasti revizije, u skladu sa primjenom novih zakonskih odredbi i jačanja administrativnih kapaciteta. Zabilježen je napredak u području *prava intelektualnog vlasništva*, a posebno kada je u pitanju usklađenost i provedba. Usklađenost je na veoma visokom nivou. Potrebno je povećati cjelokupnu svijest

društva o pravu intelektualnog vlasništva, a posebna pažnja bi se trebala posvetiti kaznenim djelima organizovanih kriminalnih grupa usmjerenih protiv prava intelektualnog vlasništva.

Postignut je značajan napredak oblasti *politike konkurencije*, posebno u pogledu usvajanja Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja i objave tendera za brodogradilišta sa poteškoćama, s ciljem njihovog restrukturiranja kroz privatizaciju. Uopšteno gledano, postignut je prihvatljiv nivo usklađenosti. Ipak, potrebni su kontinuirani naponi kako bi se završila rekonstrukcija brodogradilišta. Potrebni su i naponi na poboljšanju provođenja mjera Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja u borbi protiv kartela, na usklađivanju Zakona o Hrvatskoj radioteleviziji, i u sektoru čelika.

Zabilježen je značajan napredak i u oblasti *finansijskih usluga*. Usklađivanje zakonodavstva je dobro napredovalo, ali su potrebni dalji naponi u vezi sa njegovom primjenom. Dalji naponi su potrebni u jačanju kapaciteta nadzornih organa, kako bi mogli obavljati funkciju nadzora, te je potrebno unaprijediti konsultativnu interakciju sa finansijskim sektorom.

Dobar napredak je postignut u području *informacijskog društva i medija*. Ostvaren je dobar nivo usklađenosti. Potrebni su dalji naponi na jačanju kapaciteta nacionalnih regulatora, kako bi se osigurala odgovarajuća primjena zakonskog okvira, te kako bi se podržala liberalizaciju tržišta elektronskih komunikacija.

Napredak je ostvaren i u oblasti *poljoprivrede i ruralnog razvoja*, posebno u prikupljanju i obradi poljoprivrednih podataka. Uopšteno gledano, pripreme su umjereno napredovale. Ipak, još uvijek su potrebni značajniji naponi kako bi se uspostavila platna agencija, integrisani administrativni i kontrolni sistem i sistem za identifikaciju zemljišnih jedinica. Potrebno je dalje usklađivanje sistema podrške sa zajedničkom poljoprivrednom politikom (CAP) kako bi se obezbijedio što jednostavniji prelazak na CAP. Kada se radi o ruralnom razvoju, potrebno je unaprijediti kapacitete za apsorpciju fondova EU.

Dobar napredak je postignut kada je u pitanju *politika sigurnosti hrane, veterinarska i fitosanitarna politika*, a posebno u vezi sa primjenom novog zakonodavstva. Uopšteno gledano, pripreme su uznapredovale. Potrebni su kontinuirani naponi kako bi se završilo preuzimanje i primjena *acquis*-a, posebno kada je u pitanju primjena nacionalnog programa za unapređenje životinjskih staništa i osiguranja neophodnih administrativnih i nadzornih kapaciteta.

Hrvatska je ostvarila dobar napredak na području *ribarstva*. Sveukupno, pripreme su dobro uznapredovale. Potrebno je da Hrvatska ubrza napore kako bi otklonila nedostatke u oblasti upravljanja flotom, inspekcije i kontrole, strukturnih aktivnosti i državne pomoći.

Određeni napredak je postignut na području *transporta*. Sveukupno, nivo usklađenosti je prihvatljiv. Potrebno je dalje poboljšanje administrativnih kapaciteta u sektoru pomorskog saobraćaja, Agencije za civilno zrakoplovstvo, posebno u pogledu sigurnosti vazduhoplovstva, te u regulatornom tijelu za željeznice. Potrebno je dalje usklađivanje zakonodavstva, posebno u oblasti vazduhoplovstva i kabotaži u pomorskom sektoru. Dobar napredak je postignut u poglavlju *energetike*. Usklađenost s *acquis*-em je uznapredovala. Potrebni su naponi na jačanju administrativnih kapaciteta, poboljšanju funkcionisanja tržišta električne energije i gasa, te razvoju obnovljivih izvora energije.

Postignut je dobar napredak u oblasti *oporezivanja*, posebno u usklađivanju zakonodavstva. Ukinute su diskriminatorne akcize na cigarete, te je došlo do daljeg usklađivanja sa *acquis*-

em u području direktnog oporezivanja, akciza i PDV-a. Ipak, još uvijek su potrebni napori na daljem usklađivanju hrvatskog zakonodavstva, posebno u području PDV-a. Napori bi se trebali nastaviti u jačanju administrativnih kapaciteta, uključujući informatičku povezanost.

Došlo je do značajnog napretka u oblasti *ekonomske i monetarne politike*. Generalno gledano, u ovoj oblasti usklađenost s *acquis*-em je veoma uznapredovala. Potrebno je do kraja sprovesti napore na učvršćivanju nezavisnosti Hrvatske narodne banke putem zakonodavstva. Potrebni su dalji napori u pogledu usklađivanja politika djelovanja.

Ostvaren je značajan napredak po pitanju *statistike*. Postignut je zadovoljavajući nivo pravne usklađenosti. Međutim, potrebni su dalji napori na usklađivanju hrvatske statistike sa zahtjevima EU.

Ostvaren je dobar napredak u oblasti *socijalne politike i zapošljavanja*. Postignut je zadovoljavajući nivo pravne usklađenosti, iako i dalje postoje određeni nedostaci posebno kada je u pitanju radno zakonodavstvo. Potrebno je uložiti dodatne napore na jačanju administrativnih kapaciteta prije pristupanja, kako bi se osiguralo pravilno provođenje i primjena.

Određeni napredak je postignut u oblasti *industrijske i politike preduzetništva*. Generalno gledano, usklađenost s *acquis*-em u ovom poglavlju je veoma uznapredovala. Ipak, potrebno je uložiti dodatne napore kako bi procjena uticaja regulative novog zakonodavstva postala praksa, te je potrebno dalje unaprijediti okruženje u kome djeluju mala i srednja preduzeća.

Ostvaren je i dobar napredak u pogledu razvoja transportnih i energetske mreže u skladu sa planom i ciljevima *TENs*-a (Transportna i energetska mreža). Sveukupno gledano, usklađenost s *acquis*-em je dobro uznapredovala.

Ostvaren je određeni napredak u pogledu *regionalne politike*, a posebno u pripremi realizacije onih komponenti IPA-e koje predhode strukturalnim fondovima. Generalno gledano, Hrvatska je djelimično uskladila zakonodavstvo s *acquis*-em. Potrebni su dodatni napori kako bi se ispunili regulatorni i operativni zahtjevi kohezijske politike Zajednice. Uz povećanje administrativnih kapaciteta i pripremu projekata, Hrvatska i dalje treba jačati svoju finansijsku sposobnost upravljanja i kontrole.

Hrvatska je ostvarila određeni napredak u oblasti *pravosuđa i osnovnih prava*. Reforme u oblasti pravosuđa su nastavljene, ali i dalje postoje značajni izazovi posebno kada u pitanju nezavisnost i efikasnost pravosuđa. Napori u borbi protiv korupcije su dali početne rezultate, ali korupcija i dalje preovladava u mnogim oblastima zbog nedovoljnih mehanizma sprečavanja što se posebno odnosi i na političku korupciju. Zakonske odredbe o osnovnim pravima su generalno adekvatne, ali pored određenog napretka prisutni su i značajni izazovi kada je u pitanju njihovo provođenje, a posebno kada su u pitanju manjine. Potreban je poseban oprez kada su u pitanju sloboda izražavanja i prijetnje novinarima.

Hrvatska je ostvarila određeni napredak u oblasti *pravde, slobode i sigurnosti*, posebno u pogledu borbe protiv droga, trgovine ljudima i upravljanja vanjskom granicom. Ipak, Hrvatska bi trebala povećati napore kako bi ispunila zahtjeve EU nakon pristupanja, posebno kada je u pitanju jačanje administrativnih kapaciteta, borba protiv organizovanog kriminala, te razvoj infrastrukture, opreme i resursa za efikasno upravljanje vanjskom granicom.

Dobar napredak je postignut u oblastima *nauke i istraživanja*, a i pripreme su uznapredovale. Potrebni su dalji napori kako bi osiguralo pridruživanje i puno učešće Hrvatske u Evropskom istraživačkom prostoru.

Dobar napredak je postignut u oblastima *obrazovanja i kulture*. Postignut je zadovoljavajući nivo usklađenosti. Hrvatska bi trebala nastaviti svoje napore u pripremi za upravljanje „Programom cjeloživotnog učenja” i „Mladi u akciji”. Takođe je potrebno posvetiti pažnju obrazovanju odraslih.

Dobar napredak je postignut u oblasti *zaštite životne sredine*, a posebno u oblastima kvaliteta zraka, kontrole industrijskog zagađenja i upravljanja rizikom, te klimatskih promjena. Generalno gledano, Hrvatske pripreme su uznapredovale. Ipak, potrebni su značajni napori u usklađivanju zakonodavstva s *acquis*-em u oblasti zaštite voda i prirode. Potrebno je unaprijediti primjenu horizontalnog *acquis*-a, kao i stratešku procjenu okoliša i pristup pravdi kada se radi o pitanjima životne sredine. Potrebno je dalje jačati administrativne kapacitete na nacionalnom i lokalnom nivou.

Dobar napredak je postignut u oblasti *zaštite potrošača i zdravlja*. Postignut je dobar nivo pravne usklađenosti. Međutim, potrebni su kontinuirani napori u daljem jačanju administrativnih kapaciteta.

Hrvatska je ostvarila dobar napredak na području *carinske unije*, te je zakonodavstvo dobro usklađeno s *acquis*-em. Hrvatska je unaprijedila administrativne kapacitete i informatičku povezanost, te je počela sa primjenom koherentne politike u borbi protiv korupcije u oblasti carina. Potrebno je nastaviti sa naporima u preostalim oblastima usklađivanja zakonodavstva, primjeni Strategije za borbu protiv korupcije i informatičkoj povezanosti.

U Hrvatskoj je došlo do određenog napretka u oblasti *vanjskih odnosa*. Dobro napreduju pripreme za zajedničku trgovinsku politiku EU. Ipak, Hrvatska bi trebala poštovati međunarodne obaveze prilikom donošenja mjera zaštite trgovine. Potrebni su dalji napori po pitanju razvojne politike i humanitarne pomoći.

Hrvatska je ostvarila dobar napredak i generalno je dosegla dobar nivo usklađenosti u oblasti *vanjske, sigurnosne i odbrambene politike*. Hrvatska je nastavila sudjelovati u nekoliko misija EU ESDP. Hrvatska mora jačati primjenu i provedbu kontrole naoružanja, uključujući i transparentnost informacija vezanih za naoružanje, te dalje unaprijediti kapacitete za punu primjenu CFSP-ESDP.

Postignut je napredak u oblasti finansijske kontrole. Potrebni su kontinuirani napori kako bi se osigurao održivi razvoj sistema interne finansijske kontrole javnog sektora (PIFC) na centralnom i lokalnom nivou. Potrebno je Ustavom učvrstiti funkcionisanje i finansijsku nezavisnost Državnog ureda za reviziju.

Došlo je do dobrog napretka na području *finansijskih i budžetskih mjera* u unapređenju institucionalnih kapaciteta. Generalno gledajući, Hrvatska je postigla dobar nivo usklađenosti, osim kad su u pitanju naknade za šećer. Potrebno je nastaviti pripreme za primjenu pravila iz područja vlastitih sredstava EU.

Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija

Predsjednički i lokalni izbori održani 2009. godine ispunili su većinu međunarodnih standarda, a u periodu od prethodnih izbora realizovan je i najveći broj preporuka OSCE/ODIHR-a. Unaprijeđen je politički dijalog: vladajuća koalicija je stabilna, političku klimu odlikuje bolja saradnja, a Parlament funkcionise efikasnije. Ključni prioriteti iz Pristupnog partnerstva, koji se odnose na reformu policije, pravosuđa, javne uprave i na korupciju, su u značajnoj mjeri realizovani. Na osnovu toga, te imajući u vidu cjelokupan napredak ostvaren na planu reformi, Komisija smatra da zemlja u značajnoj mjeri ispunjava **političke kriterije**.

Realizacija Ohridskog okvirnog sporazuma ostaje osnovni element **demokratije i vladavine prava** u zemlji. Ostvaren je napredak u provođenju zakona koji reguliše upotrebu jezika, u decentralizaciji i pravičnoj zastupljenosti. Na osnovu ovoga, potrebno je uložiti dalje konstruktivne napore kako bi se ostvarili ciljevi zacrtani u Sporazumu.

Predsjednički i lokalni izbori 2009. održani su u duhu većine međunarodnih standarda. Izbori su protekli bez incidenata, politička klima je bila mirna, a samo glasanje značajno poboljšano u odnosu na parlamentarne izbore iz 2008. godine. Potrebno je korigovati propuste koje je utvrdio OSCE/ODIHR. Politički dijalog, koji je ključni prioritet iz Pristupnog partnerstva, je unaprijeđen. Koaliciona vlada je stabilna. Nacionalnim savjetom za evropske integracije predsjedava glavna opoziciona stranka. Uvođenjem Poslovnika o radu ojačano je funkcionisanje *Parlamenta*, a usvojen je i Zakon o Parlamentu. Potrebni su stalni naponi, posebno na jačanja uloge Parlamenta.

Određeni napredak je ostvaren u *reformi javne uprave*, uključujući i reformu državne službe, što je jedan od ključnih prioriteta iz Pristupnog partnerstva. Izmjenama i dopunama Zakona o državnoj službi usvojenim u septembru, osnažene su odredbe koje za cilj imaju da osiguraju zapošljavanje i napredovanje u državnoj službi zasnovano na stručnosti. Potrebni su dalji naponi na osiguravanju transparentnosti, profesionalnosti i nezavisnosti javne uprave. Poštovanje slova i duha zakona treba osigurati u praksi. Ostvaren je dalji napredak u reformi policije, što je jedan od ključnih prioriteta iz Pristupnog partnerstva. Novi sistem komandira na lokalnom i regionalnom nivou u potpunosti je funkcionalan, unaprijeđeno je upravljanje, a Zakonom o unutrašnjim poslovima uveden je i sistem karijernog napredovanja u policijskoj službi. Policijskim službenicima nije dozvoljeno da budu na funkcijama u političkim strankama.

Dalji napredak je ostvaren u *reformi pravosuđa*, što je jedan od ključnih prioriteta iz Pristupnog partnerstva. Imenovani su prvi svršeni polaznici Pravosudne akademije, novi sudovi i pravosudni organi se kadrovski popunjavaju i preduzimaju predviđene aktivnosti, a značajno je uvećan i budžet. Potrebni su stalni naponi kako bi se osigurala nezavisnost i nepristrasnost pravosuđa, posebno kroz primjenu odredaba kojima se regulišu imenovanja i napredovanje u službi.

Dobar napredak je postignut u jačanju i primjeni okvira za borbu protiv korupcije, što je jedan od ključnih prioriteta iz Pristupnog partnerstva. Izborni zakonik i Zakon o finansiranju političkih stranaka izmjenjeni su i dopunjeni sa ciljem postizanja bolje transparentnosti, podignute su nove optužnice i izrečene presude u visokoprofiliranim predmetima, te je poboljšana saradnja među agencijama za sprovođenje zakona. Uprkos tome, korupcija je i dalje prisutna i predstavlja ozbiljan problem u mnogim oblastima. Potrebni su stalni naponi, posebno u oblasti primjene pravnog okvira.

Pravni i institucionalni okvir za **zaštitu ljudskih prava i manjina** uspostavljen je u velikoj mjeri. Uprkos tome, potrebni su dalji naponi na njegovoj primjeni u brojnim oblastima.

Broj navoda o maltretiranju od strane policije je značajno opao nakon raspuštanja jedinica specijalne policije, provođenja temeljite istrage i preduzimanja disciplinskih mjera. Međutim, još uvijek nije uspostavljen jedan nezavistan, vanjski mehanizam za praćenje slučajeva nepropisnog postupanja policije, koji bi bio u skladu sa jurisprudencijom Evropskog suda za ljudska prava (ECHR). Akcioni plan za obnovu zatvorske infrastrukture je usvojen, ali značajne kratkoročne mjere usmjerene na prevazilaženje nehumanih i degradirajućih uslova u zatvorima još uvijek nisu preduzete. Profesionalne zatvorske upravljačke strukture tek treba da budu uspostavljene.

Kada je riječ o *slobodi izražavanja*, situacija je uglavnom zadovoljavajuća. Međutim, postoji određena zabrinutost zbog uplitanja politike u rad medija.

Kada su u pitanju *prava žena*, počela je realizacija strategije za borbu protiv nasilja u porodici. Međutim, potrebni su dalji naponi na jačanju administrativnih kapaciteta u oblasti jednakosti polova. U oblasti *prava djece*, povećana je stopa pohađanja škole, a skoro svi učenici nakon završene osnovne škole polaze u srednju školu. Zakon o procesuiranju maloljetnih počinilaca krivičnih djela stupio je na snagu u junu.

Kada se radi o *zaštiti kulturnih i manjinskih prava* ostvaren je određeni napredak u realizaciji strategije pravične zastupljenosti, u skladu sa Ohridskim okvirnim sporazumom, gdje je do septembra 2009. godine stopa državnih službenika koji pripadaju manjinskim etničkim zajednicama dostigla 26% na centralnom nivou. Zakon o jezicima, koji predviđa širu upotrebu albanskog jezika, počeo je da se primjenjuje u Parlamentu. Formirana je specijalizovana agencija za zaštitu prava manjinskih zajednica, ali još uvijek nije postala operativna.

Na početku školske 2009.- 2010. godine, srednje škole u opštini Struga djelimično su obnovile mješovitu nastavu. Međutim, vlasti treba da preduzmu dalje napore na poboljšanju integracije etničkih zajednica u zemlji, posebno u oblasti obrazovanja. Problemi sa kojima se suočavaju manje etničke zajednice i dalje se ne rješavaju u zadovoljavajućem obimu.

Kada se radi o Romima, ostvareno je malo napretka. Realizacija četiri akciona plana u okviru Dekade inkluzije Roma 2005.-2015. odvija se sporo, iako je država izdvojila sredstva za ovu namjenu. Administrativni kapacitet ureda Ministra bez portfelja romske nacionalnosti i jedinice za realizacije Strategije za Rome zahtijevaju značajno jačanje. Romi i dalje žive u teškim uslovima i izloženi su diskriminaciji.

U vezi sa **regionalnim pitanjima i međunarodnim obavezama**, Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija je ostvarila potpunu saradnju sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ). Pred domaćim sudovima se vodi postupak u četiri predmeta koja je MKSJ ustupio domaćim organima.

Kada se radi o Međunarodnom krivičnom sudu, bilateralni sporazum o imunitetu sa Sjedinjenim Američkim Državama nije u skladu sa zajedničkim stavovima EU i njenim vodećim princima. Potrebno je izvršiti usklađivanje sa stavom EU.

Zemlja nastavlja aktivno učešće u inicijativama regionalne saradnje, uključujući i Proces saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECP), Regionalno vijeće za saradnju (RCC) i Sporazum o slobodnoj trgovini u centralnoj Evropi (CEFTA).

Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija ima generalno dobre odnose sa zemljama u regionu. Međutim, odnosi sa Grčkom su i dalje opterećeni neriješenim pitanjem imena zemlje. Zemlja je angažovana u razgovorima usmjerenim na rješavanje ovog pitanja koji se vode pod okriljem UN-a. Potrebno je izbjegavati mjere i izjave koje bi mogle imati negativan utjecaj na dobrosusjedske odnose. Održavanje dobrih odnosa sa susjedima, uključujući i postizanje usaglašenog i međusobno prihvatljivog rješenje za pitanje imena, pod okriljem UN-a, i dalje je neophodno.

Zajedno sa pogoršanjem svjetske situacije, **privreda** BJRM u 2009. bilježi usporavanje i blago opadanje. Inflacija je značajno opala, uglavnom zahvaljujući nižim cijenama energije i roba na svjetskom tržištu. Određeni napredak je postignut u rješavanju problema strukturalne nezaposlenosti i smanjivanju prepreka za zapošljavanje. Međutim, još uvijek jako visoka stopa nezaposlenosti, posebno među mladima i nedovoljno obrazovanima, predstavlja veliki razlog za brigu. Slabosti u upravi i vladavini prava negativno utiču na poslovno okruženje.

Kada su u pitanju **ekonomski kriteriji**, Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija je ostvarila dobar napredak. Zemlja nastavlja da se približava funkcionalnoj tržišnoj privredi. Na srednjoročnom planu, može se očekivati da će zemlja moći da se izbori sa pritiskom konkurencije i tržišnim silama Unije, pod uslovim da odlučno sprovede program reforme kako bi smanjila značajne strukturalne slabosti.

Zemlja je zadržala širok konsenzus o osnovama privredne politike. Privatizacija je u najvećoj mjeri završena. Liberalizacija cijena i trgovine je uglavnom ostvarena. Ulazak na tržište i registracija su dalje unaprijeđeni, a regulatorni okvir dodatno pojednostavljen. Postupak bankrota je dalje skrećen, a registracija imovine uznapredovala. Vlasti su povećale napore na rješavanju strukturalne nezaposlenosti, a preduzete su i mjere na smanjivanju poreskih opterećenja u oblasti rada. Finansijska nezavisnost nadzornih i regulatornih agencija je ojačana. Finansijsko posredovanje je blago opalo, ali se sektor u cjelini do sada dobro nosi sa međunarodnom finansijskom krizom. Potrebne su dalje mjere na poboljšanju kvaliteta ljudskog kapitala.

Međutim, u kontekstu izbornog perioda i svjetske ekonomske krize, cjelokupna politika djelovanja je pogoršana. Kvalitet javnih finansija je opao, uz snažan rast javne potrošnje, posebno u prenosu prihoda, subvencijama i penzijama, što je dosta iznad inflacije. To je doprinijelo oštrom rastu vanjskog debalansa, dok su finansijske potrebe javnog sektora smanjile sredstva za privatna ulaganja. Dug javnog sektora je povećan, ali je on još uvijek relativno nizak. Priliv direktnih stranih ulaganja je primjetno opao, uglavnom kao posljedica pogoršanja situacije na međunarodnom planu. Sredstva koja su na raspolaganju za rješavanje strukturalne nezaposlenosti i dalje su ograničena, uz visok nivo nezaposlenosti. Potrebno je otkloniti institucionalne slabosti i ojačati vladavinu prava kako bi se omogućilo neometano funkcionisanje tržišne privrede. Potrebni su dalji naponi na jačanju javne uprave i pravosuđa sa ciljem poboljšanja pravne sigurnosti i poslovnog okruženja. Regulatornim i nadzornim agencijama u nekim slučajevima još uvijek nedostaju nezavisnost i resursi kako bi mogle efikasno vršiti svoje funkcije. Uprkos naporima na smanjivanju neregistrovane ekonomije, ovo pitanje i dalje predstavlja veliki izazov.

Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija je napravila dobar napredak na razvoju **kapaciteta za preuzimanje obaveza iz članstva**, posebno u oblastima transporta, carina i poreza, pravde, slobode i sigurnosti. Manje napretka je ostvareno u oblastima kao što su energetika, okruženje, te zapošljavanje i socijalna politika. Sve u svemu, ostvaren je dalji napredak na ispunjavanju prioriteta iz Pristupnog partnerstva. Međutim, potrebni su održivi naponi na jačanju administrativnih kapaciteta za primjenu i provođenje zakona. U skladu sa relevantnim ključnim prioritetom iz Pristupnog partnerstva, obaveze preuzete Sporazumom o

stabilizaciji i pridruživanju su ostvarene.

Određeni napredak je postignut u oblasti *slobode kretanja roba*. Značajan dio horizontalnog i sektorskog *acquis*-a tek treba da bude prenijet u nacionalno zakonodavstvo. Određeni napredak je takođe postignut i u oblasti *slobode kretanja radnika*, u kojoj je usklađivanje sa *acquis*-em i dalje u ranoj fazi. Napredak u oblasti *prava osnivanja privrednih društava i slobode pružanja usluga* je neujednačen. Postoji nedostatak koordinacije između različitih tijela nadležnih za odobravanje prekograničnih usluga. Napredak u oblasti *slobode kretanja kapitala* uglavnom je ograničen na borbu protiv pranja novca. Obaveze koji proističu iz prve faze SSP-a ispunjene su tokom 2008. godine.

Dobar napredak je ostvaren u oblasti *javnih nabavki*, u kojoj su preduzeti značajni koraci na usklađivanju zakonodavstva sa *acquis*-em. Potrebni su dalji naponi na razvoju administrativnih kapaciteta na svim nivoima. Dobar napredak je takođe ostvaren u oblasti *prava privrednih društava*, iako usklađivanje pravnog okvira za računovodstvo i reviziju zaostaje. Određeni napredak je ostvaren na jačanju zakonodavnog okvira i unapređenju administrativnih kapaciteta i institucionalne saradnje u oblasti *prava intelektualne svojine*. Provođenje, iako poboljšano, još uvijek nije na zadovoljavajućem nivou.

Određeni napredak je ostvaren u oblasti *konkurencije*. Postignuti su dobri rezultati, posebno u oblasti koncentracija, iako je potrebno pojačati borbu protiv kartela. Broj *ex ante* odluka o državnoj pomoći je povećan. Kadrovski i finansijski resursi tijela nadležnog za zaštitu konkurencije i dalje su nedovoljni.

Određeni napredak je ostvaren i u oblasti *finansijskih usluga*, uglavnom u vezi sa razvojem zakonodavstva u sektoru bankarstva, tržišta vrijednosnih papira, ulagačkim uslugama i penzijama. Međutim, nadzor i regulacija tržišta osiguranja još uvijek nisu odgovarajuće uređeni.

Napredak je ostvaren na polju elektronskih komunikacija i usluga informacionog društva. Konkurencija na tržištu elektronskih komunikacija je porasla kao rezultat procesa liberalizacije, a u korist potrošača. U oblasti audiovizuelne politike, Vijeće za radiodifuziju i javni emiteri i dalje su izloženi uplitanju politike u njihov rad. Cjelokupno gledano, pripreme u oblasti *informacionog društva i medija* su uznapredovale.

Napredak je ostvaren na polju *poljoprivrede i ruralnog razvoja*. Administrativni kapaciteti agencije za plaćanje i operativnih struktura nadležnih za predpristupne fondove EU su ojačani, iako su administrativni kapaciteti u drugim oblastima i dalje slabi. Usklađivanje sa *acquis*-em zahtijeva dalje održive napore, posebno u pogledu temeljite primjene usvojenog zakonodavstva. Određeni napredak je ostvaren u oblasti *sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike*, uglavnom kada se rad o pripremi zakonodavstva. Međutim, administrativni kapaciteti, posebno u pogledu broja i osposobljenosti osoblja, nedovoljni su da bi se osigurala odgovarajuća provedba *acquis*-a.

Dobar napredak je ostvaren u oblasti *transportne politike*, posebno kada se radi o transportu, uključujući i naplatu putarine. Uopšte govoreći, usklađivanje zakonodavstva je uznapredovalo u svim sektorima. Međutim, administrativni kapaciteti u svim sektorima transporta su nedovoljni, kako brojačano, tako i u pogledu osposobljenosti. Nezavisna regulatorna tijela i tijela za sigurnost tek treba da budu uspostavljena za vazdušni i željeznički transport.

Određeni napredak je ostvaren u sektoru *energetike*. Međutim, amandmani na Zakon o energiji, kao i odgovarajuća primjena zakonodavstva, neophodni su kako bi se ispunile obaveze iz Sporazuma o Energetskoj zajednici. Djelotvorno funkcionisanje tržišta električne

energije tek treba da bude uspostavljeno. Stepem nezavisnosti energetskog regulatora i regulatora za zaštitu od radijacije treba dalje poboljšati.

Dobar napredak je ostvaren u oblasti *oporezivanja*. Nivo usklađenosti zakonodavstva u oblasti indirektnih poreza je dosta napredovao. Potrebni su dalji naponi u oblasti direktnih poreza. Operativni kapaciteti Uprave za javne prihode su ojačani i prikupljanje poreza poboljšano.

Određeni napredak je ostvaren na usklađivanju zakonodavstva i administrativnih kapaciteta u oblasti *ekonomske i monetarne politike*. Cjelokupno gledano, pripreme u ovoj oblasti dobro napreduju. Dobar napredak je ostvaren na unapređenju sektora *statistike* i usklađivanju klasifikacija sa *acquis*-em. Statistička infrastruktura je ojačana, ali su raspoloživi resursi i dalje nedovoljni.

Ograničen napredak je ostvaren u oblasti *socijalne politike i zapošljavanja*. Još uvijek nedostaje djelotvoran socijalni dijalog uz odgovarajuću zastupljenost. Administrativni kapaciteti polako jačaju, ali su i dalje nedovoljni za odgovarajuće sprovođenje zakonodavstva i politika. Dobar, ali neujednačen napredak je ostvaren na polju *preduzeća i industrijske politike*. Finansijski izvori i administrativni kapaciteti javnih organa za primjenu instrumenata za provođenje industrijske i politike preduzeća su skromni. Usklađivanje sa *acquis*-em u ovom poglavlju je umjereno napredovalo.

Napredak je ostvaren u oblasti *transevropskih mreža*. Pripreme u ovoj oblasti su dobro unapredovale. Određeni napredak je zabilježen u oblasti *regionalne politike i koordinaciji strukturalnih instrumenata*, posebno u vidu intenziviranih napora i priprema za realizaciju onih komponenata IPA-e koje služe kao predkursori strukturalnim fondovima. U cjelini gledano, usklađivanje sa *acquis*-em u ovoj oblasti je dobro napredovalo.

Kada se radi o *pravosuđu i temeljnim pravima*, ostvaren je dobar napredak u borbi protiv korupcije i određeni napredak na reformi pravosuđa i očuvanju temeljnih prava. Novouspostavljene institucije i povećani budžetski resursi poboljšali su cjelokupnu efikasnost pravosuđa, ali su potrebni stalni naponi kako bi se osigurala nezavisnost. Kada se radi o borbi protiv korupcije, zabilježen je dalji napredak u procesuiranju visokoprofilisanih premeta, jačanju institucionalnog okvira i saradnji između agencija za sprovođenje zakona. Izborni zakonik i Zakon o finansiranju političkih stranaka izmjenjeni su i dopunjeni sa ciljem osiguravanja veće transparentnosti. Uprkos tome, i dalje prisutna korupcija predstavlja ozbiljan problem u mnogim oblastima. Potrebno je uložiti dalje napore. Donijeta je većina zakonodavnih i mjera politika djelovanja koje se odnose na temeljna prava, ali je njihovo sprovođenje neujednačeno i zahtijeva dalje napore.

U oblasti *slobode, pravde i sigurnosti*, nastavljaju se naponi na rješavanju ključnih izazova. U vezi sa liberalizacijom viznog režima, zemlja je ostvarila značajan napredak u oblastima obuhvaćenim mapom puta i ispunila zadate kriterije. Na osnovu ostvarenog napretka, u julu 2009., Komisija je dala preporuku za ukidanje viza za građane Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije¹⁰. Dobar napredak je ostvaren u oblastima azila, borbe protiv organizovanog kriminala i droga, kao i u oblasti vanjskih granica i Šengena. Administrativni kapaciteti za sprovođenje reforme policije su poboljšani, ali još uvijek ograničeni zbog nedevoľjno razvijenog upravljanja kadrovskim resursima. U vezi sa borbom protiv organizovanog kriminala, korištenje posebnih istražnih tehnika, zaštita svjedoka i policijski rad zasnovan na obavještajnim podacima su unaprijeđeni. Potrebni su dalji naponi, posebno u uspostavljanju integrisanog obavještajnog sistema. Ostvaren je veći stepen usklađivanja sa

---

¹⁰ COM(2009.) 366

acquis-em, kako u pogledu zakonodavnih, tako i u pogledu administrativnih kapaciteta. Cjelokupno gledano, pripreme u ovoj oblasti dobro napreduju.

Određeni napredak je ostvaren u oblasti *nauke i istraživanja*. Administrativni kapaciteti za podršku učešću u okvirnim programima još uvijek nisu dovoljno razvijeni. Cjelokupno gledano, pripreme u ovoj oblasti dobro napreduju. Određeni napredak je ostvaren u oblastima obrazovanja, obuke, mladih i kulture, posebno u vezi sa učešćem u programima Zajednice. Međutim, budžet za obrazovanje je još uvijek nedovoljan za provođenje nacionalne strategije za reformu. U cjelini gledano, pripreme u oblasti *obrazovanja i kulture* su dobro uznapredovale.

Napredak je ostvaren u daljem prenošenju *acquis*-a EU iz oblasti *zaštite životne sredine*, posebno kod horizontalnog zakonodavstva i upravljanja otpadom. Provođenje zakonodavstva i dalje ostaje značajan izazov. Administrativni kapaciteti su slabi, kako na nacionalnom, tako i na lokalnom nivou. Potrebni su značajni naponi kako bi se izvršilo dalje usklađivanje sa *acquis*-em EU u ovoj oblasti, te kako bi se osigurala potrebna ulaganja. U cjelini gledano, pripreme na polju zaštite životne sredine su umjereno uznapredovale.

Određeni napredak je postignut u oblasti *zaštite potrošača i zdravlja*. Kada se radi o politici zaštite potrošača, i dalje ne postoji djelotvoran i transparentan sistem nadzora nad tržištem. Na polju javnog zdravlja, kadrovski i finansijski resursi su i dalje nedovoljni da bi se osiguralo odgovarajuće sprovođenje zakonodavstva, strategija i akcionih planova.

Značajan napredak je ostvaren u oblasti *carinske unije*, posebno u pogledu administrativnih i operativnih kapaciteta. Carinsko zakonodavstvo je u dovoljnoj mjeri usklađeno sa *acquis*-em, osim za područje tranzita. Administrativni kapaciteti carinske uprave u oblasti provođenja zakonodavstva i borbe protiv prekograničnog kriminala se dalje razvijaju. Pripreme u ovoj oblasti dobro napreduju.

Određeni napredak je postignut u usklađivanju sa politikom *vanjskih odnosa* EU. U cjelini gledano, pripreme u ovoj oblasti dobro napreduju. Određeni napredak je ostvaren u oblasti *vanjske sigurnosne i odbrambene politike*, posebno u pogledu jačanja administrativnih kapaciteta. Zemlja je izvršila usklađivanje sa većinom deklaracija i zajedničkih stavova EU, te pokazala trajnu privrženost učešću u operacijama koje se vode u oblasti vanjske sigurnosne i odbrambene politike.

Određeni napredak je postignut na prilagođavanju i provođenju zakonodavstva u oblasti *finansijske kontrole*. Administrativni kapaciteti nadležnih institucija su dalje ojačani. Postignut je i određeni napredak u vezi sa *finansijskim i budžetskim odredbama*. Poboľjšani su operativni kapaciteti carinskih organa i Uprave za javne prihode, posebno u borbi protiv carinskih prevara i izbjegavanja plaćanja PDV-a.

Crna Gora

Crna Gora je nastavila napredak u ispunjavanju **političkih kriterija**. U skladu sa Evropskim partnerstvom, nastavila je dovršavanje pravnog okvira i jačanje administrativnih i institucionalnih kapaciteta. Ustav je u cjelini djelotvorno primjenjivan. Pravosudna reforma je nastavljena i počela je davati rezultate. I dalje postoji politički uticaj na pravosuđe i tužilaštvo. Odlučno treba nastaviti borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala. Jačanje administrativnih kapaciteta i dalje predstavlja veliki izazov. Postoji jak politički konsenzus kada se radi o pitanjima vezanim za EU. Potrebno je jačanje kapaciteta Parlamenta za donošenje zakonodavstva i nadzor nad provođenjem reformi.

Dalje je ojačana **demokratija i vladavina prava**. Uopšteno gledano, primjena Ustava se dobro odvijala. Međutim, nekoliko ključnih zakona treba uskladiti s njim. Poboljšano je funkcionisanje državnih institucija, naročito u oblastima vezanim za evropske integracije. Potrebna je veća politička volja u borbi protiv korupcije, naročito u pogledu korupcije na visokom nivou.

Postignut je određen napredak u funkcionisanju *Parlamenta*. Nastavljene su intenzivne zakonodavne aktivnosti, a ojačan je i njegov administrativni kapacitet. Ipak, Parlament, kao zakonodavno tijelo, treba znatno povećati svoju djelotvornost kao i svoje kapacitete za nadzor. Parlamentarni izbori, održani u martu 2009. godine, zadovoljili su gotovo sve obaveze prema OSCE-u i Vijeću Evrope. Međutim, OSCE/ODIHR su identifikovali brojne izazove i nedostatke koje treba riješiti. Izorno zakonodavstvo treba uskladiti sa Ustavom.

Vlada je, slijedom sticanja nezavisnosti, nastavila sa uspostavljanjem novih administrativnih struktura. Okvir za koordinaciju u oblasti evropskih integracija je poboljšan i nastavlja neometano da funkcioniše. Određen napredak je postignut u reformi *javne uprave* usvajanjem ključnog zakonodavstva, unapređenjem administrativnih kapaciteta i poboljšanim upravljanjem ljudskim resursima. Ipak, nedostatak ljudskih i finansijskih resursa, uporedo sa strukturnim slabostima i korupcijom, i dalje ugrožava ukupnu djelotvornost javne uprave. Administrativni kapaciteti su i dalje ograničeni. Znatni naponi su potrebni kako bi se uspostavila profesionalna i odgovorna državna služba zasnovana na profesionalnosti, bez političkog uplitanja. Provedena je većina mišljenja i preporuka kancelarije ombudsmana. Ipak, Zakon o ombudsmanu treba u potpunosti uskladiti sa Ustavom, a kapacitete kancelarije je potrebno dalje jačati.

Veći naponi su potrebni kako bi se uspostavila i osnažila nezavisna, nadzorna i regulatorna tijela, koja djelotvorno funkcionišu.

Crna Gora je postigla umjeren napredak u *pravosudnoj reformi*. Zakonski okvir je dalje ojačan usvajanjem novog Zakona o krivičnom postupku. Ipak, potrebni su dalji naponi kako bi se osigurala nezavisnost pravosuđa i autonomija tužilaštva. Moraju se ojačati kapaciteti tužilaštva za preuzimanje novih zadataka prema Zakonu o krivičnom postupku. Potrebna je dalja konsolidacija odgovornosti, integriteta i djelotvornosti unutar pravosudnog sistema.

Postignut je solidan napredak u izgradnji zakonskog i administrativnog okvira za *borbu protiv korupcije*. Postignut je napredak u daljem jačanju tijela za sprečavanje korupcije i provođenje istraga. Ipak, korupcija i dalje prevladava u mnogim oblastima i predstavlja ozbiljan problem. Postoji zabrinutost u pogledu sveobuhvatnosti i djelotvornog provođenja zakonodavstva u ovoj oblasti. Dok ovdje postoji pozitivan trend, istražni kapaciteti i koordinacija agencija za provođenje zakona su slabi, što za posledicu ima mali broj osuđujućih presuda. Nedovoljan je nadzor u oblasti finansiranja političkih stranaka i sukoba interesa.

Dalji napredak je postignut u oblasti **ljudskih prava i zaštite manjina**, gdje se Crna Gora u velikoj mjeri pridržava evropskih standarda.

Uopšteno, postoji određen napredak u oblasti *građanskih i političkih prava*. Ipak, potrebni su dalji naponi kako bi se poboljšalo provođenje zakona u oblasti *mučenja i zlostavljanja, zatvorskeg sistema i pristupa pravdi*.

Sloboda izražavanja i dalje izaziva zabrinutost. Provođenje istraga u slučajevima nasilja nad novinarima karakteriše napredak. Ipak, bilo je novih incidenata. Izjave državnih službenika o ulozi medija i NVO-a, koje sadrže elemente zastrašivanja, izazivaju zabrinutost. Vlada se treba konstruktivno angažovati sa predstavnicima civilnog društva. Poštivanje *slobode okupljanja i vjeroispovijesti* generalno je zadovoljavajuće. Međutim, pitanje povrata crkvene imovine treba biti riješeno, a državna tijela bi trebala ostati nepristrasna u vezi sa sporom između Srpske i Crnogorske pravoslavne crkve u Crnoj Gori.

Kontinuirani naponi su potrebni u oblasti *prava žena*, naročito u pogledu nedovoljne zaštite žena od svih oblika nasilja, pri čemu je nasilje u porodici i dalje široko rasprostranjeno. Potrebno je usvojiti ključno zakonodavstvo, poput zakona o zaštiti od nasilja u porodici. Još nije usvojeno važno zakonodavstvo, kao što je zakon o zabrani diskriminacije. Potrebni su odlučni naponi kako bi se nastavilo s provođenjem zakonodavstva i strategija o poboljšanju *prava djece* i socijalno ugroženih grupa. Kada su u pitanju *vlasnička prava*, u 2008. godini je bilo manje tužbi vezanih za vlasnička prava. Ipak, ostaje zabrinutost u pogledu provođenja zakonodavstva o restituciji.

Crna Gora je postigla određeni napredak u provođenju okvira za *zaštitu manjina*. Manjinska vijeća su postala operativna, doznačena su finansijska sredstva. Preduzeti su koraci na poboljšanju stanja zajednica Roma, Aškala i Egipćana (RAE). Međuetnički odnosi su i dalje dobri. Ipak, socijalno i ekonomsko stanje raseljenih lica i stanovništva RAE i dalje je veoma zabrinjavajuće. Oni se i dalje suočavaju sa veoma teškim životnim uslovima i diskriminacijom. Provođenje zakonodavstva i strategija mora se odlučnije nastaviti. Takođe su potrebni povećani finansijski resursi. Zakon o pravima i slobodama manjina još nije usklađen sa Ustavom u pogledu zastupljenosti manjina.

Kada su u pitanju *raseljena lica* iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske, zakonski okvir za rješavanje njihovog statusa je utvrđen, ali je još potrebno osigurati njegovo djelotvorno provođenje. Crna Gora mora da riješi pitanje statusa raseljenih lica sa Kosova i da radi na poboljšanju njihovog pristupa ekonomskim i socijalnim pravima, koja su i dalje ograničena. Njihovo stanje i dalje je razlog za zabrinutost.

U pogledu *regionalnih pitanja i međunarodnih obaveza*, saradnja Crne Gore sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju je zadovoljavajuća.

Odmakle su istrage i sudski postupci u ograničenom broju crnogorskih slučajeva ratnih zločina. Poboljšana je saradnja sa susjednim zemljama u ovoj oblasti. Slučaj preživjelih i porodica deportovanih bosanskih civila iz 1992. godine je vansudski poravnat.

Kada je u pitanju Međunarodni krivični sud, bilateralni sporazum o imunitetu sa Sjedinjenim Državama nije u skladu sa relevantnim zajedničkim stavom i smjernicama EU.

Crna Gora nastavlja sa aktivnim učešćem u inicijativama regionalne saradnje, uključujući Proces saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECP), Vijeće za regionalnu saradnju (RCC) i Sporazum o slobodnoj trgovini u centralnoj Evropi (CEFTA). Crna Gora predsjedava CEFTA-om u toku 2009. godine. Postala je operativna Regionalna škola za javnu upravu (ReSPA) u Danilovgradu u blizini Podgorice.

Odnosi sa drugim zemljama obuhvaćenim procesom proširenja i susjednim državama članicama EU i dalje se poboljšavaju, a bilateralna saradnja u određenim oblastima je intenzivirana. Posebno treba istaći napredak ostvaren u rješavanju bilateralnih graničnih

pitanja između Crne Gore i Hrvatske, koje sarađuju u pripremi iznošenja pitanja granice na Prevlaci pred Međunarodni sud pravde.

Ekonomija Crne Gore izrazito je usporena u 2009. godini. Javne finansije su uslijed toga pretrpile ozbiljne pritiske, a javni dug se dalje povećao. Ipak, ekonomija nije zapala u duboku recesiju, a vanjski finansijski rizici se nisu u potpunosti ostvarili. Uprkos ekonomskoj krizi, Vlada je provela niz strukturalnih reformi. Jačanje vladavine prava i unapređenje infrastrukture ostaju ključni izazovi za ekonomski razvoj.

Kada se radi o **ekonomskim kriterijima**, zemlja je postigla dalji napredak ka uspostavljanju funkcionalne tržišne ekonomije. Kako bi zemlja u srednjoročnom periodu mogla da se uhvati u koštac sa konkurencijskim pritiskom i tržišnim silama unutar Unije, potrebno je da nastavi sveobuhvatne reforme na smanjenju strukturalnih slabosti.

Vanjski debalansi i inflacija su smanjeni kao rezultat usporavanja ekonomskog djelovanja. Indikatori tržišta rada se i dalje poboljšavaju, uprkos usporavanju rasta. Strane matične banke održavaju finansiranje svojih lokalnih podružnica, pružajući na taj način podršku stabilnosti finansijskog sistema u odsustvu davaoca zadnje instance. Budžetski deficit je smanjen kroz snižavanje potrošnje i prihoda od privatizacije velikih mrežnih sistema. Javni dug je porastao, ali je ostao na umjerenom nivou. Usvojeno je zakonodavstvo koje povećava sigurnost vlasničkih prava. Nastavljeno je pojednostavljenje zakonodavstva kako bi se uklonile prepreke poslovanju i smanjen broj neriješenih predmeta u slučajevima stečaja. Povećana je uloga države u ekonomiji, kao odgovor na dolazeću krizu, ali je bila ograničena na pribavljanje zajmova i kreditnih garancija za ključne sektore u ekonomiji.

Ipak, uslovi za crnogorski proizvodni sektor su se izrazito pogoršali, budući da je bio pogođen vanjskim potraživanjima i padom međunarodnih cijena čelika i aluminijuma. Restrukturiranje postrojenja za aluminijum i čelik ostaje značajan izazov. Finansijski sektor je krajem 2008. i početkom 2009. godine pretrpio ozbiljne krize likvidnosti kao rezultat velikih povlačenja depozita. Kamatne stope su i dalje visoke uprkos injekcijama za očuvanje likvidnosti u bankarskom sistemu. Javne finansije su doživjele ozbiljan pritisak, dok su garancije Vlade na zajmove nagomilale. Tržišta kapitala su prošla ozbiljne korekcije, pretrpjevši znatne gubitke. Nastavlja se nepodudarnost između ponude i potražnje na tržištu rada, što poslodavce primorava da pribjegavaju stranim radnicima uprkos visokoj nezaposlenosti. Neformalni sektor i dalje je veliki izazov.

Crna Gora je ostvarila dalji napredak u usklađivanju sa **evropskim standardima**. Privremeni sporazum se i dalje neometano primjenjuje i bilježi se uspjeh zemlje u provođenju obaveza prema SSP-u. Dobar napredak je postignut u oblasti zaštite potrošača i istraživanja, te u nekim domenima unutrašnjeg tržišta i pravde, slobode i sigurnosti. Određen napredak je zabilježen u oblasti slobodnog kretanja kapitala, carina i poreza, zapošljavanja, poljoprivrede i ruralnog razvoja, energetike, statistike i u ostalim oblastima pravde, slobode i sigurnosti. U ovim oblastima su potrebni dalji kontinuirani naponi. Posebni naponi su potrebni za poboljšanje kapaciteta za provođenje. Neujednačen je napredak u oblasti zaštite životne sredine, transporta, informacionog društva i medija. Ograničen napredak je zabilježen u oblasti akreditacije i ocjenjivanja usklađenosti, mjeriteljstva, nadzora nad tržištem i industrijske politike.

Kada se radi o **unutrašnjem tržištu**, Crna Gora je ostvarila određeni napredak u ispunjavanju prioriteta iz Evropskog partnerstva. Nastavljene su pripreme u oblasti *slobodnog kretanja roba*. Dobar napredak je postignut u provođenju u oblasti zaštite potrošača. Potrebno je dalje razvijati nadzor nad tržištem. Potrebno je poboljšati institucionalne i administrativne

kapacitete, saradnju između institucija i prenošenje *acquis*-a o pojedinim proizvodima.

U oblasti *slobodnog kretanja osoba, usluga i prava osnivanja privrednih društava*, Crna Gora djelimično ispunjava prioritete za usklađivanje. Usvojen je Zakon o zapošljavanju i radu za strance, koji predviđa radne dozvole i kvote za radnu snagu i prekogranične usluge. Unaprijeđena je liberalizacija tržišta usluga. Nastavljeno je poboljšanje institucionalnog okvira za nadzor nad bankarskim i nebankarskim finansijskim sektorom, ali je potrebno dalje jačanje. Usvojena je strategija za sektor poštanskih usluga. Novi propisi u pogledu poslovnog izvještavanja i zahtjevi u pogledu nadzora povećali su transparentnost računovodstva i djelotvornost revizije. Ipak, potrebni su dalji naponi na konsolidaciji napretka u ovoj oblasti.

Napredak u oblasti *slobodnog kretanja kapitala* postignut je usvajanjem Zakona o vlasničkim odnosima i Zakona o državnom vlasništvu. Stranci još uvijek ne uživaju jednak tretman u pogledu kupovine poljoprivrednog zemljišta, za što novi Zakon predviđa mogućnost dugoročnog zakupa.

Usklađivanje *zakonodavstva u oblasti carina i poreza sa acquis*-em je u toku. Ipak, potrebno je dalje usklađivanje u oblasti porijekla, tranzita i pojednostavljenja postupaka, određivanja carinske vrijednosti i naknada. Glavni izazovi ostaju borba protiv korupcije i suzbijanje neformalne ekonomije.

Nastavljeno je usklađivanje sa *acquis*-em u oblasti *konkurencije*. Potrebno je dalje jačanje konkurencijskog okvira i unapređenje administrativnih kapaciteta, naročito u pogledu kontrole državne pomoći.

U oblasti *javnih nabavki* Crna Gora je nastavila usklađivanje svog zakonodavstva sa *acquis*-em. Provedene su obuke i aktivnosti vezane za podizanje svijesti. Ipak, potrebno je dalje usklađivanje zakonodavstva i jačanje administrativnih kapaciteta.

Određen napredak je postignut u oblasti *prava intelektualnog vlasništva*. Novi Zakon o patentima ojačao je zakonodavni okvir. Poboľšan je postupak priznavanja prava na državnom nivou. Međutim, pripreme su u ranoj fazi, a institucionalni kapaciteti i kapaciteti za provođenje, kao i svijest javnosti trebaju se dalje razvijati.

Crna Gora je nastavila sa napretkom u oblasti *socijalnih politika i zapošljavanja*. Ipak, potrebno je dalje usklađivanje zakonodavstva prema evropskim standardima, te jačanje administrativnih kapaciteta u oblasti socijalnih politika i zapošljavanja, prvenstveno kako bi se djelotvorno provelo novo zakonodavstvo. Dalji naponi su potrebni na jačanju administrativnih i institucionalnih kapaciteta u oblasti *politike javnog zdravstva*.

Dalji napredak je postignut u oblasti *obrazovanja i kulture*. Dobar napredak je postignut u oblasti *istraživanja*, naročito na jačanju institucionalnog okvira i kroz učešće u Sedmom okvirnom programu za istraživanje i razvoj.

Crna Gora je usvojila potrebno zakonodavstvo s ciljem pristupanja u Svjetsku trgovinsku organizaciju.

Kada je riječ o *sektorskim politikama*, u oblasti *industrijske politike* Crna Gora je započela rješavati prioritete za usklađivanje koje dijelom ispunjava u pogledu *politike malih i srednjih preduzeća*. Dalji napor je potreban na uklanjanju postojećih barijera poslovanju, ubrzanju postupka izdavanja licenci i dozvola i punom provođenju mjera, kao što su kreditne garancije

za mala i srednja preduzeća, inkubatori i klasteri.

Određen napredak je postignut u oblasti *poljoprivrede i ruralnog razvoja*, kao i *ribarstva*, kada je u pitanju reforma zakonodavstva i usvajanje nacionalnih programa i strategija. Ipak, potrebno je ubrzati provođenje. U pogledu *sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike*, određen napredak je postignut uglavnom na jačanju zakonodavnog okvira, ali je još uvijek potrebno uspostaviti integrisan sistem sigurnosti hrane. Napredak u jačanju administrativnih kapaciteta u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i upravljanja vodama i dalje je ograničen, te je potrebno njegovo unapređenje imajući u vidu i pripreme za IPARD.

Napredak u oblasti *zaštite životne sredine* i dalje je neujednačen. Napredak je postignut u usvajanju horizontalnog zakonodavstva, ali je potrebno dalje jačati provođenje i primjenu. Potrebno je resursima opremiti Agenciju za zaštitu životne sredine kako bi mogla obavljati svoju funkciju. Nedovoljna zaštita životne sredine, naročito u obalnom području i nacionalnim parkovima, i dalje izaziva zabrinutost.

U pogledu *transportne politike*, pripreme su umjereno napredovale kada su u pitanju ceste i željeznice, ali su još uvijek u ranoj fazi kada su u pitanju vazdušni i pomorski transport. Ograničen je napredak sa aspekta sigurnosti svih oblika transporta. Crna Gora bi trebala razviti sveobuhvatnu strategiju za razvoj sektora transporta. Znatni naponi su potrebni za uspostavljanje adekvatnih administrativnih kapaciteta.

Određen napredak je postignut u nekim sektorima *energetike*. Preduzeti su koraci na ispunjavanju zahtjeva iz Sporazuma o Energetskoj zajednici, ali su potrebni dalji naponi. Prioritetni trebaju biti unapređenje djelotvornosti u oblasti energetike i obnovljivih izvora energije.

Određen napredak je postignut u oblasti *informacionog društva i medija* tako što je postala operativna Agencija za elektronske komunikacije i poštanske usluge. Ipak, postoji zabrinutost u pogledu nezavisnosti Agencije za elektronske komunikacije i zbog odgađanja provođenja Zakona o elektronskim komunikacijama. Nadležne crnogorske vlasti treba da hitno riješe pitanje nadležnosti i postupka za dodjeljivanje frekvencija za emitovanje. Potrebno je zakonodavstvo i praksu uskladiti sa evropskim standardima u ovoj oblasti.

Pripreme Crne Gore u oblasti *interne kontrole finansija javnog sektora (PIFC) i vanjske revizije* su u ranoj fazi. Sada je usvojeno osnovno zakonodavstvo o PIFC-u. U porastu je broj kvalifikovanih državnih revizora i revizija, a državna institucija za reviziju razvija svoje administrativne kapacitete.

Državna strategija za *statistiku* za period 2009.-2012. statističkoj kancelariji Crne Gore daje koordinirajuću ulogu za razvoj statističkog sistema u skladu sa Evropskim kodeksom postupanja u oblasti statistike. Napredak je postignut u sektorskoj i makroekonomskoj statistici, a ograničen je u domenu klasifikacija i registara. Potrebno je dalje unapređenje zakonodavnog okvira i administrativnih kapaciteta.

U oblasti *pravde, slobode i sigurnosti*, Crna Gora je nastavila da rješava ključne izazove. Međutim, potrebni su kontinuirani naponi kako bi reforme provela do kraja. U pogledu liberalizacije viznog režima, Crna Gora je uložila značajne napore u svim oblastima uključenim u mapu puta. Na osnovu ostvarenog napretka, Komisija je u julu 2009. godine predložila ukidanje viznih obaveza za crnogorske građane, pod uslovom da Crna Gora ispuni preostala mjerila iz mape puta prije nego što Vijeće donese odluku.

Određen napredak je postignut u oblasti *vizne politike*. Nastavljeno je provođenje viznih olakšica i sporazuma o readmisiji. Na snagu je stupio novi Zakon o strancima i nove vizne odredbe, zasnovane na pravilima Šengena. Ipak, Crna Gora treba uložiti dalje napore na unapređenju vlastitog viznog režima, te na njegovom usklađivanju sa evropskim standardima. Potrebno je temeljito jačanje njenih administrativnih i tehničkih kapaciteta za izdavanje viza.

U pogledu *upravljanja granicom*, Crna Gora je postigla solidan napredak u oblasti kontrole granice. Nastavila je sa provođenjem strategije za integrisano upravljanje granicom. Određena poboljšanja su zabilježena u pogledu opreme na graničnim prelazima. Ipak, potrebno je usvojiti novo zakonodavstvo o kontroli državne granice, uključujući granični nadzor. Uvezivanje svih graničnih prelaza u jednu *online* mrežu sa pristupom nacionalnoj i Interpol-ovoj bazi podataka potrebno je tretirati kao prioritarno pitanje.

Određen napredak je postignut u oblastima *azila i migracija*. U oblasti *azila* gotovo je dovršen zakonodavni i institucionalni okvir. Međutim, potrebno je osigurati pravilno provođenje zakonodavstva. U oblasti *migracija*, usvojeno je ključno zakonodavstvo. Još uvijek nije uspostavljen centar za prihvata ilegalnih migranata. Dalji napori su potrebni kako bi se zakonodavstvo provodilo. Potrebno je unaprijediti administrativne kapacitete i saradnju među institucijama. Potrebno je riješiti pitanje statusa raseljenih lica.

Crna Gora je nastavila ostvarivati određeni napredak u oblasti *borbe protiv pranja novca*, iako smanjivanje broja istraga i izvještaja o sumnjivim transakcijama izaziva zabrinutost. Potrebni su odlučni napori kako bi se poboljšale sposobnosti i kapaciteti državnih vlasti u vođenju istraga, naročito finansijske obavještajne službe. Pranje novca i dalje izaziva ozbiljnu zabrinutost, te su potrebni dalji napori na njegovom sprečavanju i suzbijanju.

Crna Gora je postigla određeni napredak u *politici suzbijanja droga*. Provođe se nacionalne mjere za stratešku borbu protiv narkotika i prateći akcioni plan. Ojačan je institucionalni okvir za suzbijanje narko-kriminala, a povećan je nivo zapljena. Ipak, trgovina drogom koju provode organizovane kriminalne grupe i dalje izaziva ozbiljnu zabrinutost. Crna Gora treba da intenzivira svoje napore u oblasti politike suzbijanja droga.

Zabilježen je određen napredak u oblasti policije, nastavljanjem reforme *policije* i ostvarivanjem rezultata u oblasti unutrašnje kontrole. Ipak, potrebno je poboljšati stručne kapacitete, opremu i infrastrukturu.

Ojačani su institucionalni, pravni i administrativni kapaciteti za *borbu protiv organizovanog kriminala*. Ipak, organizovani kriminal i dalje predstavlja ozbiljan problem koji utiče na vladavinu prava i na poslovno okruženje. Kapaciteti za provođenje istraga i tužilački kapaciteti i dalje su nedovoljni, što za posljedicu ima rijetke konačne osuđujuće presude u predmetima organizovanog kriminala. Unapređenje ljudskih resursa i jačanje saradnje među agencijama mora se tretirati kao prioritet. Dobar napredak je postignut u borbi protiv *trgovine ljudima*. Crna Gora je i dalje primarno tranzitna zemlja. Vode se istrage u predmetima koji se odnose na trgovinu ljudima i donose se osuđujuće presude. Potrebne su dalje mjere kako bi se osnažili kapaciteti nadležnih institucija za identifikaciju potencijalnih žrtava.

Usvajanjem zakonskog okvira postignut je određen napredak u oblasti *zaštite ličnih podataka*. Ipak, zakon nije u potpunosti usklađen sa *acquis*-em niti je uspostavljeno tijelo za nadzor.

Srbija

Srbija je ostvarila napredak u ispunjavanju **političkih kriterija** i ključnih prioriteta iz Evropskog partnerstva. Vlada je svoju odlučnost za približavanje zemlje Evropskoj uniji pokazala pokretanjem niza inicijativa, uključujući i primjenu odredaba Privremenog sporazuma. Saradnja sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) je dalje unapređena, međutim, Ratko Mladić i Goran Hadžić, koje je MKSJ optužio za ratne zločine, su i dalje na slobodi.

Preduzete su brojne inicijative sa ciljem jačanja **demokratije i vladavine prava**. Međutim, potrebne su dalje reforme kako bi se osiguralo provođenje novog ustavnog okvira u skladu sa evropskim standardima, posebno u oblasti pravosuđa.

Parlament je izvršio revidiranje Poslovnika o radu što za rezultat ima unaprijeđen radni i zakonodavni proces. Usvajanje novog Zakona o političkim strankama je dalje doprinijelo uspostavljanju jasnijih i strožih pravila za registraciju stranaka. Međutim, još uvijek nije izvršeno revidiranje izbornog zakonodavstva sa ciljem njegovog potpunog usklađivanja sa evropskim standardima. Parlament ne koristi u potpunosti svoje ovlasti u vršenju nadzora nad izvršnom vlasti, a kapacitet parlamentarnih odbora i dalje je slab.

Vlada je pokazala visok nivo privrženosti procesu evropskih integracija i aktivna je u izradi zakonodavstva u brojnim oblastima, te u provođenju Nacionalnog programa za integraciju Republike Srbije u Evropsku uniju. Međutim, nedovoljna pažnja je posvećena djelotvornom provođenju postojećih zakona i ocjeni učinka zakonodavstva. Potrebno je ojačati funkciju planiranja rada Vlade i osigurati bolju koordinaciju između ministarstava.

Javna administracija raspolaže dobrim kapacitetima. Kancelarija za evropske integracije Republike Srbije dobro funkcioniše, međutim, potrebno je ojačati administrativne kapacitete za evropske integracije u resornim ministarstvima. Proces reformi u cjelini se odvija sporo. Potrebno je povećati nivo transparentnosti, nepristrasnosti, profesionalnosti i odgovornosti, te dati veći prioritet borbi protiv korupcije i podržati rad nezavisnih tijela. Nezavisna i regulatorna tijela funkcionišu relativno dobro, u granicama koje nameću ograničeni resursi.

Određeni napredak je ostvaren na planu *civilnog nadzora nad sigurnosnim snagama*, uz veće uključivanje parlamentarnog odbora za bezbjednost i odbranu. Potrebno je, međutim, privesti kraju zakonodavnu reformu.

Kada se radi o *sistemu pravosuđa*, usvojen je paket zakona, kojim se uvode šire reforme u pravosuđu i predviđa reorganizacija sudskog sistema. Formirana su dva nova tijela – Visoki savjet sudstva i Državno vijeće tužilaca. Međutim, i dalje je prisutna zabrinutost zbog načina na koji se provodi postupak reimenovanja svih sudija i rizika da bi nedostatak transparentnosti mogao dovesti do dugoročne politizacije pravosudnog sistema. Nije došlo do smanjenja broja zaostalih sudskih predmeta, stoga je potrebno usmjeriti sudske postupke i uvesti efikasan sistem upravljanja sudovima.

Srbija je ostvarila napredak u borbi protiv *korupcije*. Tijela za provođenje zakona su pokazala veću posvećenost borbi protiv korupcije, što je dovelo do hapšenja nekoliko osumnjičenih, a otvoren je i veći broj visokoprofilisanih predmeta. Parlament je izabrao Izvršni odbor Agencije za borbu protiv korupcije, koja će početi sa radom u 2010. godini. Korupcija, međutim, ostaje i dalje prisutna u mnogim oblastima i nastavlja da predstavlja ozbiljan problem. Javne nabavke i privatizacija su posebno osjetljivi sektori. Konačne osuđujuće

presude su rijetke. Postoje nedostaci u Zakonu o Agenciji za borbu protiv korupcije, kao i nedovoljan nadzor nad finansiranjem političkih partija i slučajevima mogućeg sukoba interesa.

Uspostavljen je pravni i institucionalni okvir za *ljudska prava i zaštitu manjina*, a *građanska i politička prava* se u najvećoj mjeri poštuju. Međutim, postojeće ustavne i zakonske garancije je potrebno u potpunosti primijeniti.

Određeni napredak je ostvaren na *sprečavanju mučenja i degradirajućeg tretmana*. Državni ombudsman je prijavio smanjenje broja slučajeva degradirajućeg tretmana. Međutim, neki navodi protiv policije nisu u potpunosti istraženi. Kada je riječ o *pristupu pravdi*, nije bilo napretka u usvajanju zakonodavstva i uspostavljanju sveobuhvatnog sistema besplatne pravne pomoći. U vezi sa reformom *zatvorskog sistema*, preduzeti su početni koraci na uvođenju sistema alternativnih sankcija, međutim, praktični rezultati ovih mjera su ograničeni. Prenatranost, nasilje i zloupotreba droga i dalje ostaju razlog za brigu.

Sloboda izražavanja je generalno zaštićena Ustavom, a govor mržnje je zabranjen. U praksi je bilo incidenata koji su uključivali govor mržnje, prijetnje i fizičke napade na novinare, zagovarače ljudskih prava i lezbijsku, homoseksualnu, biseksualnu i transseksualnu (LGBT) populaciju, a počinioci još nisu privedeni pravdi. Kada su u pitanju *mediji*, Zakon o javnom informisanju je izmjenjen i dopunjen kroz uvođenje dodatnih medijskih propisa. Međutim, profesionalna udruženja i međunarodne organizacije su izrazile zabrinutost zbog nedostataka transparentnosti i javnih konsultacija prije usvajanja amandmana. Osim toga, postoji i briga da bi neke od novih odredaba, kao što je strože kažnjavanje kršenja profesionalnih normi, moglo dovesti do narušavanja slobode medija. Pravo *slobode udruživanja i pristupanja udruženjima* predviđeno je Ustavom i dalje je unaprijeđeno Zakonom o udruženjima. Ove slobode su generalno zaštićene, međutim, beogradska Parada ponosa, planirana za septembar 2009., je morala biti otkazana u posljednjem trenutku zbog prijetnji nasiljem prema organizatorima i učesnicima od strane ekstremističkih grupa.

Civilno društvo nastavlja da igra aktivnu ulogu u socijalnom, ekonomskom i političkom životu Srbije. Novi Zakon o udruženjima je pojasnio pravni status NVO-a. Srbijanska administracija je preduzela određene napore usmjerene na unapređenje saradnje sa civilnim društvom, ali su dalji napori još uvijek potrebni.

Ustav garantuje *slobodu vjeroispovjesti*, a diskriminacija na religijskoj osnovi je zabranjena. Međutim, primjena Zakona o crkvama i vjerskim zajednicama iz 2006. godine proizvela je diskriminirajuće efekte kada se radi o registraciji tzv. netradicionalnih zajednica.

Zakonske odredbe o zaštiti *ekonomskih i socijalnih prava* u velikoj mjeri su donijete. Sada je potrebno staviti veći naglasak na djelotvornije sprovođenje zakonodavstva. Usvojena je Nacionalna strategija za poboljšanje položaja žena i unapređivanje polne ravnopravnosti, a polna diskriminacija je zabranjena. Međutim, poseban zakon o ravnopravnosti polova još uvijek nije donijet, a potrebno je i značajno ojačati zaštitu žena od nasilja. Kada se radi o *pravima djece*, usvojena je Nacionalna strategija za zaštitu djece od nasilja. Potrebni su usklađeniji napori kako bi se podigla svijest o *socijalno ugroženim grupama i osobama sa onesposobljenjem*, te kako bi se osigurala zaštita njihovih prava. Usvojen je Zakon o zabrani *diskriminacije*, pomoću koga se dalje razrađuje okvir za zaštitu od diskriminacije. Međutim, u praksi postoji stalna diskriminacija, posebno među ugroženim kategorijama stanovništva kao što su Romi, osobe sa onesposobljenjem i LGBT populacija.

Kada je riječ o *imovinskim pravima*, nedostatak jasne pravne osnove za restituciju imovine i dalje sprečava odgovarajuće pokretanje ovog procesa.

Uspostavljen je zakonski okvir za zaštitu *prava manjina i kulturna prava*. Usvojen je i novi Zakon o vijećima nacionalnih manjina. Ministarstvo za ljudska prava i prava manjina ima značajnu ulogu u podizanju svijesti i unapređenju prava manjina, kao i državni i pokrajinski ombudsman. Pored Ustava, novo zakonodavstvo o zabrani diskriminacije izričito zabranjuje diskriminaciju etničkih manjina.

Kada je riječ o *Vojvodini*, nije postignut sporazum na nacionalnom nivou o usvajanju novog Statuta. Postignut je sporazum o restrukturiranju Koordinacionog tijela za *jug Srbije*. Međutim, situacija u južnoj Srbiji se pogoršala u julu 2009., nakon brojnih napada na pripadnike žandarmerije Srbije. Situacija u *Sandžaku* je nestabilna; podjele unutar muslimanske zajednice se nastavljaju i u nekoliko navrata je došlo do izbijanja nasilja.

Broj *izbjeglih i interno raseljenih lica* u Srbiji i dalje je veliki. Situacija sa interno raseljenim licima je i dalje veoma teška i ova lica se suočavaju sa brojnim preprekama u ostvarivanju svojih socijalnih prava.

Tokom srbijanskog predsjedavanja Dekadom *Roma*, Srbija je usvojila Nacionalnu strategiju za poboljšanje položaj Roma. Međutim, potrebni su dalji naponi kako bi se osiguralo njeno puno provođenje. Romska populacija i dalje živi u veoma teškim uslovima i često je izložena diskriminaciji.

Kada je riječ o ***regionalnim pitanjima i međunarodnim obavezama***, Srbija je ostvarila dalji napredak u saradnji sa MKSJ-om. U svom obraćanju Vijeću sigurnosti UN-a, u junu 2009., glavni tužilac MKSJ-a je izjavio da su srbijanske vlasti adekvatno i blagovremeno odgovorile na specifične zahtjeve za pomoć, te da se saradnja mora nastaviti i dovesti do daljih konkretnih i pozitivnih rezultata. Izvedene su brojne operacije potrage, međutim optuženi pred Tribunalom, Ratko Mladić i Goran Hadžić, i dalje su na slobodi. Dalja saradnja sa MKSJ-om ostaje međunarodna obaveza i ključni prioritet Evropskog partnerstva.

Srbija, zajedno sa svojim susjedima, treba da se pozabavi rješavanjem pitanja nekažnjavanja na regionalnom nivou, uključujući i preduzimanje koraka na sklapanju sporazuma o izručenju kojima bi bili obuhvaćeni i predmeti ratnih zločina.

Srbija nastavlja svoje aktivno učešće u regionalnim inicijativama, uključujući i Proces saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECP), Regionalno vijeće za saradnju (RCC) i Sporazum o slobodnoj trgovini u centralnoj Evropi (CEFTA). Bilateralni odnosi sa drugim zemljama uključenim u process proširenja i susjednim državama članicama EU su unaprijeđeni. Međutim, potreban je dalji napredak na iznalaženju konačnih rješenja za različita bilateralna pitanja koja su i dalje otvorena, posebno kada se radi o granicama. Međutim, na regionalnu saradnju je uticao i stav Srbije prema učešću Kosova na regionalnim forumima.

Srbija osporava Deklaraciju o proglašenju nezavisnosti Kosova¹¹ i preduzela je pravne i diplomatske mjere u tom pravcu, uključujući i postupak pred Međunarodnim sudom pravde. Vlada Srbije nema zvanične kontakte sa predstavnicima vlasti Kosova, i insistira samo na onima sa UNMIK-om i EULEX-om. Vlada održava paralelne strukture na Kosovu, a organizovani su i lokalni izbori, uz istovremeno odvratanje kosovskih Srba od učešća na

---

¹¹ Prema Rezoluciji Vijeća sigurnosti UN-a 1244/99

opštinskim izborima koje su organizovale kosovske vlasti. Kada se radi o trgovini, Vlada Srbije ne priznaje carinske pečate Kosova koji su dostavljeni Evropskoj komisiji i koji su, prema UNMIK-u, u skladu sa odredbama Rezolucije 1244 Vijeća sigurnosti UN-a. Odbijanje Srbije da prizna carinske pečate Kosova izaziva ozbiljnu zabrinutost. Srbija i Kosovo treba da iznađu pragmatična rješenja koja će omogućiti ključnim regionalnim *forumima* da nastave svoju ulogu u unapređivanju regionalne saradnje i razvoja.

Vlada Srbije je preduzela prve korake na saradnji sa Misijom EU za vladavinu prava (EULEX), ali je ove napore potrebno dalje ojačati. U septembru 2009., potpisan je Protokol o policijskoj saradnji između EULEX-a i Srbije.

Privreda Srbije je ozbiljno pogođena sadašnjom globalnom ekonomskom krizom. Krajem 2008. došlo je do usporavanja rasta i u 2009. privreda je ušla u recesiju. Kao posljedica toga, pogoršana je makroekonomska stabilnost. Osim toga, prethodne ekspanzionističke politike i nedostatak discipline doveli su do značajnog pogoršanja fiskalne situacije.

Kada je riječ o **ekonomskim kriterijima**, Srbija je ostvarila samo ograničen napredak na uspostavljanju funkcionalne tržišne privrede. Potrebni su dalji naponi koji će Srbiji omogućiti da se na srednjoročnom planu izbori sa pristiskom konkurencije i tržišnim silama unutar Evropske unije. Potrebno je ubrzati strukturalne reforme.

Likvidnost bankarskog sistema Srbije je održana i srbijanske banke su dobro kapitalizovane i uglavnom profitabilne. Gledano spolja, privreda Srbije prolazi kroz proces rapidnog spoljnog prilagođavanja. Ovo se odražava kroz značajno smanjenje deficita po tekućem računu. Devizne rezerve su stabilne. Održan je konsenzus o osnovama tržišne privrede, ali Vlada još uvijek nema srednjoročnu strategiju strukturalne reforme.

Kao odgovor na produblјivanje ekonomske krize, Srbija je zatražila pomoć MMF-a i EU i dogovorila preduzimanje brojnih fiskalnih mjera usmjerenih na smanjenje ukupne potrošnje. Međutim, kako se kriza pogoršavala, došlo je do revidiranja progama MMF-a. Nedostaju mjere za poboljšanje srednjoročne finansijske stabilnosti javnog sektora. Okvir monetarne politike za upravljanje inflacijom je težak za primjenu i sa sobom nosi rizik podriivanja kredibiliteta centralne banke. Inflacija je i dalje relativno visoka. Odrędeni napredak je postignut u privatizaciji društvenih firmi, što je uticalo na dinamiku privatnog sektora. Nezaposlenost je i dalje visoka. Pretjerani administrativni zahtjevi i dalje otežavaju ulazak i izlazak na tržište. Potrebno je poboljšati pravnu izvjesnost, posebno u pogledu djelotvornog ostvarivanja imovinskih prava. Neformalni sektor i dalje predstavlja značajan izazov.

Srbija je ostvarila napredak u usklađivanju domaćeg zakonodavstva i politika sa **evropskim standardima** i otpočela je primjenu Privremenog sporazuma u skladu sa odredbama i rokovima predviđenim Sporazumom. Počev od 30.01.2009., snižene su carinske tarife i preduzete odgovarajuće mjere u oblastima konkurencije, državne pomoći i tranzitnog prometa. Srbija je, nadalje, izvršila usvajanje važnog zakonodavstva u brojnim oblastima kao što su poljoprivreda, životna sredina, zapošljavanje, konkurencija, javne nabavke i pravda, sloboda i sigurnost. Administrativni kapaciteti su unaprijeđeni u oblastima koje su od ključnog značaja za primjenu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Međutim, Srbija mora da uloži dalje napore kako bi osigurala djelotvornu primjenu i provođenje zakonodavstva iz oblasti evropskih integracija.

Kada je u pitanju **unutrašnje tržište**, Srbija je ostvarila određeni napredak na usklađivanju zakonodavstva i jačanju institucionalnih kapaciteta. Odrędeni napredak je ostvaren na polju *slobode kretanja roba*, a usvajanje novog zakonodavstva o standardizaciji o ocjenjivanju

usklađenosti predstavlja osnovu za dalje usklađivanje sa *acquis*-em. Institucionalni kapaciteti Instituta za standardizaciju i Akreditacionog tijela su unaprijeđeni i porastao je broj usvojenih evropskih standarda. Određeni napredak je ostvaren na polju zaštite potrošača usvajanjem zakonodavstva o sigurnosti proizvoda i elektronskoj trgovini. Međutim, administrativne kapacitete je potrebno i dalje razvijati. Zakonodavstvo o akreditovanju i metrologiji još uvijek nije usvojeno. Srbija treba da uloži dalje napore na uspostavljanju sistema za nadzor nad tržištem. Novo zakonodavstvo o zaštiti potrošača tek treba da bude usvojeno.

Srbija je postigla umjeren napredak u oblastima slobode *kretanja lica, usluga i prava osnivanja privrednih društva*. Određeni napredak je ostvaren u usklađivanju zakonodavstva u oblasti poštanskih usluga. Kada je riječ o finansijskim uslugama, izrađena je mapa puta sa ciljem provođenja novih bankarskih propisa. Međutim, određeni broj zakona još uvijek nedostaje ili nisu usklađeni sa evropskim standardima, posebno u oblasti regulisanja bankarskog poslovanja. U oblasti slobode *kretanja kapitala*, Srbija treba da nastavi napore ka potpunoj liberalizaciji prometa po tekućem računu i ukine ograničenja na kratkoročne kredite i portfolio ulaganja.

Srbija je ostvarila dobar napredak u oblasti *carina*. Kapacitet carinske administracije je unaprijeđen, a usvojen je i set pravnih akata kako bi se omogućila primjena Privremenog sporazuma. Međutim, potrebno je dalje usklađivanje sa Carinskim kodeksom EU, posebno u vezi sa tranzitom i analizom rizika. Srbija je preduzela korake na daljem razvoju zakonodavnog okvira u oblasti *oporezivanja*. Poboľjšani su postupci prikupljanja poreza, kao i kapaciteti poreske uprave u ovoj oblasti. Srbija mora dalje da unaprijedi prikupljanje registrovanih dugova i da nastavi usklađivanje u oblasti akciza i PDV-a.

Usvajanjem novog zakonodavstva, Srbija je ostvarila dobar napredak u oblasti *konkurencije i državne pomoći*. Komisija za zaštitu konkurencije treba da ojača kapacitete za vršenje ekonomske analize. Osim toga, potrebno je formirati i nezavisni organ za državnu pomoć.

Usvajanjem novog zakonodavstva, Srbija je ostvarila dobar napredak u oblasti *javnih nabavki*. Međutim, članovi nove Komisije za zaštitu prava ponuđača tek treba da budu imenovani. Srbija dalje napreduje u provođenju *prava intelektualne svojine*. Unaprijeđeni su administrativni kapaciteti Zavoda za intelektualnu svojinu. Međutim, potrebno je riješiti pitanja finansijske nezavisnosti, te problem nedostatka stručnih sudija kako bi se osiguralo djelotvorno provođenje prava intelektualne svojine.

U oblasti *politike zapošljavanja* dobar napredak je ostvaren usvajanjem nekoliko važnih zakona i Nacionalne strategije zapošljavanja za 2009. Poboľjšani su rezultati u provođenju mjera i politika djelovanja u oblasti zapošljavanja, ali je potrebno ojačati koordinaciju sa drugim politikama. Zabilježen je i određeni napredak u oblasti *socijalnih politika*, iako je potrebno dalje razvijati zakonodavni okvir i izvršiti odgovarajuću primjenu zakonodavstva. Određeni napredak je ostvaren na polju *politike javnog zdravlja*, uglavnom kada se radi o reformi primarne zdravstvene zaštite i prevenciji bolesti. Potrebni su dalji naponi na usklađivanju sa evropskim standardima.

Ostvaren je napredak u oblastima *obrazovanja i kulture*. U oblasti *nauke i istraživanja*, te inovacija Srbija je preduzela značajne napore na promovisanju saradnje u oblasti istraživanja i učešća u projektima u sklopu Sedmog okvirnog programa EZ za istraživanje i razvoj. Međutim, Srbija treba da preduzme značajne napore na jačanju domaćih istraživačkih kapaciteta, te da osigura dalje integrisanje u Evropski istraživački prostor.

Pripreme Srbije za priključenje *Svjetskoj trgovinskoj organizaciji* dobro su unapredovale, a usvojeni su i brojni zakoni koji su usklađeni sa propisima Svjetske trgovinske organizacije.

Kada se radi o **sektorskim politikama**, u oblastima *industrije i malih i srednjih preduzeća*, unaprijeđen je institucionalni okvir i Srbija je otpočela provođenje strateških ciljeva u oblasti malih i srednjih preduzeća. Međutim, strategija moderne industrijske politike, koja je usklađena sa pristupom EU, još uvijek nije usvojena.

Usvajanjem važnih okvirnih zakona, ostvaren je napredak je u usklađivanju sa *acquis-em* u oblastima *poljoprivrede i ruralnog razvoja*. Ovo se takođe odnosi i na sigurnost hrane, međutim, malo napretka je ostvareno u unapređenju ustanova za proizvodnju i kontrolu hrane. Određeni napredak je ostvaren u oblastima *veterinarstva i zaštite zdravlja bilja*, ali samo ograničen napredak u unapređenju *laboratorija* za kontrolu lanca hrane.

Srbija je ostvarila dobar napredak u oblasti *zaštite životne sredine*, posebno usvajanjem velikog paketa zakona i ratifikacijom međunarodnih konvencija. Međutim, institucionalni kapaciteti i tehnički i kadrovski resursi i dalje su slabi, posebno na lokalnom nivou. Potrebno je uložiti dalje napore na usvajanju zakonodavstva u oblasti voda i razvoju kapaciteta za upravljanje zaštitom životne sredine.

U oblasti *transporta*, usvojen je novi Zakon o bezbjednosti saobraćaja na putevima, a usklađene su i putarine za domaća i strana vozila. Ratifikovani su sljedeći dokumenti: Sporazum o zajedničkom evropskom vazduhoplovnom području (ECAA), Konvencija iz Montreala i Horizontalni sporazum o određenim aspektima vazdušnog transporta. Međutim, pojavili su se problemi u vezi sa ispunjavanjem obaveza iz ECAA koje se odnose na pristup tržištu od strane Srbije. Generalno gledano, potrebi su dalji naponi na provođenju prve prelazne faze ECAA i poboljšanju koordinacije između Ministarstva za infrastrukturu i Direkcije za civilno vazduhoplovstvo. Željeznički transport zahtijeva veće restrukturiranje.

Srbija je ostvarila određeni napredak u sektoru *energetike*. Potrebni su dalji naponi na ispunjavanju obaveza iz Ugovora o Energetskoj zajednici i rješavanju pitanja u vezi sa očuvanjem životne sredine u sektoru energetike i nuklearne sigurnosti. Kada se radi o sigurnosti snabdijevanja, ostvaren je određeni napredak u povećanju rezervi gasa, međutim, kapacitet infrastrukturne za prirodni gas, koji povezuje Srbiju i druge zemlje u regionu je i dalje ograničen.

U oblasti *informacionog društva i medija*, napredak je ostvaren usvajanjem nekoliko zakona. Srbija je takođe ratifikovala Evropsku konvenciju o prekograničnoj televiziji. Institucionalni i regulatorni kapaciteti su još uvijek ograničeni i napredak zavisi od provođenja zakonodavstva.

Napredak je ostvaren u oblasti *finansijske kontrole*. Vlada je usvojila sveobuhvatan strateški dokument o internoj finansijskoj kontroli u javnom sektoru. Zakon o budžetskom sistemu, koji uključuje i pravnu osnovu za internu finansijsku kontrolu u javnom sektoru, stupio je na snagu. Pripreme za uvođenje modernog i efikasnog sistema *finansijske kontrole* javnog sektora i dalje su u ranoj fazi. Nedavno formirana Državna revizorska institucija Srbije još uvijek nije u potpunosti operativna.

Usvojena je nova razvojna strategija za oblast *statistike*. Napredak je zabilježen i u oblasti sektorske statistike pripremom i provođenjem anketa i popisa. Međutim, potrebno je da Srbija uloži dalje napore na stvaranju potpuno operativnog registra poslovnih subjekata i

jačanju administrativnih kapaciteta.

Napredak je ostvaren u oblasti *pravde, slobode i sigurnosti*. Nastavljeno je provođenje sporazuma o viznim olakšicama i readmisiji između Srbije i Evropske zajednice. Srbija je preduzela značajne napore u svim oblastima mape puta za liberalizaciju viznog režima, a posebno u pogledu uvođenja biometrijskih pasoša. Na osnovu napretka koji je Srbija ostvarila, Komisija je u julu 2009. dala preporuku za ukidanje viznog režima za građane Srbije, pod uslovom da Srbija ispuni preostale obaveze prije nego što Vijeće donese odluku.¹²

Provođenje novog zakona o *graničnoj kontroli* je počelo, ali su potrebni dalji napori na poboljšanju tehničkih standarda i opreme na nekim graničnim prelazima i kontrole granice prema Kosovu.

Srbija je ostvarila malo napretka u oblasti *azila*. Uprkos određenim slabostima, postupci azila su uglavnom zadovoljavajući. Međutim, malo toga je učinjeno na blagovremenom planiranju rješavanja potencijalnog porasta podnosilaca zahtjeva za azil, a ne postoji ni koordinaciono tijelo za integraciju azilanata. Dobar napredak je ostvaren u oblasti *migracija* usvajanjem strategije upravljanja i provođenjem Zakona o strancima. Međutim, potrebni su dalji napori na provođenju novousvojenih strategija i boljem praćenju migracionih kretanja.

Pranje novca i dalje predstavlja izvor zabrinutosti. Usvojen je Zakon o sprečavanju i borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma. Međutim, izvještaji o sumnjivim transakcijama su uglavnom ograničeni na bankarski sektor, a broj istraga i osuđujućih presuda u predmetima pranja novca i dalje je nizak.

Srbija je predstavlja značajnu tranzitnu rutu za šverc droge u Evropu. Usvojeni su Strategija za borbu protiv droga i akcioni plan. Agencije za provođenje zakona su zaplijenile velike količine droga. Međutim, šverc drogom preko Srbije i dalje izaziva ozbiljnu zabrinutost.

Ostvaren je određeni napredak u oblasti reforme *policije*. Došlo je do daljeg razvoja kapaciteta i obuke, kao i međunarodne i regionalne saradnje. Međutim, potrebno je poboljšati strateško planiranje i internu kontrolu. Usvojena je Nacionalna strategija za borbu protiv *organizovanog kriminala*. Preduzeti su prvi koraci na unapređenju institucionalnog i zakonodavnog okvira za finansijske istrage i zapljenu imovine. Međutim, usvajanje i stupanje na snagu novog, revidiranog Zakona o krivičnom postupku je odloženo. Istražni kapaciteti su i dalje slabi, što za posljedicu ima mali broj osuđujućih presuda u ovoj oblasti. Potrebni su održivi napori na borbi protiv organizovanog kriminala koji i dalje izaziva ozbiljnu zabrinutost.

Srbija je ostvarila određeni napredak u borbi protiv *trgovine ljudima*. Ratifikovana je Konvencija Vijeća Evrope za borbu protiv trgovine ljudima i usvojen je akcioni plan. Saradnja između različitih aktera, uključujući i NVO-e, u borbi protiv trgovine ljudima je unaprijeđena. Međutim, broj konačnih osuđujućih presuda u ovoj oblasti i dalje je nizak, dok procenat maloljetnih žrtava raste.

Određeni napredak je ostvaren u uspostavljanju zakonodavnog i institucionalnog okvira za *zaštitu ličnih podataka*. Međutim, potrebni su dalji napori na punom usklađivanju postojećeg zakonodavstva sa evropskim standardima i osiguravanju odgovarajuće primjene relevantnih propisa.

---

¹² COM(2009.) 366

Kosovo

Kosovo je ostvarilo određeni napredak u ispunjavanju ključnih prioriteta iz Evropskog partnerstva, posebno u jačanju svog pravnog okvira s obzirom na **političke kriterije**. Prioritet se sada mora dati njegovom provođenju. U drugoj godini poslije proglašenja nezavisnosti, kosovske institucije su uspostavljene i svoje obaveze ispunjavaju u saradnji sa relevantnim međunarodnim organizacijama. Međutim, naročito je potrebno jačanje kapaciteta javne administracije i Skupštine. Potrebni su stalni napori u provođenju reforme pravosuđa, borbi protiv korupcije, organizovanog kriminala i pranja novca. Saradnja sa Misijom EU za vladavinu prava (EULEX) se u praksi ne poklapa sa političkim opredjeljenjem i treba da bude unaprijeđena u određenim oblastima djelovanja u sklopu mandata ove Misije.

Sigurnosna situacija na Kosovu je stabilna, ali krhka. Dogodio se određeni broj incidenata, uključujući i uništavanje imovine EULEX-a. Sveukupno gledano, javni red je sačuvan. Kosovske vlasti nemaju kontrolu na cijeloj teritoriji Kosova, posebno u sjevernom dijelu. Paralelne strukture nastavljaju da rade, a nedavno su održani i opštinski izbori. Kosovska vlada, uz podršku EULEX-a, treba više da radi na integraciji svih zajednica, naročito kosovskih Srba, te da učvrsti vladavinu prava. Zajednica kosovskih Srba treba da se konstruktivnije uključi u rad kosovskih institucija kako bi u većoj mjeri uživala u podršci EU i prednostima Evropske perspektive. U tom kontekstu, od posebnog značaja će biti predstojeći opštinski izbori i proširena decentralizacija. U vezi sa tim se očekuje i podrška Beograda. Dalji napori ka pomirenju bi doprinijeli jačanju stabilnosti u regionu i društveno-ekonomskom razvoju.

Kada je riječ o **demokratiji i vladavini prava**, kosovske vlasti su u velikoj mjeri ispoštovale relevantne ustavne odredbe koje se odnose na njihov rad. Međutim, postignut je ograničen napredak u jačanju vladavine prava na Kosovu.

Plan rada *Skupštine* za 2009. godinu je usvojen i u skladu je sa zakonodavnom strategijom Vlade. Međutim, kapaciteti Skupštine za temeljitu ocjenu nacрта zakona i praćenje njihove primjene nakon usvajanja su slabi. Parlamentarni nadzor nad izvršnom vlašću je ograničen. Naročito je potrebno da se pojačaju kapaciteti Odbora za evropske integracije da nadzire usvajanje zakona u skladu sa standardima EU.

Uspostavljene su glavne strukture *vlasti* i politička stabilnost je održana. Određen napredak je primjetan na polju reforme lokalne uprave. Revidirani i unaprijeđeni Akcioni plan Evropskog partnerstva je usvojen u avgustu 2009. Kosovo sada treba da se usmjeri na njegovo provođenje i dalje određivanje prioriteta. Međuministarska koordinacija u provođenju Evropskog reformskog programa i dalje je slaba. Efikasne administrativne strukture u ovom polju su neophodne da bi se ostvarila evropska perspektiva Kosova. Agencija za koordinaciju razvoja i evropskih integracija ima razvijene sopstvene kapacitete, ali nema dovoljan nivo političke podrške da povede proces evropskih integracija.

Postignut je određeni napredak u reformi *javne administracije*. Pregled zadataka i odgovornosti unutar javne administracije je završen i većina preporuka je provedena. Međutim, neki ključni pravni akti tek treba da budu usvojeni. Politička uplitanja u državnu službu i proces javnih imenovanja i dalje zabrinjavaju. Neophodni su stalni napori za jačanje kapaciteta javne administracije Kosova kako bi se uspostavio okvir za profesionalnu, odgovornu, nezavisnu i kvalitetnu državnu službu sposobnu za efikasnu primjenu vladine politike. Ured ombudsmana je potrebno ojačati. Javna administracija Kosova i dalje je slaba.

Kada se radi o *sistemu pravosuđa*, postignut je ograničen napredak. Proces reforme je još uvijek u ranoj fazi. Uspostavljen je Ustavni sud i imenovani su članovi Suda. Novi sistem upravljanja informacijama je operativan u većini sudova. Uz podršku EULEX-a Sud u Mitrovici je ponovo otvoren za krivične predmete. Imenovano je Sudsko vijeće Kosova. Zabilježen je određeni napredak u rješavanju predmeta ratnih zločina.

Međutim, veliki naponi su potrebni da se poboljša nezavisnost i profesionalnost pravosuđa na Kosovu. Postoji zabrinjavajući broj zaostalih i neriješenih predmeta, kako na građanskom, tako i na krivičnom referatu. Ne postoji efikasan mehanizam za disciplinsko procesuiranje sudija. Potrebni su zajednički i konstruktivni naponi Vlade Kosova i zajednice kosovskih Srba da bi se osigurala njihova integracija u pravosudni sistem. Kosovsko pravosuđe je i dalje slabo i neefikasno. Vladavina prava nije uspostavljena na cijelom Kosovu, a posebno ne u sjevernom dijelu.

Agencija za *borbu protiv korupcije* je operativna i ima jake kapacitete, ali njena ovlaštenja su ograničena. Uprkos određenim mjerama, korupcija i dalje preovlađuje u mnogim područjima, što predstavlja veoma ozbiljan problem. Zakonodavni okvir u ovoj oblasti je i dalje nepotpun. Ne postoji zakon o finansiranju političkih partija. Strategija za borbu protiv korupcije i akcioni plan tek treba da budu usvojeni. Potrebno je značajno poboljšati saradnju među akterima uključenim u borbu protiv korupcije. Nezavisnost Agencije za borbu protiv korupcije treba da bude zagarantovana. Kosovo treba da stekne reputaciju u vođenju istraga, podizanju optužnica, procesuiranju i donošenju presuda u predmetima protiv korupcije.

Ustav garantuje *ljudska prava i zaštitu manjina* i navodi glavne međunarodne sporazume i instrumente direktno primjenjive na Kosovo. Međutim, neophodni su dalji naponi da se osigura zaštita ovih prava u praksi, uključujući i određene korake ka integraciji svih kosovskih zajednica.

Odbijanje zajednice kosovskih Srba, posebno na sjeveru, da učestvuju u radu kosovskih institucija je glavna prepreka. Za rješavanje ovog pitanja potrebni su stalni naponi i posvećenost i Vlade i zajednice kosovskih Srba. Takođe je neophodan i konstruktivniji pristup Srbije.

Postignut je ograničen napredak na polju *građanskih i političkih prava*. Kada je u pitanju *pristup pravdi*, sistem pravne pomoći funkcioniše, ali zahtjeva dalje jačanje. Određeni napredak je ostvaren kada se radi o *zatvorima* i drugim popravnim ustanovama. Međutim, još uvijek postoji mnogo izazova, naročito kada su u pitanju uslovi u pritvorskim ustanovama za psihijatrijske bolesnike i maloljetne prestupnike, kao i njihova reintegracija nakon oslobađanja. Mali napredak je zabilježen u prevenciji *mučenja* i *zlostavljanja*, kao i u borbi protiv nekažnjavanja.

Sloboda izražavanja nije potpuno zagarantovana u praksi. Bilo je slučajeva političkog uplitanja u rad medija. Pravni okvir za *slobodu udruživanja* i *okupljanja* je razvijen i unaprijeđen.

Civlino društvo treba bolje integrisati u formulisanje politika djelovanja i njihovo provođenje. Postignut je određeni napredak u oblasti *slobode vjeroispovjesti*, posebno u pogledu rekonstrukcije vjerskih objekata. Potrebno je dalje promovisati pomirenje između različitih vjerskih zajednica. Ne postoji zakon o *nestalim osobama*. Potrebno je riješiti pitanje naknada porodicama nestalih lica.

Ekonomska i socijalna prava nisu potpuno garantovana. Zaštitu žena od svih vrsta nasilja treba znatno ojačati. Trgovina djecom i dječiji rad i dalje zabrinjavaju. Dalji napori su potrebni kako bi *dječija prava* bila garantovana. Vlada je usvojila akcioni plan za osobe sa invaliditetom. Međutim, integracija i zaštita socijalno ugroženih grupa i osoba sa invaliditetom nije u potpunosti osigurana. *Diskriminacija* ostaje pitanje koje zabrinjava i potrebno je više vladinih kampanja na podizanju svijesti. Zakoni i strategije postoje, ali je njihova primjena slaba. Institucionalni i pravni okvir na polju *imovinskih prava* je ojačan. Nesposobnost vlasti da provodi svoje odluke na cijelom Kosovu ostaje glavna prepreka u zaštiti imovinskih prava. Sigurnost vjerske imovine je generalno osigurana.

Što se tiče *prava manjina, kulturnih prava i zaštite manjina*, zakonski propisi, koji su na snazi, omogućavaju visoku zaštitu manjina i kulturnih prava. Međutim, ovo nije adekvatno garantovano u praksi. Mali napredak je ostvaren u pomirenju između zajednica. Ovo je ključni izazov za vlasti. Broj dobrovoljnih povrataka među *izbjeglicama* i *interno raseljenim licima* i dalje je nizak. Sporovi oko zemljišta između nekih opština i Srpske pravoslavne crkve još nisu riješeni.

Zajednice Roma, Aškala i Egipćana nastavljaju da se suočavaju sa veoma teškim uslovima života i čestom diskriminacijom. Hitne mjere su neophodne za raseljavanje romskih porodica koje žive u opasnim i neprihvatljivim uslovima u olovom zagađenim područjima na sjevernom Kosovu. Vlasti treba da ulože dodatne napore da dopru do svih zajednica i obezbijede njihovu zaštitu i integraciju.

Što se tiče *regionalnih pitanja i međunarodnih obaveza*, tokom izvještajnog perioda, Kosovo je nastavilo saradnju sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ). EU i dalje naglašava da regionalna saradnja mora biti sveobuhvatna kako bi bila uspješna i žali što nesuglasice oko načina kosovskog učešća u regionalnim forumima imaju za rezultat odsustvo Kosova iz ključnih regionalnih događaja. Kosovo je usvojilo nove carinske markice, o kojima je Specijalni predstavnik Generalnog sekretara UN-a izvjestio Evropsku komisiju i partnere CEFTA-e u skladu sa Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a (UNSCR) 1244/99. Srbija ne priznaje ove markice, postavljajući pitanje njihove saglasnosti sa UNSCR 1244/99. Kosovo i Srbija treba da dođu do pragmatičnog rješenja koje će omogućiti ključnim regionalnim forumima da nastave sa ostvarivanjem svoje uloge u promovisanju regionalne saradnje i razvoja.

Privreda Kosova je do sada samo umjereno pogođena krizom. Bruto nacionalni dohodak nastavlja rast, mada sa veoma niske osnove, ali nezaposlenost je i dalje veoma visoka. Visoka inflacija je pretvorena u deflaciju nakon pada cijena uvoza. Ekonomski razvoj će i dalje biti ozbiljno otežan slabom vladavinom prava, vrlo ograničenim i slabo razgranatim proizvodnim kapacitetima, kao i slabom prometnom i energetsom infrastrukturom. Fiskalna politika se rukovodi *ad hoc* zahtjevima, a nedostaje joj i sistemska uvezanost sa srednjoročnim okvirom politike. Stabilnost snabdijevanja energijom je poboljšana, po cijenu povećanja subvencija iz budžeta.

Kada se radi o **ekonomskim kriterijima**, Kosovo je napravilo veoma mali pomak prema uspostavljanju funkcionalne tržišne ekonomije. Značajne reforme i investicije moraju biti nastavljene da bi se ekonomija na duži rok uspješno izborila sa konkurentnim pritiskom i tržišnim snagama unutar Unije.

Široki konsenzus o slobodnom tržištu je održan. Upotreba eura, odsustvo značajnijeg iznosa spoljnog duga i veoma nizak nivo izvoza su zaštitili ekonomiju od negativnih efekata globalne recesije. Bankarski sektor je ostao čvrst, profitabilan i dobro kapitalizovan.

Ekonomski rast je vođen daljom ekspanzijom kredita i povećanjem strane pomoći. Nakon značajnog suficita u prethodnoj godini, budžet za 2008. godinu je pokazao mali deficit. Fiskalni prihodi su neznatno povećani. U junu, Kosovo se pridružilo Međunarodnom monetarnom fondu i Svjetskoj banci.

Međutim, već veliki trgovinski deficit je povećan, posebno zbog znatnog uvoza mašina i transportne opreme za veliki program izgradnje puteva. Fiskalni i spoljni računi su postali još manje održivi, uglavnom kao posljedica loše politike planiranja i realizacije. Kao posljedica ekonomske krize, izvoz je u 2009. naglo pao, sa već veoma niske osnove. Ekonomske statistike su i dalje neadekvatne. Troškovi finansiranja su ostali visoki, jer su banke nastavile da primjenjuju visoke premije rizika za poslovne zajmove. Budžetske subvencije i transferi su povećani. Slaba vladavina prava, korupcija, koja preovladava u mnogim oblastima i nesigurnost vlasničkih prava i dalje su glavna smetnja ekonomskom razvoju. Nezaposlenost ostaje veoma visoka. Mali napredak je ostvaren u pravcu povećanja integracije mlade populacije Kosova na tržište rada. Neformalni sektor i dalje predstavlja važan izazov.

Napredak u usklađivanju Kosovskog zakonodavstva i politika sa **evropskim standardima** je neujednačen. Pravni okvir je dalje razvijen u oblasti carina, poreza, obrazovanja i policije. Usklađivanje je u ranoj fazi kada se radi o životnoj sredini, konkurenciji, intelektualnoj svojini, energetici i slobodnom kretanju roba, osoba, usluga i kapitala. Primjena evropskih standarda i dalje je ograničena u oblastima finansijske kontrole i statistike, zaštite podataka i borbe protiv pranja novca i organizovanog kriminala.

U oblasti **unutrašnjeg tržišta** EU došlo je do napretka u *slobodnom kretanju roba*. Međutim, prenošenje i provođenje evropske prakse i zakonodavstva je u početnoj fazi. Administrativni kapaciteti su i dalje slabi. Nedovoljna je i usklađenost u oblasti *slobodnog kretanja osoba, usluga i prava osnivanja trgovačkih društava*. Neophodni su stalni naponi na ostvarivanju napretka u *slobodnom kretanju kapitala*, naročito na jačanju regulacije finansijskog sektora.

Carinski prihodi su povećani usljed povećanja efikasnosti carinske administracije. Usvojen je Zakon o carinama i akcizama. Zakonske odredbe o carinama su usklađene sa evropskim standardima. Međutim, administrativne kapacitete treba znatno ojačati, a borba protiv korupcije treba da bude intenzivirana u oblasti carina. Carine se još uvijek ne prikupljaju na sjevernom Kosovu. Carinici EULEX-a nadgledaju dva prelaza na sjeveru, što je rezultiralo smanjenjem aktivnosti krijumčarenja u tom području. Pravni okvir u oblasti poreza je dalje razvijen i na snagu su stupile niže poreske stope. Potrebno je uložiti napore u povećanje administrativnih kapaciteta u ovoj oblasti kako bi se smanjio obim neformalnog sektora.

Donošenje zakonskih propisa za *javne nabavke* je u velikoj mjeri dovršeno i uspostavljeno je tijelo za reviziju nabavki. Međutim, sprovođenje Zakona u praksi ozbiljno zabrinjava. Vlasti moraju efikasno istražiti slučajeve navodne korupcije. Nadgledanje provođenja ugovora o nabavkama mora da bude značajno pojačano. Službenici za nabavke na Kosovu i dalje su izloženi smetnjama i zastrašivanjima.

Još uvijek ne postoji strategija o pravima *intelektualnog vlasništva*. Mehanizmi ostvarivanja industrijskih, autorskih i srodnih prava su slabi. Komisija za konkurenciju je uspostavljena i istražila je slučajeve navodnog kršenja pravila konkurencije. Kosovski zakonski propisi o konkurenciji nisu potpuno usklađeni sa evropskim standardima.

Vlasti treba da racionalizuju različite strategije *zapošljavanja* i da osiguraju njihovu primjenu. Zakonske propise u oblasti zdravlja i zaštite na radu, te u oblasti socijalnih usluga i institucionalne brige, treba unaprijediti. U *sektoru javnog zdravstva* potrebno je jačanje administrativnih i institucionalnih kapaciteta kako bi se poboljšao kvalitet zdravstvenih

usluga. Mali napredak može se evidentirati u oblasti *socijalnog dijaloga*. Kada je u pitanju *obrazovanje*, nastavlja se usklađivanje sa evropskim standardima. Međutim, institucionalna reforma tek treba biti dovršena i političke preporuke treba bolje provesti u praksi. U oblasti *istraživanja*, vlasti su preduzele inicijative za poboljšanje saradnje sa EU, kao što je imenovanje kosovskog koordinatora za Sedmi okvirni program.

Kada se radi o **sektorskim politikama**, institucionalni i pravni okvir u oblasti *industrije i malih i srednjih preduzeća* ostaje nedovršen. Napori su uloženi u oblasti *poljoprivrede* i postignut je određeni napredak u vezi sa komasacijom i diversifikacijom farmi. Međutim, kapaciteti za provođenje politika djelovanja su nedovoljni. Usvojeno je nekoliko okvirnih zakona u oblasti *zaštite životne sredine*. Značajni napori su potrebni za njihovu primjenu i ispunjavanje ekoloških standarda EU.

Kada se radi o *transportu*, Kosovo je otpočelo veliki program izgradnje puteva, nasuprot slabim ulaganjima u željeznicu. Kosovo nastavlja sa aktivni učešćem u Glavnoj regionalnoj transportnoj mreži i u Transportnoj opservatoriji za Jugoistočnu Evropu. Međutim, zakonski propisi koji su usvojeni u oblasti vazduhoplovstva ne odgovaraju evropskim standardima. Regulatorni odbor za željeznice tek treba da bude imenovan. Regulatorni odbor za vazduhoplovstvo je imenovan, ali još uvijek nije operativan.

Nekoliko važnih zakona treba da bude usvojeno u *energetskom* sektoru, koji se i dalje suočava sa ozbiljnim problemima. I dalje su česti nestanci struje. Produženi gubici i nizak nivo naplate računa, uprkos nekim poboljšanjima, doveli su sektor na granicu finansijske održivosti. Vlada je donijela odluku o gradnji nove elektrane na mrki ugalj, koja treba da zadovolji evropske standarde. Kosovski operater prenosnog sistema i dalje se suočava sa teškoćama u nastojanjima da kao punopravni partner učestvuje regionalnim komercijalnim mehanizmima.

Na polju *informacionog društva i medija*, potrebno je uložiti više napora u primjenu postojećih zakonskih propisa i strategija. Administrativni kapaciteti, kao i finansijska i politička nezavisnost regulatornih tijela, kao što su Regulatorna agencija za telekomunikacije i Nezavisna komisija za medije, zahtjevaju dalje jačanje. Odbor javnog servisa emitera treba da bude imenovan.

Što se tiče *finansijske kontrole i statistike*, postignut je ograničen napredak. Potrebno je dalje ulagati napore u unapređenje kapaciteta unutrašnje i spoljne revizije. Statistički kapaciteti su i dalje nezadovoljavajući.

Postignut je ograničen napredak kada se radi o **pravdi, slobodi i sigurnosti**. Koordinacioni mehanizmi su uspostavljeni između relevantnih agencija u oblasti *upravljanja granicama*. Međutim, granice ostaju porozne, a policijski resursi i kapaciteti za granice i upravljanje granicama zahtjevaju jačanje. Kosovski kapaciteti za obradu zahtjeva za *azil* i dalje su nedovoljni. Reintegracija vraćenih osoba je još uvijek ograničena. Potrebno je izraditi odgovarajući okvir o readmisiji.

Kapacitet pravosudnih tijela i tijela za primjenu zakona u borbi protiv *pranja novca* još uvijek je slab. Pranje novca nije definisano kao krivično djelo u relevantnim zakonskim propisima. Postojeći zakonski okvir je neadekvatan i ne provodi se u potpunosti. Ne postoji stalna struktura za koordinaciju borbe protiv pranja novca. Izvještavanje Finansijskom obavještajnom centru je ograničeno. Saradnja između ovog Centra i poreskih organa i dalje je nedovoljna.

Tokom izvještajnog perioda, došlo je do povećanja količine oduzetih narkotika, broja istraga, kao i broja uhapšenih i procesuiranih osoba. Usvojena je Strategija i Akcioni plan za borbu protiv *trgovine drogom*. Međutim, saradnja između agencija za provođenje zakona je još uvijek slaba u ovoj oblasti. Bezbjedno skladištenje oduzetih narkotika nije u potpunosti osigurano. U cjelini gledano, trgovina drogom ostaje ozbiljan problem.

Uspostavljen je osnovni zakonodavni okvir u oblasti *policije*. Održavanje javnog reda je uglavnom osigurano. Većina policijskih službenika iz zajednice kosovskih Srba, južno od rijeke Ibar, koji su napustili službu nakon proglašenja nezavisnosti, vratila se u svoje stanice. Međutim, desilo se nekoliko nasilnih incidenata, uključujući ciljano uništavanje imovine EULEX-a. Nedostatak multietničkih policijskih jedinica za održavanje javnog reda u regionu Mitrovica smanjuje sposobnost policije da se bori protiv javnih izgređa na sjeveru. Izrada opisa poslova za visoke službenike policijske uprave, od kojih je jedan kosovski Srbin, je odložena. Postoje ozbiljni nedostaci u pogledu istražnih kapaciteta i prikupljanja obavještajnih podataka. Ne postoji strategija za prikupljanje oružja od civilnog stanovništva. Sigurnost policijske evidencije nije potpuno obezbjeđena. Dalji napredak je potreban u odobravanju pristupa EULEX-a ključnim bazama podataka kako bi se omogućilo efikasno sprovođenje istraga u okviru izvršnog mandata EULEX-a.

Organizovani kriminal ostaje ozbiljan problem koji potresa vladavinu prava i poslovno okruženje. Strategija i akcioni plan za borbu protiv organizovanog kriminala su usvojeni, ali je zakonski okvir i dalje nedovršen. Nedostatak zakona o zaštiti svjedoka i ograničeni kapaciteti za pružanje zaštite svjedoka sputavaju policijske napore u ovoj oblasti. Kosovo je i dalje izvor i mjesto tranzita za aktivnosti organizovanog kriminala. Kosovo takođe ostaje polazište, odredište i tranzitna teritorija za trgovinu ljudima. Identifikacija žrtava i istraga krivičnih djela trgovine ljudima ostaju problem kada se radi o provođenju zakona na Kosovu. Organizovani kriminal je poseban izazov na cijelom Kosovu, naročito na sjeveru. Kada se radi o *terorizmu*, Kosovo je usvojilo strategiju i akcioni plan, ali još uvijek nema zakonski okvir.

Kosovo još uvijek nema zakonske propise u oblasti *zaštite podataka*. Ne postoji nezavisno nadzorno tijelo.

Turska

Turska je nastavila uspješno ispunjavati **političke kriterije**. Održani su slobodni i fer lokalni izbori u cijeloj zemlji. Određeni napredak je postignut u području reforme pravosuđa, civilno-vojnih odnosa, te kulturnih prava. Vlada je započela proces konsultacija sa političkim partijama i civilnim društvom sa ciljem rješavanja pitanja Kurda. Međutim, potrebni su značajniji dalji napori u većini područja vezanih za politički kriterij, posebno po pitanju temeljnih prava i ustavnih reformi.

Što se tiče **demokratije i vladavine prava**, istraga o navodnoj kriminalnoj mreži Ergenekon dovela je do podizanja ozbiljnih optužnica koje su, između ostalih, uključivale i one protiv vojnih oficira. Ovaj slučaj predstavlja šansu za Tursku da ojača povjerenje u odgovarajuće funkcionisanje demokratskih institucija i vladavinu prava. Međutim, važno je da se u postupku, u tom kontekstu, u potpunosti poštuju procesni zakoni, a posebno prava optuženika. Vlada je potvrdila svoju predanost reformama vezanim za EU, imenovanjem stalnog glavnog pregovarača i usvajanjem Nacionalnog programa za usvajanje *acquis*-a. Međutim, nedostatak dijaloga i duha kompromisa između političkih partija loše utiče na

provođenje reformi. Turska još uvijek treba donijeti zakone o političkim partijama u skladu sa evropskim standardima.

Što se tiče *reforme javne uprave*, potrebni su znatni naponi, a posebno na modernizaciji državne službe. Kao prioriteti i dalje ostaju smanjenje birokratije, pojednostavljivanje administracije, te razvoj profesionalne, nezavisne, odgovorne, transparentne i kvalitetne državne službe.

Što se tiče *civilnog nadzora nad sigurnosnim snagama*, postignut je određeni napredak posebno na ograničavanju nadležnosti vojnih sudova. Međutim, visokorangirani pripadnici oružanih snaga su nastavili iznositi stavove o pitanjima koja prevazilaze njihovu ulogu, te je potrebno osigurati puni parlamentarni nadzor nad troškovima odbrane. Navodna umiješanost vojnog osoblja u antidržavne aktivnosti, koju je otkrila istraga o Ergenekon-u, izaziva ozbiljnu zabrinutost.

U oblasti *pravosuđa*, usvajanje Strategije reforme pravosuđa, nakon procesa konsultacija sa svim interesnim grupama, predstavlja pozitivan korak. Takođe su pozitivne mjere za povećanje osoblja i sredstava. Međutim, potrebno je nastaviti napore, dok pitanja nezavisnosti, nepristrasnosti i učinkovitosti pravosuđa, te sastav Visokog vijeća sudaca i tužilaca i osnivanje regionalnog apelacionog suda, i dalje predstavljaju razlog za zabrinutost.

Poboljšan je zakonodavni okvir koji je uspostavljen za sprečavanje korupcije. Međutim, korupcija je i dalje rasprostranjena u mnogim oblastima. Turska treba dovršiti Strategiju za borbu protiv korupcije, te razviti sistem praćenja i evidentiranja istraga, optužnica, procesuiranja i osuđujućih presuda.

Što se tiče *ljudskih prava i zaštite manjina*, postignut je određeni napredak, ali su i dalje potrebni značajni naponi. Postignut je određeni napredak u pogledu poštivanja *međunarodnih zakona o ljudskim pravima*. Međutim, ratifikacija Opcionog protokola Konvencije UN-a protiv mučenja (OPCAT) i izvršenje presuda Evropskog suda za ljudska prava, koje zahtijevaju usvajanje zakonodavnih amandmana, nisu ispunjene. Treba ojačati institucionalni okvir za unapređivanje i provođenje ljudskih prava. Potrebno je uspostaviti Instituciju ombudsmana.

Dok pravni okvir Turske uključuje sveobuhvatan skup zaštitnih mjera protiv *mučenja i zlostavljanja*, naponi na provođenju i punoj primjeni vladine politike nulte tolerancije bili su ograničeni. Navodi o mučenju i zlostavljanju i nekažnjavanje počinitelja još uvijek su razlog za veliku zabrinutost. Kako bi se precizno ocijenio napredak u ovom području bilo bi korisno da turske vlasti što prije odobre objavljivanje izvještaja Odbora za sprečavanje mučenja (CPT) Vijeća Evrope.

Što se tiče *zatvora*, postignut je određeni napredak na poboljšanju infrastrukture i obuka, te zapošljavanju dodatnog osoblja. Međutim, preostaje da se riješi problem prenatrpanosti i visokog procenta zatvorenika u pritvoru.

Član 301. Krivičnog zakona Turske koji ograničava *slobodu izražavanja* se više ne primjenjuje sistematično. Međutim, i dalje se vode procesi i donose osuđujuće presude na temelju većeg broja drugih članova Krivičnog zakona. Turski zakon dovoljno ne garantuje slobodu izražavanja u skladu sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava. Politički pritisci na medije i pravna nesigurnost utiču na slobodu štampe u praksi.

Što se tiče *slobode udruživanja*, pravni okvir je uglavnom u skladu s evropskim standardima. Međutim, potrebno je ostvariti znatan napredak u vezi s provedbom. Udruženja se suočavaju sa nesrazmjernim nadzorom nad njihovim aktivnostima, što je u nekim slučajevima dovelo do sudskih procesa.

Što se tiče *vjerskih sloboda*, Zakon o fondacijama se provodi bez poteškoća. Vlada je započela dijalog sa Alevijom i nemuslimanskim vjerskim zajednicama. Međutim, njihovi specifični problemi tek treba da se riješe. Zakon o fondacijama ne rješava pitanja imovine oduzete i prodane trećim osobama ili imovine fondacija koje su spojene prije usvajanja novog zakona. I dalje su prisutni napadi na vjerske manjine. Mora se uspostaviti pravni okvir u skladu sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima kako bi sve nemuslimanske vjerske zajednice i zajednica Alevi funkcionisale bez ograničenja, uključujući i obuke klera. Potrebni su dalji napori kako bi se stvorilo okruženje pogodno za puno poštivanje vjerskih sloboda u praksi.

Pravni okvir koji u cjelini jamči *prava žena i ravnopravnost polova* u najvećoj mjeri postoji. Međutim, potrebni su značajni napori kako bi se pravni okvir primjenjivao u stvarnosti i kako bi se smanjio jaz između muškaraca i žena u pogledu mogućnosti sudjelovanja u privrednim aktivnostima, političkom životu i u pogledu pristupa obrazovanju. Nasilje u porodici, ubijanje iz časti, te rani i prisilni brakovi i dalje su ozbiljan problem u pojedinim područjima države. Potrebne su obuke i podizanje svijesti o ženskim pravima i ravnopravnosti polova, kako za muškarce, tako i za žene.

Napori se moraju pojačati u svim oblastima koje su u vezi sa *pravima djece*, uključujući administrativne kapacitete, zdravstvo, obrazovanje, sistem procesuiranja maloljetnika i rad djece. Predmeti u kojima su maloljetnici procesuirani kao odrasli počinioi krivičnih djela u okviru zakona o borbi protiv terorizma, te nesrazmjerne presude daju razlog za ozbiljnu zabrinutost.

Potrebno je donijeti zakonodavstvo kojim će se osigurati puna usklađenost *sindikálnih prava* sa standardima EU i odgovarajućim konvencijama Međunarodne organizacije rada (ILO), posebno po pitanju prava na organizovanje, štrajk i kolektivno pregovaranje.

Situacija u pogledu *manjinskih prava* je neizmjenjena. Postignut je određeni napredak u *kulturnim pravima*, posebno u obliku pokretanja emitiranja nacionalnog TV kanala na kurdsom jeziku. Međutim, ograničenja i dalje postoje, posebno kada je u pitanju upotreba drugih jezika (osim turskog) prilikom emitovanja na privatnim TV i radio stanicama, u političkom životu, obrazovanju i kod korištenja javnih usluga. Pravni okvir o korištenju drugih jezika osim turskog daje prostor za restriktivna tumačenja, te je njegova primjena nedosljedna. Napredak nije postignut po pitanju Roma koji se često suočavaju sa diskriminacijom. Uništavanje romskih naselja bez obezbjeđivanja alternativnog smještaja se nastavlja.

Što se tiče *istoka i jugoistoka*, Vlada je otvorila sveobuhvatnu javnu raspravu o kurdsom pitanju, koja pokriva kulturne, političke i ekonomske oblasti. Bitno je da nakon ove debate uslijede i konkretne mjere. Usvajanje Zakona o deminiranju sirijske granice je još jedan pozitivan korak. Međutim, široko tumačenje zakonodavstva o borbi protiv terorizma je rezultiralo ograničenjima u ostvarivanju temeljnih prava. Potrebno je ukinuti sistem seoske garde.

Nastavljeni su teroristički napadi PKK-a, koja je uvrštena na listu terorističkih organizacija u EU, i odnijeli su mnogo života.

Postupci nadoknade za *interno raseljena lica* se nastavljaju. Ipak, Vladi nedostaje sveobuhvatna nacionalna strategija za rješavanje pitanja interno raseljenih lica, a potrebno je pojačati napore i u rješavanju potreba interno raseljenih lica.

Što se tiče **regionalnih pitanja i međunarodnih obaveza**, Turska je izrazila javnu podršku obnavljanju već započetih pregovora, pod okriljem UN-a, kako bi se pronašlo sveobuhvatno rješenje *kiparskog problema*. Ipak, nije postignut napredak u normalizaciji odnosa sa Republikom Kipar. Turska nije u potpunosti provela Dodatni protokol Sporazuma o pridruživanju i nije uklonila sve prepreke kretanju roba, uključujući i ograničenja u pogledu direktnih transportnih veza sa Kiprom.

Što se tiče *odnosa sa Grčkom* nastavljani su razgovori za pronalaženje rješenja, ali nije postignut dogovor o graničnim sporovima. Poduzeti su dodatni koraci za jačanje povjerenja. Grčka je iznijela znatan broj formalnih pritužbi jer je Turska nastavila sa povredama njenog zračnog prostora, uključujući i letove iznad grčkih otoka. Odnosi sa *Bugarskom* su i dalje pozitivni. Dobrosusjedski odnosi i dalje su od ključne važnosti.

Turska i dalje ima pozitivnu ulogu na Zapadnom Balkanu.

Od juna 2009. godine, Turska predsjedava Procesom saradnje država Jugoistočne Evrope (SEECP).

Došlo je do smanjenja obima turske **privrede** nakon pada vanjske i domaće potražnja, a posebno ulaganja. Ipak, uticaj krize je u najvećoj mjeri bio ograničen na realni sektor privrede usljed prijašnjih strukturalnih reformi i kontracikličnih mjera. U velikoj mjeri je očuvana makroekonomska stabilnost. Došlo je do značajnog smanjenja inflacije, uglavnom zbog slabljenja pritiska za potražnjom energije i prethodno živih ekonomskih aktivnosti. Došlo je do znatnog povećanja nezaposlenosti. U teškom privrednom okruženju proces strukturalnih reformi je donekle usporen, a posebno u prvoj polovini 2009. godine. Nepostojanje dobrih fiskalnih planova i čvrstih osnova dovelo je do nesigurne investicijske klime.

Što se tiče **ekonomskih kriterija**, Turska se može smatrati funkcionalnom tržišnom privredom. Zemlja bi trebala biti u mogućnosti, u srednjoročnom periodu, podnijeti pritisak konkurencije i snaga na tržištu Unije, ukoliko nastavi provoditi sveobuhvatne reformske programe kako bi riješila strukturne slabosti.

Konsenzus o osnovama ekonomske politike je očuvan u postojećim otežanim okolnostima. Turska je udovoljila zahtjevima za ekspanzivnim politikama kako bi se suprotstavila primijećenom smanjenju obima privrede i kako bi ih u velikoj mjeri ugradila u šire razvojne strategije, koje uključuju veće javne investicije, otvaranje radnih mjesta i sektorske reforme. Postignut je određeni napredak u nadogradnji ljudskog i fizičkog kapitala, iako ekonomska kriza predstavlja izazov ovom procesu. Ostaje otvoren pristup vanjskom finansiranju, te je došlo do umjerenog pada službenih rezervi sa višeg nivoa. Vanjski debalansi su značajno smanjeni, a došlo je i do smanjenja inflatornih pritiska. Proces privatizacije je nastavljen kroz preduzimanje značajnih aktivnosti, posebno u energetsom sektoru. Uprkos udarima koje je proizvela globalna finansijska nestabilnost, turski finansijski sektor se pokazao značajno elastičnim. Turska je raznolikom trgovinom prema novim tržištima donekle

ublažila uticaj krize.

Međutim, dok su fiskalne mjere protiv krize donekle ublažile ekonomski pad, ukoliko se ne povuku na vrijeme, pozitivni efekti fiskalne konsolidacije i politike srednjoročne održivosti iz prijašnjih godina mogle bi biti ugrožene. Mjere za povećanje fiskalne transparentnosti su na čekanju, a u nekim slučajevima su i ukinute. Uslovi na tržištu rada su sve teži, pa je došlo do povećanja nezaposlenosti. Neodgovarajući profil radne snage na tržištu rada, relativno visoka stopa socijalnih doprinosa i kruti postupci zapošljavanja ugrožavaju otvaranje novih radnih mjesta. Uprkos raznim novim inicijativama turske vlade, ekonomska kriza komplikuje pristup malih i srednjih preduzeća finansijama i usporava sektorsku transformaciju turske privrede. Raspodjela državne pomoći još uvijek nije transparentna. Iako je usvajanje novog zakonodavstva olakšalo ulazak na tržište, još uvijek su prisutne prepreke pri izlasku sa tržišta. Zakonodavno okruženje, a posebno sudski postupci predstavljaju poseban izazov i stvaraju prepreke za bolje poslovno okruženje. Iako je Turska je usvojila sveobuhvatni akcioni plan za smanjenje neformalne ekonomije, ona i dalje ostaje važan izazov.

Turska je poboljšala svoju **sposobnost preuzimanja obaveza iz članstva**. Neujednačen napredak je postignut u većini područja. Usklađivanje dobro napreduje u određenim oblastima, poput slobodnog kretanja roba, prava intelektualnog vlasništva, politike borbe protiv monopola, energetike, preduzeća i industrijske politike, zaštite potrošača, statistike, transevropskih mreža, te nauke i istraživanja. Treba nastaviti usklađivanje, posebno u područjima kao što su zaštita životne sredine, državna pomoć, socijalna politika i zapošljavanje, prava privrednih društava, sigurnost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika i slobodno kretanje usluga. Što se tiče Carinske unije i vanjskih odnosa, usklađivanje treba biti dovršeno, posebno u pogledu koordinacije pozicija u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji. Određeni broj dugoročnih prepreka trgovini i dalje je neriješen, a stvorene su i nove prepreke. Od ključnog je značaja da Turska u potpunosti poštuje svoje obaveze u okviru Carinske unije. Za većinu oblasti neophodno je da Turska poboljša administrativne kapacitete za usklađivanje sa *acquis*-em.

Što se tiče *slobodnog kretanja roba* usklađivanje zakonodavstva je prilično uznapredovalo, ali je u izvještajnom periodu postignut ograničen napredak. Trgovinu su u velikoj mjeri ugrožavale tehničke prepreke koje su vezane za ocjenjivanje usklađenosti i standardizaciju. Usklađivanje u oblastima *prava poslovnog nastana i slobode pružanja usluga* je na početnom nivou. Nije postignut napredak u području poštanskih usluga, niti u međusobnom priznavanju stručnih kvalifikacija. Što se tiče *slobodnog kretanja kapitala*, Turska je postigla određeni napredak, posebno u vezi s akcionim planovima za kretanje kapitala i plaćanja, te borbe protiv pranja novca. Turska je postigla napredak u liberalizaciji svog zakonodavstva o osiguranju. Međutim, usklađivanje sa *acquis*-em o kretanju kapitala i plaćanjima je i dalje ograničeno. Postignut je mali napredak u oblasti *slobode kretanja radnika*. Usklađivanje je u početnoj fazi.

Ostvaren je određeni napredak u području *javnih nabavki*, posebno što se tiče administrativnih kapaciteta, a pokazalo se da neki ugovorni organi dobro provode postupke nabavki. Međutim, potrebno je usvojiti strategiju za reforme kojima se osigurava usklađivanje zakonodavstva i izgradnja institucionalnih kapaciteta. Izuzeća od opštih odredbi su u porastu, kao što su prvenstvo domaćeg tretmana, smanjenje konkurentnosti i efikasnosti na javnim tenderima. Što se tiče *prava privrednih društava*, nije postignut nikakav značajan napredak u izvještajnom periodu. Novi zakon o trgovačkim društvima još uvijek nije usvojen. Usklađivanje *zakonodavstva o intelektualnom vlasništvu* je relativno uznapredovalo. Koordinacija i saradnja između različitih javnih institucija odgovornih za prava

intelektualnog vlasništva je znatno poboljšana, kao i njihova stručnost. Međutim, provedba je i dalje nedovoljna. Ključno je usvajanje usklađenih i ažuriranih zakona koji regulišu prava intelektualnog i industrijskog vlasništva, uključujući i krivične sankcije.

Turska pokazuje visok stepen usklađenosti u oblasti *politike protiv monopola*, uključujući i pravila kontrole spajanja preduzeća. Međutim, nije bilo daljeg napretka u usklađivanju zakonodavstva oblasti *državne pomoći*, te se još uvijek očekuje usvajanje Zakona o državnoj pomoći.

Postignut je određeni napredak u oblasti *finansijskih usluga*. Tursko zakonodavstvo je djelimično usklađeno sa *acquis*-em u sve tri podoblasti finansijskih usluga. Što se tiče *informatičkog društva i medija* postignut je određeni napredak u oblasti elektronskih komunikacija. Međutim, usvajanje i primjena zakona je ključna kako bi se osigurao efikasan uticaj primarnog Zakona o tržištu. Postignut je mali napredak u oblasti audiovizuelne politike.

U oblasti *poljoprivrede i ruralnog razvoja*, usklađenost sa *acquis*-em je još uvijek ograničena. Trenutna politika pomoći za poljoprivredu i strateška politika u velikoj mjeri odudaraju od zajedničke poljoprivredne politike (CAP), dok fleksibilni rokovi za akreditaciju struktura IPARD-a otkrivaju poteškoće u uspostavljanju funkcionalnih administrativnih i organizacijskih struktura i postupaka za upravljanje fondovima za ruralni razvoj u skladu sa standardima EU. Tehničke prepreke trgovini goveđim proizvodima, koje krše bilateralne obaveze, predstavljaju pitanje koje zahtijeva hitno rješavanje. Sveukupno gledano, napredak je ograničen u ovoj oblasti. Turska je postigla ograničen napredak što se tiče *sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike*. Iako su naponi nastavljeni, prijelaz i primjena *acquis*-a u ovoj oblasti još uvijek je u početnoj fazi. U *ribarstvu* je postignut određeni napredak u upravljanju resursima i flotom, te u provedbi međunarodnih sporazuma. Međutim, nije postignut napredak u usklađivanju zakonodavstva u ovom poglavlju.

Turska je postigla ograničen napredak u usklađivanju u *sektoru transporta*. Kapaciteti za provedbu su u zaostaku u cestovnom sektoru, dok u sektoru željeznica nema napretka. Postignut je ograničen napredak u zračnom transportu. Nedostatak komunikacije između centara za kontrolu zračnog transporta u Turskoj i Republici Kipar i dalje ozbiljno ugrožava zračnu sigurnost. Turska ne ulaže napore u pogledu integracije u evropski zračni prostor. U pomorskom sektoru napredak je ograničen, te stavljanje Turske na bijelu listu Memoranduma o razumijevanju iz Pariza potvrđuje da Turska ostvaruje dobru praksu kao države pod čijom zastavom brod plovi.

U oblasti *energetike* je postignut neujednačen napredak. Promjene u pogledu obnovljivih izvora energije, energetske efikasnosti i tržišta električne energije su ohrabrujuće. Međutim, kada je riječ o prirodnom gasu, nuklearnoj energiji, nuklearnoj sigurnosti i zaštiti od radijacije, Turska mora provoditi svoje zakonodavstvo i strategije.

U oblasti *oporezivanja* došlo je do napretka u smislu zakonodavnog usklađivanja, a posebno što se tiče smanjenja diskriminatornog oporezivanja alkoholnih pića. Međutim, potrebno je riješiti nekoliko nedosljednosti prije postizanja pune usklađenosti.

Turska je postigla izvjestan napredak u oblasti *ekonomske i monetarne politike*. Usklađivanje sa *acquis*-em u oblasti monetarne politike je i dalje nepotpuno. Određeni nedostaci su i dalje prisutni, posebno kada je u pitanju potpuna nezavisnost centralne banke, zabrana monetarnog finansiranja javnog sektora i zabrana povlaštenog pristupa javnog sektora finansijskim

tržištima.

Turska je postigla ograničen napredak u oblasti *socijalne politike i zapošljavanja*. Osnivanje Parlamentarne komisije za jednake mogućnosti za muškarce i žene je pozitivan korak. Pripreme za sudjelovanje u Evropskom socijalnom fondu su ubrzane. Međutim, zakonodavstvo o radnim pravima, zdravlju i sigurnosti na radu, te nediskriminaciji još uvijek nije usklađeno sa standardima EU. Nije postignut napredak u punom ostvarivanju sindikalnih prava u skladu sa standardima EU i konvencijama Međunarodne organizacije rada. Učešće žena na tržištu rada je veoma nisko. Treba pojačati napore u borbi protiv rada na crno i socijalne isključenosti.

U području *preduzeća i industrijske politike* Turska je postigla napredak, posebno u pripremanju nove industrijske strategije i novih sektorskih strategija, koje trebaju biti dovršene i objavljene. Također je obezbijedena veća dostupnost instrumenata za preduzeća i industrijske politike, te neka poboljšanja u poslovnom okruženju. Turska je dostigla zadovoljavajući nivo usklađenosti sa *acquis-em* u oblasti preduzeća i industrijske politike.

Turska je u oblasti *transevropskih mreža* postigla izvjestan napredak. U julu 2009. godine Turska je potpisala međuvladin Sporazum o gasovodu Nabucco. Ovaj projekat predstavlja važan strategijski korak ka bližoj energetske saradnji između EU, Turske i drugih zemalja u regionu, kao i prema diversifikaciji izvora energije. Pravovremeni završetak Južnog gasnog koridora, posebno kroz brzu primjenu međuvladinog sporazuma Nabucco, je i dalje jedan od najvećih prioriteta EU kada je u pitanju energetska sigurnost. Postignut je izvjestan napredak u oblasti *instrumenata regionalne politike i koordinacije strukturalnih instrumenata*. Zakonodavni i institucionalni okvir za provedbu komponenti III i IV IPA-e je dovršen, u pripremanju projekata sudjelovale su lokalni i regionalni akteri, a formirane su i ostale razvojne agencije. Međutim, neophodno je dalje jačanje administrativnih kapaciteta. Sveukupno gledano, usklađivanje turskog zakonodavstva sa *acquis-em* u ovoj oblasti je i dalje ograničeno.

Što se tiče *pravosuđa*, usvajanje Strategije reforme pravosuđa od strane Vlade predstavlja pozitivan korak. Takođe, pozitivne su mjere koje su preduzete za povećanje osoblja i sredstava i potrebno ih je nastaviti. Međutim, još uvijek je potrebno riješiti pitanja nezavisnosti, nepristrasnosti i efektivnosti pravosuđa. U pogledu *borbe protiv korupcije*, postignut je izvjestan napredak na jačanju zakonodavstva i uspostavljanju institucija za borbu protiv korupcije. Međutim, korupcija je i dalje rasprostranjena u mnogim oblastima. Neophodno je usvajanje i efikasna primjena nacionalne Strategije za borbu protiv korupcije.

Izvjestan, ali neravnomjeran napredak je postignut u oblasti *pravde, slobode i sigurnosti*. Turska je postigla ograničen napredak što se tiče vanjskih granica i Šengena, kao i u oblasti migracija i azila. Kako je došlo do porasta broja zahtjeva za azilom, neophodno je nastaviti reorganizaciju sistema. Turska je nedavno prihvatila nastavak formalnih pregovora sa Evropskom komisijom o Sporazumu o readmisiji.

U oblasti *istraživanja*, Turska je preduzela značajne napore u pogledu većeg učešća u Sedmom okvirnom programu za istraživanje i razvoj, te u poboljšanju svojih nacionalnih istraživačkih kapaciteta. Međutim, neophodni su daljnji naponi za integraciju u Evropski istraživački prostor.

U oblasti *zaštite životne sredine*, Turska je postigla napredak u području hemijskih proizvoda i horizontalnog zakonodavstva potpisivanjem Protokola iz Kjota. Postignut je izvjestan napredak u oblasti otpada, kvalitete zraka, industrijskog onečišćenja, upravljanja rizicima i

hemikalijama. Međutim, nedovoljan je ukupan nivo usklađenosti. Turska nije ostvarila napredak u oblasti kvalitete vode, zaštite prirode i genetski modifikovanih organizama (GMO).

Postignut je izvjestan napredak u zaštiti potrošača i zdravlja. Međutim, što se tiče zaštite potrošača neophodni su daljnji naponi, posebno kod pitanja koja nisu vezana za sigurnost kako bi se osigurala opšta zaštita potrošača. U oblasti javnog zdravlja, ostvaren je izvjestan napredak, posebno u kontroli duhana i jačanju administrativnih kapaciteta u oblasti prenosivih bolesti.

Zahvaljujući Carinskoj uniji sa EU, Turska je dostigla visok nivo usklađenosti u oblasti carinskog zakonodavstva. Međutim, neophodna su daljnja usklađivanja sa *acquis*-em EU u pojedinim oblastima, kao što su zone slobodne trgovine i carinske olakšice. Turska je dostigla visok nivo usklađenosti u *vanjskim odnosima*, ali što se tiče koordinacije pozicija u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji neophodno je daljnje usklađivanje. Određeni broj dugoročnih prepreka trgovini i dalje ometa pravilno funkcioniranje Carinske unije.

Turska nastavlja usaglašavanje sa *zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom* EU. Dodatno je ojačala svoj doprinos stabilizaciji regije, kao što su Južni Kavkaz i Bliski Istok. Učvrstila je diplomatske odnose sa Irakom, uključujući kontakte sa kurdskom regionalnom vladom. Poduzeti su značajni diplomatski naponi ka normalizaciji odnosa sa Armenijom.

Turska doprinosi ESDP-u i teži većem sudjelovanju u njihovim aktivnostima. Ipak, Turska se protivi saradnji između EU i NATO-a, koja bi uključivala sve države članice EU. Turska nema usklađen stav sa EU o članstvu u Sporazumu iz Vasenara.

Postignut je ograničen napredak u oblasti *finansijske kontrole*, u kojoj je usklađivanje prilično napredovalo. Zakon o internoj finansijskoj kontroli javnog sektora se provodi, ali još uvijek nisu usvojeni amandmani koji se odnose na internu kontrolu, niti je dovršena revizija strateškog dokumenta i akcionog plana PIFC-a. Još uvijek nije usvojen Zakon o vanjskoj reviziji koji će uskladiti vanjske revizije s relevantnim međunarodnim standardima. Potrebno je razviti strukturu za saradnju u oblasti borbe protiv prevara. Turska je izdala nove turske kovanice kako bi uklonila sličnosti sa EURO kovanicama. Dobro napreduje približavanje Turske osnovnim načelima i institucijama *acquis*-a u oblasti *finansija i budžeta*.